ទស្សនវិជ្ជា
នៃ
អភិសមាចារ

ពាក្យកាព្យ

មាន ÷

- ច្បាប់ពាក្យស្លោក
- ច្បាប់ព្រះធម្មៈ
- ច្បាប់ព្រះវិទូរ
- ច្បាប់ព្រះក្រឹស្នា
- ច្បាប់ព្រះភីស្មៈ
- ច្បាប់ព្រះរាជាខ្មែរ
- យុគ
- អម្រឹត

រៀបរៀងដោយ

ធន់ ហ៊ិន

អតីតសាស្ត្រាចារ្យភាសាបារាំង

ព.ស.២៥៥០ គ.ស.២០០៦

Library of Cambodia

ទស្សនវិជ្ជា

នៃ

អភិសមាចារ

(ពាក្យកាព្យ)

រៀបរៀង

ដោយ

ធន់ ហ៊ិន

អតីតសាស្ត្រាចារ្យភាសាបារាំង

ព. ស. ២៥៥០ រក្សាសិទ្ធិ គ.ស. ២០០៦

សេចក្តីថ្លែងអំណរព្រះគុណ

សៀវភៅ **ទស្សនវិជ្ជានៃអភិសមាចារ** នេះត្រូវបានបោះពុម្ពឡើង ដោយព្រះរាជូបត្ថម្ភរបស់សម្តេច **នរោត្តម សិរីវុឌ្ឍ** ឧត្តមទីប្រឹក្សាព្រះមហាវីរក្សត្រ **ព្រះបាទសម្តេច ព្រះនរោត្តម សីហនុ** ក្នុងគោលបំណងទុកចែកជាព្រះអំណោយ និងតម្កល់ទុកជាឯកសារ ដើម្បីបម្រើប្រយោជន៍សាធារណៈសម្រាប់កុលបុត្រខ្មែរទាំងឡាយ ដែលស្រឡាញ់ការអប់រំ និង ទស្សនវិជ្ជាស្តីពីសីលធម៌ដ៏ឧត្តុង្គឧត្តមនេះ ។

ទូលព្រះបង្គំ ខ្ញុំបាទ សូមថ្លែងអំណរព្រះគុណយ៉ាងជ្រាលជ្រៅបំផុតចំពោះព្រះអង្គដែលតែងមិនគិតពីចំណាយព្រះរាជទ្រព្យផ្ទាល់ ដើម្បីជាជំនួយដល់ការអភិវឌ្ឍន៍នៃវិស័យអប់រំ និង ការរស់ឡើងវិញនៃវប្បធម៌ជាតិ ។

សូមព្រះអង្គទ្រង់បរិបូណ៌ដោយពរទាំងឡាយប្រាំប្រការ គឺ អាយុ វណ្ណៈ សុខៈ ពលៈ និង បដិភានៈ កុំបីឃ្លៀងឃ្លាតឡើយ ។

ភ្នំពេញ ថ្ងៃទី ៥ ខែធ្នូ ព.ស. ២៥៥១

ធន់ ហ៊ិន

មាតិការឿង

លរ	ចំណងជើង	ទំព័រ
១.	បុព្វកថា	ក
២.	ច្បាប់ពាក្យស្លោក (បទកាកគតិ)	១
៣.	ច្បាប់ព្រះធម្មៈ (បទបន្ទោលកាក)	១៦
៤.	ច្បាប់ព្រះធម្មៈ (តនិងចប់), (បទពាក្យ ៩)	២១
៥.	ច្បាប់ព្រះវិទូរ (បទកាកគតិ)	២៧
៦.	ច្បាប់ព្រះវិទូរ (តចប់), (បទព្រហ្មគីតិ)	៣៩
៧.	ច្បាប់ព្រះក្រឹស្នា (បទពាក្យ៧)	៥៩
៨.	ច្បាប់ព្រះក្រឹស្នា (ត), (បទកាកគតិ)	៧២
៩.	ច្បាប់ព្រះក្រឹស្នា (តនិងចប់), (បទព្រហ្មគីតិ)	៨០
១០.	ច្បាប់ព្រះភីស្មៈ (បទពាក្យ៧)	៨៧
១១.	ច្បាប់ព្រះភីស្មៈ (ត), (បទកាកគតិ)	១០១
១២.	ច្បាប់ព្រះភីស្មៈ (ត), (បទពាក្យ៨)	១១១
១៣.	ច្បាប់ព្រះភីស្មៈ (តនិងចប់), (បទភុជង្គលីលា)	១១៧
១៤.	ច្បាប់ព្រះរាជាខ្មែរ (បទពាក្យ៧)	១២២
១៥.	យុគ (បទកាកគតិ)	១២៨
១៦.	កលិយុគ (បទពាក្យ៧)	១៣៤
១៧.	អប្រ៊ិត (បទពាក្យ៧)	១៣៨
១៨.	សទ្ទានុក្រម (ខ្មែរ-អង់គ្លេស)	១៤៤

បុព្វកថា

បទកាកគតិ

សូមលើកករផ្គង់ លំអុតឱនអង្គ ក្រាបថ្វាយបង្គំ
ព្រះរតនត្រៃ ផ្កាផ្លែឧត្តម ជាម្លប់ដ៏ធំ
ដែលប្រក់ព្រំលោក ។

ព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃបវរ ទ្រង់មានជ័យជោគ
តែងបង្ហាញផ្លូវ ដល់សព្វសត្វលោក ឱ្យរួចផុតរោគ
នរកលោកិយ ។

សូមថ្វាយបង្គំ ព្រះព្រហ្មជាធំ ព្រះឥន្ទកោសិយ
ហរិ-ហរៈ សិវៈ លក្ស្មី ព្រះទេវីស្រី
ជាទីសក្ការ ។

ខ្ញុំសូមក្រាបថ្វាយ- បង្គំដោយកាយ ទាំងចិត្តវាចា
ដ៏ស្មោះចំពោះ ព្រះអង្គក្រីស្នា ជាព្រះបិតា
លោកសន្និវាស ។

ជាលោកចក្ខុ ហាក់ដូចវត្ថុ ជ្រួតជ្រាបពេញពាស
សព្វរស់មិនរើ ពេកបរិនាស ទ្រង់បានយាងយោស
ចុះជាអវតារ ។

ទ្រង់បានកសាង ជាព្រះតំណាង ព្រះបិតាមហា
ផ្លូវរស់ពុទ្ធិ អភិសមាចារ ទុកឱ្យមនុស្សា
រកឃើញផាសុ ។

ខ្ញុំរំឭកគុណ សែនធ្ងន់លើសលន់ នៃព្រះវិស្ណុ
នារាយណ៍ គណេស ព្រះឥន្ទ្រាកុ និងព្រះប្រ៊ហ្មុ
មហាក្សត្រលោកា ។

សូមទេពនិករ ទាំងទេពអប្សរ លើអាកាសា
យមៈ វេស្សវ័ណ ព្រះរាម សីតា និងព្រះសង្ការ
ប្រទានបារមី ។

អញ្ជលីប្រណម្យ ក្រាបថ្វាយបង្គំ ព្រះនរបតី
ជាព្រះបិតា រាស្ត្រនិងមន្ត្រី សូមទ្រង់ប្រណី
ប្រោសប្រាណកូនចៅ ។

សូមរំឭកគុណ ដ៏ធ្ងន់លើសលន់ ពីគុណម៉ែឪ
មិត្តាជិដូន បងប្អូនញាតិផៅ ដែលតែងប្រដៅ
និងបីបាច់ខ្ញុំ ។

រំឭកគុណគ្រូ លោកជាវិញ្ញូ- ជនដែលខិតខំ
ផ្តល់នូវចំណេះ វិជ្ជាស្អាតស្អំ ដោយអប់រំខ្ញុំ
ឱ្យផុតល្ងង់ខ្លៅ ។

សូមគោរពចារចែង សារស័ព្ទសម្តែង សប្តីសំដៅ
ផងកាព្យជាច្បាប់ សម្រាប់កូនចៅ តពូជពង្សផៅ
នៅគ្រប់ជំនាន់ ។

ខ្ញុំផ្តើមចងកាព្យ ក្នុងដើមខែស្រាពណ៍ ព.ស. ពីរពាន់
ប្រាំរយហាសិប ទុកជាគ្រប់គ្រាន់ គ.ស. ពីរពាន់
ប្រាំមួយនោះឯង ។

ក្នុងសង្គមខ្មែរ យើងមានហូរហែ នូវច្បាប់គាក់តែង
ឱ្យបុត្រធីតា សិក្សាស្តាប់ស្តែង បានភ្លឺចិត្តវែង
ដូចសែងសុរិយា ។

ជាអាទិ៍ដូចជា ព្រះរាជសម្ភារ បណ្តាំបិតា
កេរកាលច្បាប់ប្រុស ច្បាប់ស្រីហែមហា[1] ភិរម្យភាសា
សព្វសែនពីរោះ ។

ច្បាប់ប្រពន្ធប្តី[2] ក្បួនលក្ខណៈស្រ្តី[3] ជាស្នាព្រះហស្ត
ព្រះបរិវក្ស ឥស្សរា[4] ទ្រង់យស មេកាព្យ[5] ច្បាប់ឈ្មោះ
វិចូរបណ្ឌិត ។

ជាគតិរឿងព្រេង ចារជាប់ទន្ទេង នៅលើស្លឹករឹត
ពាក្យរាយពាក្យកាព្យ ពេញដោយគំនិត គតិបណ្ឌិត
ពិតពេញនិយម ។

ពាក្យកាព្យទូន្មាន ដូចបានប្រិតប្រៀន សម្រាប់អប់រំ
ក្នុងសៀវភៅនេះ ជាការប្រមូល ក្បួនសែនអភិរម
តាមព្រេងនិទាន ។

ផ្ដុំនឹងការចាំ ចេះច្បាប់បណ្ដាំ និងតាមការរៀន
ទស្សនវិជ្ជា ក្នុងក្តីស្រុកឃ្លាន បំពេញអភិញ្ញាណ
ដោយន័យខ្លឹមសារ ។

---

១ ច្បាប់ហែមហាជន ។ ២. មើលវចនានុក្រមខ្មែរ ទំព័រ ៦៣៦ និង ៦៥៥ ។ ៣. មើលសៀវភៅ "កម្រងកំណាព្យបុរាណ" ។ ៤. ព្រះបរិវក្ស ឥស្សរាធិបតី ឬ ព្រះបាទអង្គឌួង (១៨៤១-១៨៥៩) ។ ៥. សៀវភៅ "មេកាព្យ" ចងក្រងដោយលោក រៀង សាយ ។

អានអក្សរសាស្ត្រ រឿងព្រេងខ្លះៗ ពិសមាចារ
រួចទើបសម្រេច ចិត្តចងអក្ខរា តាមក្បួនវោហារ-
សព្ទនៃពាក្យកាព្យ ។

ពាក្យទូន្មានខ្លះ ជាស្លោកចាស់ៗ មិនចេះសូន្យសាប
ន័យនៅល្អល្អះ ច្បាស់រៀងដរាប សម្រាប់បង្ក្រាប
អារម្មណ៍ហិង្សា ។

រឿងល្អគ្រកាល ដែលបានបណ្ដាល ឱ្យខ្ញុំប្ដេជ្ញា
ស្វែងយល់អត្ថរស ក្នុងវីរកថា មានឈ្មោះថាមហា-
ភារតៈហោង ។

ដែលបានផ្ដួចផ្ដល់ ផ្ដើមជាយោបល់ ឱ្យខ្ញុំតែងក្រង
ច្បាប់ព្រះធម្មៈ ព្រះពិទូរផង ន័យល្អកន្លង
ច្បាប់ព្រះក្រិស្ណា ។

ច្បាប់ព្រះភីស្មៈ ប្រសើរប្រពន្ធក្ស រាជធម៌ខេមរា
សម្រាប់មហាក្សត្រិយ៍ ក៏ចាត់ចែងចារ សង្ខេបវោហារ
ឱ្យនៅថេរឋិត ។

ដោយឡែកពីនេះ ខ្ញុំបានត្រិះរិះ តាមការពេញចិត្ត
ចងក្រងពីយុគ តាមន័យលម្អិត និងរឿងអប្រិយ
សមុទ្រទឹកដោះ ។

ច្បាប់កាព្យទាំងឡាយ ដូចមានបរិយាយ តទៅទាំងអស់
ហាក់ដូចរុក្ខា លូតលាស់យ៉ាងស្រស់ ឬជាកេរកោះ
សម្រាប់សង្គម ។

មិនអាចចាត់ថា ជាច្បាប់សាសនា ព្រះពុទ្ធព្រះព្រហ្ម
ឬថាជាការ បម្រើមនោគម- វិជ្ជានិយម
នាំឱ្យធុញថប់ ។

សុទ្ធតែទាក់ទង នឹងកិច្ចគ្រប់គ្រង ការភពប្រសព្វ-
គ្នាក្នុងសង្គម គ្មានទីបញ្ចប់ ព្រោះមានបង្កប់
ន័យល្អលើសលន់ ។

ច្បាប់នេះក្រក្រៃ គតបីឧបមេយ្យ គួរទុកជាគុណ
បើមិនចេះសោះ ជាកំហុសធ្ងន់ ដូចអនក្ខរជន
ក្នុងសង្គមមនុស្ស ។

លោកយល់ច្បាស់ថា អភិសមាចារ ជាទ្រព្យខ្ពង់ខ្ពស់
អាចជួយនរជន ឱ្យថ្កើងកិត្តិយស នៅសព្វទិសទស
ជាមនុស្សទេវា ។

រីគោលបំណង ដ៏ធំចម្បង នៃអស់កាព្យា
គឺក្រមសីលធម៌ នៃជនគ្រប់គ្នា សម្រាប់ឱ្យវៀរ
ចាកក្ដីខ្លោចផ្សា ។

បញ្ហាសង្គម ទោះបីតូចធំ តែងកើតហេតុការណ៍
ពី **អយុត្តិធម៌** ជាធម៌ឥតសារ នាំភាពអន្ធការ
ឱ្យមកគ្រប់ព្រង ។

ដូច្នេះគួរជ្រាប ថាធម៌ថោកទាប នាំឱ្យខុសឆ្គង
ត្រូវតែកម្ទេច កៀសគេចរំលង រំលើងដើមទង
នៃទិសអវិជ្ជា ។

ខ្ញុំបានចំណាយ កម្លាំងចិត្តកាយ ប្រាជ្ញាវេលា
ប្រឹងចងពាក្យពេចន៍ ឱ្យកើតឃ្លោងឃ្លា ជូនវណ្ណគ្គា
មិនមានឱ្យខ្ចោះ ។

បើមានឆ្គាំឆ្គង លើសលស់រំលង ឬមានចន្លោះ
ប្រការណាមួយ សូមជួយដោយស្មោះ សម្រួលឱ្យអស់
កុំមើលបំណាំ ។

កាព្យទាំងនេះណា កូនគួរសិក្សា ទុកជាបណ្តាំ
ជាមិត្តស្នេហា ជាចម្ការផ្សាំ ឬដូចជាថ្នាំ
សម្រាប់ព្យាបាល ។

កុលបុត្រខេមរា រៀងរាល់អាត្មា ជួរជាំឱ្យដាល-
ដុះសព្វចំណេះ ពិសេសពិសាល សម្រាប់ជាថ្នាល
សាបព្រោះពូជធារ ។

អាយុ វណ្ណៈ សុខៈ ពលៈ ពុទ្ធពរជយា
ទាំងបួនល្អមច- ម្រើនដល់ប្រជា- រាស្ត្រខ្មែរគ្រប់គ្នា
ជារៀងដរាប ។

ក្រុងប៉ារីស្ស ថ្ងៃអាទិត្យ ទី ២៩ ខែតុលា ព.ស. ២៥៥០. គ.ស. ២០០៦
(ក្នុងពេលបំពេញបេសកកម្មការទូត : តុលា ២០០៤-កញ្ញា ២០០៧)

ធន់ ហ៊ិន

អតីតសាស្ត្រាចារ្យ ម.ស.ប.ភ. ភាសាបារាំង

ច្បាប់ពាក្យស្លោក

បទកាកគតិ

បពិត្រព្រះអង្គ សូមទ្រង់ផ្ចិតផ្ចង់ ព្រះកាណ៌សណ្តាប់
ន័យនៃពាក្យស្លោក លោកចងជាច្បាប់ តាមវោហារសព្ទ
ទុកយ៉ាងនេះថា ។

ជំហរដូចសិង្ហ បើនឹងសម្លឹង បីដូចសត្វខ្លា
សំឡេងបន្លឺ លាន់ឮឡើងស្នា សោតងនេត្រា
ដូចភ្នែកមាន់ព្រៃ ។

បុរាណោបានចាត់ លក្ខណសម្បត្តិ នេះថាប្រពៃ
ជាឧត្តមជន មានបុណ្យបារមី គបដោយសិរី -
សួស្តីគ្រប់យ៉ាង ។

នេះជាលក្ខណៈ ប្រសើរប្រត្យក្ស និងជាតិកតាង
នៃអ្នកខ្ពង់ខ្ពស់ ដោយយសសំណាង ដូចបានកសាង
បុណ្យទុកពីនាយ ។

លុះដល់ជាតិនេះ គេក៏អាចបេះ យកផលដោយងាយ
ប្រយោជន៍តូចធំ កុសលសម្លាយ ទាំងក្តីរីករាយ
ហូរចូលគរគោក ។

ពាមពុទ្ធឱវាទ ថែងជាក្បួនខ្នាត ថាមនុស្សក្នុងលោក
មានបួនសណ្ឋាន ខ្លះមានជ័យជោគ ខ្លះចិត្តស្មោគគ្រោក
ទៅតាមកម្មផល ។

មនុស្សមនុស្សោ មនុស្សទេវោ ដាបដោយកុសល
ស្មេហ៍យុត្តិធម៌ សុចរិតជិតដល់ អំពើអំពល់
អំពីសច្ចភាព ។

កិរិយាឧត្តម សម្តីគួរសម រម្យទមរាបទាប
ចិន្តាសប្បុរស ស្ម័គ្រស្មោះសុភាព រស់មានរបៀប
ស្គាល់ខុសនិងត្រូវ ។

មនុស្សបេតោ មនុស្សតិរច្ឆានោ តែងនាំអាស្រូវ
សម្តីអសុរោះ យកខុសជាត្រូវ អាក្រក់ពេកកូវ
សែនថោកអាត្មា ។

យល់ខ្មៅថា ស អាក្រក់ថា ល្អ លាមកថាផ្កា
ចិត្តជាអន្ធពាល យល់ថាជ្រះថ្លា ខ្លួនខ្មៅពេកសោរ
យល់ថាចំណាប់ ។

ខ្មៅងឹតអវិជ្ជា ទោះរស់នៅនា ក៏ដូចមនុស្សស្លាប់
ឥតយសសក្តា ឥតសារឥតសព្ទ បណ្ឌិតលោកប្រាប់
ឱ្យឆាប់ស្មារលា ។

ជើងទេញធ្មេញល្អិត ត្រចៀកកំប៉ិត ក្បាលកំពែងខ្សៀ
ឬក្បាលផ្លូវខ្មោច អសោចដូចគ្នា ចិត្តមិនដែលជា
ក្រាស់ដោយកម្រោល ។

ជើងទេញធ្មេញល្អិត ត្រចៀកកំប៉ិត ដំណើរប៉ែលប៉ោល
ជាជនអប្រិយ ច្រើនស្តីដេញដោល ឃើញត្រឹមស្រមោល
ពោលចោលគ្នីគ្នា ។

វីជនទាំងបី នេះមិនមានអ្វី សមសួនសោភា
ចិត្តមិនសុចរិត ប្រព្រឹត្តពាលា បំពានបំពារ
មិនថាតែឯង ។

មនុស្សមាត់ដូចសេះ ច្រើនអន់ចំណេះ មិនចេះចាត់ចែង
អាក្រក់ជូជាតិ ឥតគិតកោតក្រែង មារយាទនោះឯង
សែនថោកពេកក្រៃ ។

បណ្ឌិតពោលថា មនុស្សបែបនេះណា មិនអាចកែច្នៃ
ត្រូវវៀរចាកចេញ ដូចដេញចង្រៃ ឱ្យស្រឡះដៃ
កុំបីធ្វេសទេ ។

លោកថាចេះឯង ឱ្យគិតកោតក្រែង រអែងចេះគេ
មិនមានតែខ្លួន មាំមួននុះទេ ទាំងយើងទាំងគេ
តោងទៅទាំងសង ។

មួយសោតចេះឯង នឹងដាច់សង្វែង ពីច្បាប់ច្បាស់ច្បង
ចេះឯងជូនឱ្យ ខុសឆ្ងាយកន្លង ពីក្រឹត្យក្រមផង
ដូចភ្នែកខ្វាក់ម្ខាង ។

តោងរៀនមានគ្រូ ជាជនវិញ្ញូ ជួយជាតួយ៉ាង
អនុវត្តខ្ជាប់ខ្ជួន យកក្បួនជាតាង ទើបភព្វសំណាង
ជួយសាងកិត្តិយស ។

លោកថាទោះបី ទៅទីណាក្តី ក៏គង់ខ្ពង់ខ្ពស់
ពេបីសាបសូន្យ ឈ្មោះនៅតែរស់ រស់នៅចំពោះ
មុខមនុស្សគ្រប់គ្នា ។

ជនមួយអន្ធពាល ចិត្តក្តៅរោលរាល រៀងរាល់វេលា
លោកឱ្យវៀរចាក កុំយកជាគ្នា នាំខូចសាមគ្គា
វេទនាសោកសៅ ។

គឺជនអសោច ដែលរុញឱ្យខ្លោច ឬរោចឱ្យឆៅ
ចិត្តអន្យតិរ្ថិយ ឈាមខ្មៅថ្លើមខ្មៅ សម្តីសំដៅ
ច្រើនច្រឡោងខាម ។

ជាមនុស្សចង្រៃ មិនមានតម្លៃ បុរាណតែងហាម
មិនឱ្យសេពគប់ ឱ្យឈប់ដើរតាម ឱ្យជួយប្រាប់ប្រាម
ថាត្រូវខ្លាចក្រែង ។

អវិជ្ជាតែងអួត ហាក់ដូចមនុស្សឆ្កួត មិនរវីរួសរង
ពានពេកព្យាការ រឹងរឹតខែងរឹង ឫកពានោះតែង
ទើរទើសភាកាគ ។

ខ្លៅនិងអវិជ្ជា ចិត្តស្រាលដូចគ្នា គឺរើងរឹងក្រាស់
ស្តីមិនពីរោះ មោះមិនរៀនខ្ពាស និយាយផ្តេសផ្តាស
គិតថាគ្រាន់បើ ។

ពាលពេញមោហា តែងធ្វើសក្ការ ពាក្យពោលសរសើរ
ពាក្យពោលទិតៀន ក្នុងន័យស្មោះស្មើ យល់ជាដំណើរ
នៃភាពឱនអាប់ ។

ព្រះពុទ្ធថាបើ គេពោលសរសើរ ដូចគេសម្លាប់
បើគេទិតៀន បន្ទុះបង្គាប់ ព្រះអង្គប្រញ្ញប្តិ៍
ថាគេឱ្យពរ ។

ចំពោះបណ្ឌិត លោកតែងគួរគិត ថាជាគុណធម៌
ដែលត្រូវទទួល យកទាំងសាទរ ក្នុងក្ដីស្មោះសរ
ព្ធានចិត្តរឹង ។

ប្រាជ្ញប្រាយប្រាប់ថា កុំឱ្យអ្នកណា មិនចេះថ្លែងថ្លឹង
យកចានពែងកែវ ទៅលាងទាំងខឹង របស់នោះនឹង
ឆែបស្លូងបែកបាក់ ។

កុំឱ្យអ្នកណា ដែលឃ្លានអាហារ វាល់អង្ករដាក់
ដណ្ដាំបាយឆី ព្រោះឃ្លានដូចខ្លាក់ ឱ្យវាវាល់ដាក់
នឹងឫសទម្លាប់ ។

លោកហាមប្រាមថា កុំឱ្យមនុស្សណា ជាអ្នកក្រទ្រព្យ
យៀងធ្វើអ្នកធំ ព្រោះនាំរភ័ព្វ មិនគួរមិនគាប់
វាលួចមិនលែង ។

ពុលនឹងលុយកាក់ ពុលនឹងបុណ្យសក្តិ លើសពុលនឹងល្បែង
ពុលនឹងស្រីញី ពុលនេះវាតែង ឱ្យហិនឯង១
ហៅសែនចង្រៃ ។

ពុលនេះហៅមហា សែនអមនុស្សា ឈានទៅព្រៃផ្សៃ
កើតចិត្តជាចោរ មោហោពេកក្រៃ រកពាក្យឧបមេយ្យ
ឧបមាមិនបាន ។

វៀរលោភលន់ តែងមិនគិតគន់ គេឯងជាថ្នាន
ព្រោះជាពូជពង្ស ត្រកូលសាមាន្យ ចិត្តចោរតិរច្ឆាន
គិតតែខ្លួនឯង ។

លោភលន់ដូចខ្លាក់ ពាក់ព័ន្ធលុយកាក់ កុំឱ្យចាត់ចែង
ដ្បិតចិត្តលោភលន់ វាលួចមិនលែង ផ្កាប់តែចិត្តឯង
ឱ្យបានរីករាយ ។

ទ្រព្យលួចប្លន់ បើយកធ្វើបុណ្យ ធ្វើគុណហោសម្ពាយ
តាមក្បួនតម្រា ចារទុកពីនាយ មិនអាចរំលាយ
បាបកម្មបានឡើយ ។

សម្បត្តិធនទ្រព្យ ដែលប្រសើរតាប់ គួរជាត្រាណត្រើយ
គឺទ្រព្យបានដោយ សុចរិតនោះហើយ ទើបល្អឥតស្បើយ
បុណ្យចូលហូរហែ ។

បុរាណពោលថា លុយអលង្ការ អាចទិញស្រីស្នេហ៍
តែស្នេហាពិត មិត្តឥតប្រួលប្រែ មិនអាចឱ្យគេ
យកលុយទិញបាន ។

អាចទិញបុណ្យសក្តិ សញ្ញាបត្រថ្នាក់ ខ្ពស់បួសប្រមាណ
តែក្តីគោរព វិជ្ជាជាត្រាណ កិត្តិយសថ្កើងថ្កាន
ទិញមិនបានទេ ។

លុយកាក់ប្រាក់មាស វាជាក់ជាទាស- ករល្អលើសគេ
តែអាចជាគ្រូ ម្នាក់អាក្រក់ទ្វេ ព្រោះអាចជាមេ
នៃអភិជ្ឈា ។

គឺអាចបណ្តោយ ខ្លៅអវិជ្ជាឱ្យ លោភលន់ពាលា
ទាំងកើតទោសៈ បែកបាក់សាមគ្គា ហ៊ានសម្លាប់គ្នា
មិនក្រែងបាបកម្ម ។

បើឃើញគ្នាខ្សោយ មិនត្រូវបណ្ដោយ ទុកមើលបំណាំ
បំណោចគ្នាខ្សោយ ចូរជួយផ្សំផ្សាំ នេះជាបណ្ដាំ
នៃសាមគ្គីភាព ។

កុំកាន់ឫកឆ្មើង តាមចិត្តរើសអើង ថាគ្មានគូប្រៀប
ឃើញខ្លួនឯងខ្ពស់ គេនោះថោកទាប ឃើញខុសរបៀប
នៃធម៌បុរាណ ។

អ្នកខ្លាំងជាងត្រូវ ធ្វើដូចសំពៅ ពឹងពាក់សំប៉ាន
មានត្រូវជួយក្រ ទៅតាមលម្អាន បីដូចខ្លួនប្រាណ
ព័ទ្ធដោយសំពត់ ។

ប្តូតាអ្នកប្រាជ្ញ មិនដែលកោងកាច តែចិត្តមុះមុត
ជួយអ្នកល្ងង់ ឱ្យចេះប្រយុទ្ធ ផុតភាពទុគ៌ត
នៃការចេះដឹង ។

បើឃើញតែទោសគេ តែទោសឯងទេ មិនគិតគួរប្រឹង
បើលេឱ្យឃើញសិន គិតតែសម្លឹង ផ្សំដោយកំហឹង
គ្មានចិត្តត្រង់ស្មោះ ។

ព្រោះជាស្ពាន ជាទ្រព្យធនធាន ល្អសព្វលើសអស់
សម្បត្តិសម្បើម សម្បូរណ៍កេរកោះ នៅក្នុងអម្រស់
ប្រចាំជីវិត ។

បើធ្វើជាមេ ហើយល្ងង់ជាងគេ នឹងលង់គំនិត
ព្រោះមិនអាចវាស់ វែងនូវការពិត ទាំងអាចកើតចិត្ត
ស្អប់អ្នកចេះជាង ។

ត្រូវប្រព្រឹត្តល្អ   តាមវិធីកុលធម៌   ឈ្មោះសរសើរល្បើង
ទើបបានជាមនុស្ស   ខ្ពង់ខ្ពស់ទាត់ទៀង   កេរ្តិ៍ឈ្មោះរស់រៀង
រាប់ជាអរិយៈ ។

ត្រូវសាងសាមគ្គី   ឱ្យមិត្តមូលមីរ   យកចិត្តទុកដាក់
ទោះជិតឬឆ្ងាយ   រួសរាយរាក់ទាក់   កោកាចមិនពាក់
ដូចចង្កឹះមួយបាច់ ។

ចង់ឱ្យគេគោរព   មិនត្រូវច្រឡោត   ពោលពាក្យដាច់សាច់
សម្ដីផ្អែមល្ហែម   ជាពោលចាំបាច់   កុំប្រើរង្គាក់
តាមចិត្តគុំស្អប់ ។

សត្វលោកៈនៃមេ   គឺកិរិយាស្ដីជេរ   ឱ្យគេធុញថប់
ម្ដេចតាធ្វើបែ   ត្រូវធ្វើក្បាន់សព្វ   ការខុសមិនគាប់
ត្រូវឆាប់ណែនាំ ។

បក្សីទាបតូច   តែងតែធ្វើខូច   ធ្វើខុសជាចម្ប-
តា ល្ងៀតមិនផុត   ត្រូវពត់ពេលដំ   បើមិនទាន់ស៊ាំ
ត្រូវណែនាំគ្នា ។

ទោះហៅថាមេ   ដូចម៉ែឪគេ   ត្រូវពិតឱ្យជា
កុំឱ្យដូចមនុស្ស   ទុឃិសពាលា   ចង់តែបំពារ
បំពានគេឯង ។

កុំធ្វើឱ្យល្អក់   តាមពុតអាក្រក់   តែត្រូវគិតក្រែង
ថាការអប់រំ   អាចឱ្យចិញ្ញែង   ចិញ្ចាចជាត់ស្ដែង
កបកាយកិរិយា ។

ឬតាសព្វផ្លែ ដែលម្ចាស់ឱ្យថែ បន្លែក្នុងច្បារ
ទោះស៊ីមិនកើត ក៏វាបង្ការ មិនឱ្យអ្នកណា
ផ្សេងចូលបោចបេះ ។

បន្លែនេះណា អ្នកប្រាជ្ញចង់ថា មនុស្សខ្លះមិនខ្មេះ
តែប្រឹងខាឃាំង ដ្បិតចិត្តឈ្នានីស ខ្លាចក្រែងអ្នកចេះ
មានកិត្តិយសជាង ។

ផ្លែព្រះមិនខាំ ផ្ដូរតពាក់តតាំ មិនដែលមានភ្លៀង
បន្លែមួយនេះ ត្រូវរិះដោយទៀង តាមន័យមិនល្មៀង
ពីលោកចង់ថា ។

កំណោច់ធ្វើមនុស្ស ត្រូវលើកកម្ពស់ កិត្តិយសអាត្មា
តាមការអនុវត្ត នូវពាក្យសន្យា បើក្បត់វាចា
នឹងបាត់សូស្ដី ។

តាមន័យឧបមា ផ្សេងពីចង់ថា មានជនអប្រិយ
ខ្លះតែងស្រែករូត ប្រកួតសម្ដី គ្រាន់តែដើម្បី
ពោកប្រាស់តែឯង ។

អ្នកខ្លះទៀតសោត ចង់ឱ្យគេកោត ក៏ខំខ្លះខ្នែង
ផ្ទុះឆ្មៀលដូចឆ្កួត ស្រែករូតក្ដែងៗ ដើម្បីជាល្បែង
ពោកប្រាស់មួយក្ដារ ។

កើតជាមនុស្សលោក មិនអាចមានជោគ- ជ័យលើវាចា
ណោមិនសុចរិត អាប់ឥតខ្លឹមសារ សែនថោកកិរិយា
ការក្បត់សម្ដី ។

ក្នុងចឹងហើបហោ មាត់ពោលស្ដីថា គួរគិតវែងខ្លី
តាមការថ្លឹងថ្លែង ឱ្យច្បាស់ដោយន័យ រួចសឹមចេញស្ដី
ទើបប្រសើរគាប់ ។

ដូចពាក្យស្លោកមួយ គួរទុកជាត្រួយ ជាពន្លកទ្រព្យ
ឱ្យទៅស្ថិតស្ថេរ ជាកេរគួរគាប់ ព្រោះជាញឹកញាប់
យើងតែងត្រូវការ ។

ជាការល្អក្ដាត់ សម្ដីមួយម៉ាត់ បណ្ឌិតចែងថា
ឱ្យពិតមួយម៉ោង សឹមឱ្យជិវ្ហា បញ្ចេញស័ព្ទសារ
ឱ្យគេឯងស្ដាប់ ។

នេះបានន័យថា ការពិចារណា ប្រាជ្ញាជាច្បាប់
ជាគោលត្រូវ ដើរតាមលំដាប់ និងត្រូវត្រង់គ្រាប់
ឱ្យត្រង់កន្លង ។

ស្លោកមួយទៀតថា ត្រូវឱ្យជិវ្ហា របស់យើងផង
គន្លាស់គ្រលៀស គ្រប់ប្រាំពីរដង រួចហើយសឹមសាសង
ស្ដីឱ្យគេស្ដាប់ ។[1]

បន្ទូលនេះណា ក៏មានន័យថា តាមការរាយរ៉ាប់
ដូចគ្មានឹងន័យ ខាងលើនេះស្រាប់ ចូរចាំជាច្បាប់
គ្រាប់ជាប្រក្រតី ។

ពោលថាកុំខំ ស្រវាឱបក្អំ បើខ្លួនដៃខ្លី
បើខ្លួនតូចទាប កុំឈោងចាប់អ្វី ខ្ពស់ឆ្ងាយបួសដី
ឈរឈោងមិនដល់ ។

---

១. សុភាសិតបារាំង ។

ខ្លួនឯងជាមនុស្ស ឃើញដំរីជុះ តាំងគិតខ្វាយខ្វល់
ចង់ជុះឱ្យដូច ទើបចិត្តស្អប់ស្អល់ មិនគិតគួរដល់
ធម្មជាតិខ្លួនឯង ។

បើយោងតាមន័យ ជាការឧបមេយ្យ លោកចង់សម្តែង
ថាទុជ៌នខ្លះ ហេតុចង់សម្ញែង ឱ្យខ្ពស់ខ្លួនឯង
ទើបចិត្តក្រៀមក្សាន្ត ។

ទៅចងការប្រាក់ លក់ស្រែបណ្តាក់ ទិញរឺឡាឡាន
ព្រោះដៀតចិត្តព្រើល មិនប្រយោគប្រាណ មិនយូរប៉ុន្មាន
បានទុក្ខផតស្បើយ ។

ចំណេះវិជ្ជា ជាមិត្តផងគ្នា ជាគូគៀកកើយ
ជួយយើងទាំងសព្វ ចាំតបឆ្លាស់ឆ្លើយ ចំណេះជាត្រើយ
ជាទ្រព្យពិសេស ។

ប្រើច្រើនចេះច្រើន កាក់កបកើតកើន កាន់តែភ្លឺថែស
ព្យាយាមសន្សំ កុំបីប្រហែស តក់១ប៉េះ១
ទឹងពេញបំពង់ ។

អ្នកចេះដឹងពិត តែងមានគំនិត យោងយីតអ្នកល្ងង់
ពោមចិត្តអាណិត អាសូរពូជពង្ស ឱ្យផុតក្តីល្ងង់
ខ្លៅអស់ពីខ្លួន ។

អ្នកខ្លះល្ងង់ខ្លៅ គ្មានគ្រូប្រដៅ បែរជាគុំកួន
សេព្វាប់អ្នកប្រាជ្ញ ដើម្បីលើកខ្លួន ឱ្យខ្ពស់បំហួន
លើសលើមាត្រា ។

ព្រះចន្ទពេញវង់ រស្មីរឿងរុង ក្នុងហ្វូងតារា
ជាលម្អមេឃ អាកាសវេហាស៍ បីដូចវិជ្ជា
ឱ្យឫកពាល្អ ។

នៅក្នុងសង្គម ដែលត្រូវប្រក់ព្រាំ ដោយអយុត្តិធមិ
វិបត្តិតែងកើត ឡើងជាបន្ត ឱ្យចិត្តញាប់ញ័រ
ជឿព្រេងសំណាង ។

ហេតុដ្បិតខ្លៅល្ងង់ គំនិតច្រូវល់ គ្មានអ្វីជួយអាង
មើលមិនឃើញការ- ពិតជាភស្តុតាង ជឿជាក់តែខាង
ពាក្យពោលទូលពិត ។

ប្រាជ្ញមិនឈ្លះប្រប ឡេមឡឹមឡេបឡប ឯបររបយប់បិត
ត្រូវនាយអវិជ្ជា លើកជាជំនិត ទាំងឱ្យប្រព្រឹត្ត
ពាលពេតពិតក្រែង ។

ជនជាបណ្ឌិត ប្រសើរពិតៗ មិនដែលសម្តែង
កិរិយាឆ្លើយតប អបអ្នកប្រើល្បែង ប្រចុបប្រចែង
ព្រោះស្វែងរកលាភ ។

ត្រូវចាំឱ្យខ្ជាប់ ថារឿងសាច់គាប់ ជាធមិថោកទាប
ជាកលល្បិចក្បត់ ជាខ្នោះឃ្នាងឃ្នាប ប្រាជ្ញតែងប្រុងប្រៀប
រៀបខ្លួនចេញឆ្ងាយ ។

ត្រូវលើកសាច់ការ ឱ្យខ្ពស់ថ្លៃថ្លា ទើបនាយកបកាយ
កបចិត្តអារម្មណ៍ ចៀសផុតអន្តរាយ កើតក្តីសប្បាយ
តត្រឹកតត្រេង ។

ចំណេះវិជ្ជា នាំមនុស្សផងគ្នា ឱ្យបាត់វង្វេង
ឱ្យយល់ភាក់ជ្រៅ អារម្មណ៍ទន្ទេង ដូចទឹកថ្លាឈ្វេង
ឥតបីប្រួលប្រែ ។

កុំរៀនរើសអើង កុំកាន់ឫកឆ្មើង ពូជយើងជាខ្មែរ
កុំភ្លេចកំណើត ដូនតាឪម៉ែ ទោះក្រុងឬស្រែ
ត្រូវថែវង្សា ។

អ្នកភ្លេចកំណើត យល់ខ្លួនល្អឆើត វាយឫកសង្ហា
អាងមានធនទ្រព្យ ច្រើនពាប់ចិន្ដា រូចក្បត់វាចា
កាលគ្រាសោកសៅ ។

នេះប្រាជ្ញលោកប្រាប់ ថាមិនត្រូវគ្រាប់ ពូជមេអំបៅ
ដូចមាននិទាន ទុកប្រៀនប្រដៅ អស់ទាំងកូនចៅ
ឱ្យល្អសោភា ។

ការមេអំបៅ មួយហើរ១ទៅ ក៏លោជួបជា
ទំលំពដង្កូវ មួយកំពុងវារ ទប់ខ្លួនវេរា
វាវកចំណី ។

មេអំបៅថា រូបឯងនេះមហា អាក្រក់ឥតបី
គួរឱ្យខ្ពើមពេក ដូចជន្លេនដី ឥតមានឃើញអ្វី
ល្អដូចខ្លួនអញ ។

ស្លាបអញត្រដាង ពណ៌ស្មើសងខាង ល្អស្រស់សស្រាញ់
បុប្ផាលើកត្បូង ក៏អញមិនចាញ់ គេតែងស្រឡាញ់
ចាប់ចិត្តចង់បាន ។

មើលទៅរូបឯង   គ្មានអ្វីឱ្យស្វែង   នាមជាតិរច្ឆាន
បើឃើញឯង គេ   ចៀសឆ្ងាយពីឋាន   តែគេចង់បាន
រូបអញល្អឆើត ។

ដង្កូវឆ្លើយថា   សូមលោកមេត្តា   កុំភ្លេចកំណើត
កាលល្អប៉ុណ្ណឹង   កុំប្រឹងចំអើត   ភ្លេចថាខ្លួនកើត
ចេញពីដង្កូវ ។

ឬរឿងនិទាន   មួយទៀតដូចមាន   មកដល់ឥឡូវ
ពីក្សត្រិយ៍មួយអង្គ   គ្រងរាជ្យត្រឹមត្រូវ   ល្អល្អះពេកគួរ
ជាសេចក្ដីថា ។

ថ្ងៃមួយមហាក្សត្រិយ៍   ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យចាត់-   ចែងតៀងព្រះយោ
ដើម្បីអញ្ជើញ   អគ្គសេនា   ចូលរួមពិសា
ជាមួយព្រះអង្គ ។

ព្រះស្ងោយឆ្ងាញ់ៗ   រើសតាមស្រឡាញ់   ក្នុងចានបញ្ចរង្គ
តែសេនាឆ្ងល់   ក៏សួរព្រះអង្គ   ពីហេតុដែលទ្រង់
មិនមាននំប៉័ង ។

ព្រះអង្គត្រាស់ថា   នែ! លោកសេនា   ខ្ញុំមិនលាក់បាំង
ដែលខ្ញុំមិនឱ្យ   បម្រើនំប៉័ង   ព្រោះខ្ញុំប្រឆាំង
នឹងកិរិយាលោក ។

នំប៉័ងសំណព្វ   ចិត្តយើងទាំងសព្វ   នំនែកគរគោក
សុទ្ធតែកើតពី   ស្រូវអង្ករមក   ដែលជាជម្រក
នៃជីវិតយើង ។

អើ! លោកសេនា រឿងស្រេចម្ការ លោកត្រូវតម្កើង
ស្នេហាអ្នកស្រែ អ្នកចម្ការឡើង ចូរលែងរើសអើង
ស្អប់កសិករ ។

នេះឯងមូលហេតុ មួយច្បាស់ក្រឡែត សូមលោកអបអរ
ឯងជូនតាលោក ក៏ជាកសិករ ពោលតីសសរ
ទ្រូងទ្រសេដ្ឋកិច្ច ។

សូមលោកសេនា កាន់ចិត្តជ្រះថ្លា កុំក្បិលកុំក្តិច
មេត្តាករុណា ជាករណីយកិច្ច កុំបីភ្លាំងភ្លេច
ភ្លាត់មួយវេលា ។[១]

ដូច្នេះត្រូវយល់ អ្វីជាឫសគល់ នៃពៀរវេរា
ដែលជាសត្រូវ គឺខ្មៅអវិជ្ជា ព្រោះជាមាតា
នាំទៅអន្តរាយ ។

អ្វីជាអកុសល ត្រូវយល់ឱ្យដល់ វាងវៀរឱ្យឆ្ងាយ
កាន់ធម៌សប្បុរស កុំបីនឿយណាយ ល្អទាំងចិត្តកាយ
ទាំងសព្វវាចា ។

ជម្រះចិត្តពាល ចិត្តខ្មៅរោលរាល នាំឱ្យខ្លោចផ្សា
បែកបាក់សាមគ្គី ដូចបង់គ្រួសារ បីដូចមាត់ហា
ហៅបរាជ័យ ។

៚

---

១. រឿងនេះមានតំណាលក្នុងអក្សរសាស្ត្របារាំង ។

ច្បាប់ព្រះធម្មៈ

បទពំនោល

ពេលសម្រាកក្រោមម្លប់ជ្រៃ យុធិស្ឋិរស្ដី ទៅកាន់សហទេពថា ។
ចូរប្អូនទៅរកទឹកថ្លា នៅទីណា១ សោយហើយខ្ចប់មកផងណា ។
អ្នកពេញជាស្រេកតង្ហា តែចង់នៅនា សម្រាកយកម្លាំងកាយ ។
សហទេពយាងរៀងរាយ ទៅទៅមិនឆ្ងាយ ឃើញទីមួយគួរសប្បាយ ។
ថាអាចមានទឹកថ្លាក្រៃ ទ្រង់យាងត្រៀវត្រៃ ទៅតាមព្រះរាជបញ្ជា ។
ដល់ហើយក៏ទ្រង់ស្ទុះភ្លា ទៅសោយតង្ហា និងស្រង់រួចសឹមខ្ចប់យក ។
តែទ្រង់ឮពាក្យសង្ស្រុក សង្កេតអករក ឃាត់ហាំងមិនឱ្យប៉ះពាល់ ។
ពីយក្សប្រាប់ក្រក់សល់ ពោលប្រាប់បកផ្កាល់ ថាជាកម្មសិទ្ធិផងខ្លួន ។
យក្សបោះសម្ដីជូន១ ម៉ឺងម៉ាត់ម៉ាំមួន ដាក់ជាលក្ខខណ្ឌមួយថា ។
សូមឱ្យទ្រង់ឆ្លើយប្រស្នា រួចរស់សិនណា ទើបអាចចុះទឹកនោះបាន ។
ឮពាក្យយក្សដូចតិរច្ឆាន ព្រះអង្គមិនស្មាន ថានោះជាការពិតសោះ ។
រួចក៏មានះយាងចុះ យក្សឃើញដូច្នោះ ក៏វាយទ្រង់សុគតទៅ ។
យុធិស្ឋិរចាំមើលផ្លូវ អនុជពាលពៅ មិនឃើញទ្រង់ត្រឡប់មក ។
ទ្រង់ព្រះតម្រាស់ហៅរក នកុលពន្លក មានរូបល្អស្រស់ជាងគេ ។
ថានកុលប្អូនមាសមេ បាកុំធ្វេសទ្វេ ចូរឆាប់ចាកចេញទៅតាម ។
នកុលក៏យាងតាមស្នាម-ដើងនៅជិតដាម ឃើញអនុជក្ស័យស្លុកស្លឹង ។

ភ្លាមនោះទ្រង់ហើបសម្លឹង ទតទឹកក្នុងបឹង សមនឹងមានរសពិសា ។
ទ្រង់ត្រាច់សំដៅយាត្រា ក៏ជួបវាសនា ដូចសហទេពតែម្តង ។
លុះបាត់យូរពេកកន្លង មិនដូចបំណង ទ្រង់ឱ្យអរជូនតាមភ្លាម ។
តាមព្រះបញ្ជាព្រះរៀម មិនមានទីមទាម អរជូនយាងទាំងមួហ្មង ។
រួចហើបពិរោធកន្លង ទៅបួយអង្គម្តង យក្សវាយសុតតតតសល់ ។
ក្នុងព្រះទ័យសែនខ្វាយខ្វល់ យុធិស្ឋិរស្គាល់ ថាជារឿងចម្លែកក្រៃ ។
ទ្រង់ព្រះវិការណ៍ផាផៃ អនុជស្ងើចផ្ទៃ ហេតុអ្វីបាបាត់ទាំងអស់ ។
ទើបទ្រង់ឈានព្រះបាទឆ្ពោះ ទៅទាំងមានមោះ- មៃខ្លាំងក្នុងព្រះឱរា ។
លុះប្រទះព្រឹត្តការណ៍ ទ្រង់ឆ្ងល់ណាស់ថា ហេតុអ្វីក៏អាចដូច្នោះ ។
គ្មានស្លាប់ប្រយុទ្ធណាតោះ ម្តេចក៏ប្អូនប្រុស អញ្ចក្ស័យដោយងាយអ្វីម្ល៉េះ ។
យក្សយល់សព្ទសេចក្តីនេះ វាក៏រេរ៉ះ មកទូលយុធិស្ឋិរថា ។
អរជូនហៅពេញហានក្លា ចិត្តចង់ប្រហារ យើងចោលនឹងព្រួញមុត១ ។
យើងមិនខ្លាចសព្វាវុធ មិនចង់ប្រយុទ្ធ តែយើងឱ្យដោះប្រស្នា ។
ពួកនេះមានះណាស់សា យើងក៏ប្រហារ វាចោលទាំងអស់តែម្តង ។
ពេលនេះយើងអរកន្លង ព្រោះឯងជាបង កាន់ប្ញករាបសាជាងគេ ។
ឥឡូវឯងកុំធ្វេសទេ ព្រមស្រាយឬទេ នូវរាល់ប្រស្នាយើងចោទ ។
បើឆ្លើយរួចយើងលែងក្រោធ ឯខ្លួនឯងសោត អាចធ្វើអ្វីតាមចិត្តចង់ ។
គ្មានផ្លូវអាចឱ្យអែអង់ យុធិស្ឋិរផ្ចង់ ស្មារតីចាំឆ្លើយឥតសល់ ។
ព្រមជាមួយនឹងកិច្ចកល យក្សសែនរចល់ លើកប្រស្នាឡើងបន្ត ។

វាំងទឹកព្រះទ័យអបអរ យុធិស្ឋិរក៏ ស្រាយប្រស្នាទាំងនោះថា ។
លើសលោកលោកនេះពា រស្មីសុរិយា ចាំងចែងក្នុងសច្ចធម៌ ។
ចំណេះវិជ្ជាបវរ គឺការរៀនធម៌ ក្នុងសព្វគម្ពីរនានា ។
បុគ្គលឧត្តមមហិមា គឺអ្នកភាវនា ដូចជាធុតង្គឫសី ។
ប្រាជ្ញាមុតសែនគប្បី ជាមិត្តភក្តិ ដ៏ល្អនៅជាប់ជាមួយ ។
ព្រោះវាជាជនចាំជួយ និងជាទ្រព្យព្រួយ មិនចេះរីងស្ងួតឡើយហោង ។
ប្រព្រឹត្តព្រហ្មចារ្យផង ឱ្យដូចបំណង នឹងកើនគតិបណ្ឌិត ។
អ្នកយកគម្ពីរជាមិត្ត អនុវត្តធម៌ពិត នឹងបានដូចជាទេព្ដា ។
ក្រុមគ្រួត្រូវរៀបគ្រឿងសក្ការ បូជាទេព្ដា ឱ្យទៀងជាប្រក្រតី ។
ប្រាជ្ញណាប្រាថ្នាអ្វី១ ដែលជាលោកិយ ទោះបីរស់ក៏ដូចស្លាប់ ។
ជាក់មារយាទកាយទឹកជាស- ប្បុរសធម៌ពិតាប់ ជាទម្លាប់អភិជន ។
មាតាជាអ្នកមានគុណ ប្រសើរពេកពន់ សែនធ្ងន់លើសទាំងផែនដី ។
ឯអ្នកខ្ពង់ខ្ពស់ពិសី បួសសួគ៌ាល័យ គឺបិតាយើងនោះហោង ។
អារម្មណ៍របស់យើងផង រសាត់ហើរឆ្លង លឿនជាងវាយោបក់ផាត់ ។
ការគិតមមៃមិនបាត់ តែងផុសច្រើនក្តាត់ ក្នុងចំនួនច្រើនជាងស្មៅ ។
ទោះរីករាយឬហ្មងសៅ ការគិតនោះនៅ តែច្រើនឥតមានចន្លោះ ។
ជម្រកដ៏ខ្ពស់បង្អស់ នៃធម៌សប្បុរស គឺសទ្ធាទានតាមបទ ។
កេរ្តិ៍ឈ្មោះពីរោះប្រាកដ តាមប្រាជ្ញសន្មត គឺដាក់ទានតាមការគួរ ។
ជម្រកខ្ពស់នៃឋានសួគ៌ តាមក្រមជាតួ- យ៉ាង គឺស្នេហ៍សច្ចធម៌ ។

រាកប្បកិរិយាដ៏ល្អ ដូចទ្រព្យបវរ ជាជម្រកសុភមង្គល ។
បុត្រាបុត្រីនិម្មល ដូចចន្ទមណ្ឌល គឺជាព្រលឹងឪម៉ែ ។
ព្រះប្រទានតួគូរស្នេហ៍ ឱ្យមកជូនថៃ ស្វាមីដូចមិត្តនឹងគ្នា ។
ភាពជំនាញជាមុខងារ ប្រសើរមហិមា គួរឱ្យសរសើរម្ល៉េះទេ ។
ចំណេះវិជ្ជាជាមេ ថ្លៃថ្លាជាងគេ ជាយសខ្ពស់ឥតអ្វីស្មើ ។
សុខភាពដូចទ្រព្យត្រូវប្រើ បើល្អប្រសើរ នឹងនាំឱ្យរីករាយក្រៃ ។
ករណីយកិច្ចថ្លាថ្លៃ ជាអចិន្ត្រៃយ៍ គឺតបកុំធ្វើទុក្ខម្តេញ ។
រីឯអារម្មណ៍នោះវិញ បើអាចត្រួតពេញ មិនកើតវិប្បដិសារៈ ។
ហេរិច្ចតានាំឱ្យរស់សេក្តីណា បើលះបង់ជាក់ នឹងនាំឱ្យគេពេញចិត្ត ។
តណ្ហាជាហេតុទុច្ចរិត បើលែងផ្តេកផ្តិត ពិតដូចបរិបូណ៌ដោយទ្រព្យ ។
កំហឹងជាទ្រព្យមិនគាប់ បើបានរម្ងាប់ មិននាំឱ្យសោកស្តាយឡើយ ។
កំណាញ់ទ្រីស្តិស្នូរឥតស្បើយ បើលះបង់ហើយ គេនឹងស្គាល់ក្តីសប្បាយ ។
ការឈ្នះឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ ដោយមិនមានស្តាយ ជាការត្រួតត្រាពិតៗ ។
ឯការបញ្ចប់អមិត្ត- ភាពជាធាតុពិត នៃគុណធម៌សន្តោស ។
ការតមអ្វីៗជាទោស ជាគ្រឿងរឱស នឹងឱ្យអស់ការខ្មាសអៀន ។
ទ្រព្យធនពិតៗនោះមាន វិជ្ជាដែលរៀន ចេះពីព្រះព្រហ្ម ព្រះពុទ្ធ ។
ក្តីសុខដូចសារពើយុត្ត ឱ្យផុតទុគ៌ត គឺសុខខាងផ្លូវចិន្តា ។
រីឯមេត្តាករុណា នោះមានន័យថា ប្រាថ្នាឱ្យគេបានសុខ ។
បើអង្គរឿងបែនបុក ឱ្យឈឺចាប់ចុក ខ្លួនឯងក៏លែងសប្បាយ ។

អភិជ្ឈាជាហេតុអន្តរាយ ដូចដំពៅក្លាយ មិនអាចឱ្យព្យាបាលបាន ។
ក្តីទៀងត្រង់ជាកល្យាណ គឺចង់ឱ្យបាន ក្តីល្អដល់សព្វសត្វលោក ។
រីឯកិរិយាស្មោកគ្រោក តែងទទួលយក ទឹកចិត្តអាក្រក់គ្រប់យ៉ាង ។
អវិជ្ជាតាមន័យជាតាង គឺមិនស្គាល់ខាង ករណីយកិច្ចផងខ្លួន ។
មោទនភាពមិនសមសួន គឺយល់ថាខ្លួន ជាតួសំខាន់ក្តាត់ណា ។
ទាំងក្នុងវីរកថា ទាំងរឿងសោកា ថាខ្លួនដើរតួទាំងគ្រប់ ។
ខ្លៅនិងអវិជ្ជាដូចយប់ ឱ្យងងឹតឈ្លប់ ជាប្រភពព្រួយបារម្ភ ។
ការកាន់ខន្តីជាធំ គឺជាការជ- ម្នះវិញ្ញាណប្រាំប្រការ ។
មូលហេតុនៃមហិច្ឆតា គឺការយល់ថា យោបល់ខ្លួនត្រូវទាំងអស់ ។
រីឯសេចក្តីសប្បុរស គឺមានចិត្តស្មោះ ក្នុងការរក្សាសត្វលោក ។
ព្រៃផ្សៃឱ្យបាត់ជ័យជោគ គឺការស្វែងរក ចងអាឃាតនឹងគ្នាឯង ។
មិត្តភាពប្រាកដជាក់ស្តែង ជាមិត្តមិនក្លែង គឺចិត្តស្មោះត្រង់នឹងគ្នា ។
បើហៅបទល្អល្អះជា សញ្ញាសទ្ធា នៃអ្នកកាន់សីលស្មោះសរ ។
ការបង្ហាញក្តីអបអរ ជារង្វាន់ប្រ- សើរដល់ពាក្យពោលពីរោះ ។
ធ្វើអ្វីដោយស្មោះចំពោះ ដើម្បីវៀរគ្រោះ គឺធ្វើដោយចេះរិះគិត ។
អ្នកបរិបូណ៌ដោយមិត្ត អាចស្គាល់ជីវិត រីករាយក្នុងពេលរស់នៅ ។
ការឧទ្ទិសខ្លួនស្មោះទៅ គុណធម៌ជាផ្លូវ ទៅបរលោកសែនថ្លៃថ្លា ។

ច្បាប់ព្រះធម្មៈ (តនិងចប់)

បទពាក្យ ៩

ការត្រួតត្រាបានលើអារម្មណ៍ឬចិត្ត   នេះទើបពិតជាហៅថាការត្រួតត្រា
សេចក្ដីខ្មាសអៀនក្រៃក្រាស់ជាផលា   កើតពីការប្រព្រឹត្តិអំពើមិនល្អ ។
វិជ្ជាពិតគឺការស្គាល់ពួកទេព្ដា   ទាំងសិក្សានិងកាន់ខ្ជាប់គុណធមិ
ភាពស្ងប់ស្ងៀមគឺតាំងចិត្តនៅនឹងន   មិនបន្ទរឬរញ្ជួយខុសក្រមក្រឹត្យ ។
ត្រូវកោះហៅរឿងនាំឲ្យមានពាក្យ "រញ"   ភាពសាមញ្ញជាឧបេក្ខានៃចិត្ត
កំហឹងជាសត្រូវប្រចាំក្បែរកិត   ក្លាខៗម្រិតថានឹងអាចឈ្នះវាបាន ។
ចិត្តវៀចវេរជាកិរិយាបង្ហាញថា   គ្មានមេត្តានិងករុណាសព្វសន្ដាន
ការណ៍ឃើញកិច្ចត្រូវបំពេញតាមលក្ខាន   បើខកខានគេហៅថាចោលលេបស្បៀត ។
ល្អកិរិយាជាសញ្ញាថាកាន់សីល   គ្មានបន្ទិលជាសៅហ្មងបកបៀនបៀត
កិរិយាអាក្រក់នឹងនាំឲ្យមនុស្សជាតិ   បែរជាឆ្ងៀតគេអន្តរាយចៀសមិនផុត ។
អ្នកសិក្សាគម្ពីរសាសនាបានចប់   មិនទាន់សព្វគ្រប់ថាជាជនបរិសុទ្ធ
បើកិរិយាបថមិនសមជាកុលបុត្រ   មិនប្រាកដថាជាមនុស្សមានចិត្តស្អាត ។
ដើរមួយថ្ងៃទៅមួយថ្ងៃដោយធម្មតា   ជាន័យថាការឈានចូលក្នុងប្រាសាទ
អត្តភាពនៃជីវិតជនប្រពាទ   ទុកជាខ្នាតនៃការសម្ដែងឆាកមួយ ។
អ្នកនៅរស់នៅឡើយតែងគិតថា   មិនមានការអ្វីនាំឲ្យគេទុក្ខព្រួយ
ព្រោះជីវិតត្រូវខ្លួនតែបានលើកស្ទួយ   ដាក់ជាមួយនឹងធម៌នៃអចិន្ត្រៃយ៍ ។

រួចគេយល់ឃើញថាគ្មានអ្វីអស្ចារ្យ ហើយក៏ក្លាយរីករាយចិត្តរៀងរាល់ថ្ងៃ
ព្រោះយល់ថាវត្ថុរាល់គ្នាអចិន្ត្រៃយ៍ តើមានអ្វីឱ្យអស្ចារ្យជាងនេះណា ។
រួចគេនាំគ្នាប្រឹងប្រមូលធនទ្រព្យ ដើម្បីផ្គាប់ចិត្តពាលយល់ថាថ្កើងថ្កាន
មិនអោនមើលគេឯងជាញាតិសន្តាន ឱ្យតែបានសាងខ្លួនខ្ពស់ប្លូសជាធំគេ ។
ខិតខំកេងកិបប្រាក់មាសគរជាភ្នំ តាមការផ្តុំផ្គុំលួចលាក់ឥតពិតត្រង់
លួចពន្ធដារព្រោះចិត្តចង់បានទទេ ទាំងវិះរកប្រើកលល្បិចខូចគ្រប់យ៉ាង ។
ព្រមគ្នានោះក៏កើតមានចិត្តនិន្ទា ឈ្លានីសគ្នាជាមួយអ្នកនៅជិតខាង
ប្រកាន់វាយអ្នកក្រជាងតាមការរាង ជាតឹកតាងនៃទឹកចិត្តអន្យត្ថិយ ។
ក៏កើតឡើងជាជម្លោះទាស់ទែងគ្នា បែកសាមគ្គីជាអាសន្នដល់ដែនដី
រាស្ត្រប្រជាមិនថាក្មេងចាស់ប្រុសស្រី ត្រូវរងក្តីទុក្ខវេទនាដោយឯងៗ ។
ក្មេងឥតបានទោសកំហុសត្រូវកើតមក រួចក៏ជ្រកជ្រៀតនៅក្នុងទឹកភ្នែង
អ្នកផ្លូវពុំមានការគាំពារក៏ហែង នេះជាល្បែងនិងផលនៃចិត្តលោភលន់ ។
ឱ! យក្សអើយ! នេះហើយផលអភិជ្ឈា អវិជ្ជាដែលកើតចំពោះទុរជន
ចិត្តជាចោរចាំតែស្រេកប្លន់ទ្រព្យធន មិនគិតគន់ដល់នរជនជាតិដូចគ្នា ។
មិនគិតពីសច្ចៈ ព្រហ្មវិហារធម៌ មិនញាប់ញ័រនឹងក្តីល្អជាមាគ៌ា
ឆ្ពោះទៅរកព្រះនិព្វានឬថាជា ព្រះព្រហ្មានៅក្នុងឥន្ទ្រិយារម្មណ៍ ។
សូមប្រឹងប្រែងចាប់ន័យនេះឱ្យបានជាក់ និងត្រូវអនុវត្តតាមទុកជាក្រប
ទើបមនុស្សម្នាទៅជាបុគ្គលឧត្តម ស្គាល់ក្តីចម្រើនរុងរឿងចិត្តក្សេមក្សាន្ត ។
ឧបករណ៍ជាមាគ៌ានាំសំដៅ ឱ្យឆ្ពោះទៅរកសេចក្តីសន្និដ្ឋាន
គ្មានភស្តុតាងគ្មានអ្វីអាងជាប្រមាណ គ្មានដើមដានអាចឱ្យបានដឹងការពិត ។

កម្ពើរស្រុតិបាកខុសគ្នាទាំងអស់ ឱ្យតាមសប្បុរសជាអ្នករិះគិត
បញ្ចេញយោបល់ផ្សេងគ្នាតាមគំនិត ម្នាក់ៗគិតថាខ្លួនគេមិនខុសឡើយ ។
ច្នេះការពិតនៃសាសនានិងករណីយ- កិច្ចអ្វីៗត្រូវបំពេញទុកជាត្រើយ
នៅតែកប់បាត់ក្នុងរូងជ្រៅនៅឡើយ ដែលត្រូវឆ្លើយឆ្លងជាមួយជាប្រក្រតី ។
ជាមាគ៌ាដែលមហាបុគ្គលត្រូវដើរ ឬបម្រើតម្រូវតាមកាលលោកិយ
សម្រាប់ឱ្យរកឃើញធម៌អចិន្ត្រៃយ៍ គឺដើម្បីឆ្លងឱ្យផុតក្តីទុក្ខព្រួយ ។
សកលលោកពោរពេញដោយអវិជ្ជា អាចប្រៀបគ្នាទៅនឹងខ្ទះដ៏ធំមួយ
ព្រះអាទិត្យជាភ្លើងឱ្យក្តៅរលួយ មួយថ្ងៃមួយយប់ឆ្លងផុតប្រៀបដូចប្រេង ។
ខែរដូវជាដងវែកធ្វើពីឈើ សម្រាប់ប្រើដួសឬកូរប្តូរស្តាំឆ្វេង
ពេលវេលាជាក្រុងភ្លៅនៅចាំសេង ដាក់ក្នុងប្រេងរួចចម្អិនតាមកំណត់ ។
ឱ! យក្សអើយ! នេះឯងហើយ **ពត៌មាន** សូមឧទានជូនលោកស្តាប់ជាបែបបទ
ប្រស្នាថាមនុស្សបែបណាទើបព្រាកដ យើងសន្មតជាសេចក្តីដូច្នេះថា ។
នៅលើលោកសព្វវាសយើងនេះមាន វត្ថុទានហៅថាសេចក្តីរាយការណ៍
ល្បើពីកុសលនៃជនម្នាក់ណា ដែលខ្លឹមសាររសាត់ដល់សូត្រាល័យ ។
រួចក៏បែរបកមកវិញមិនអន្តរាយ តែរីកសាយជាសង្គះដាលសព្វដែនដី
ជារាបណាវាបន្តយ៉ាងណាក្បៀ ទើបមានន័យថាជា **មនុស្ស**ពិតព្រាកដ ។
អរអោយល់ឃើញថាការពោលសរសើរ មានដំណើរនិងតម្លៃដោយសន្មត
ដូចគ្នានឹងការទិទៀនតាមបែបបទ ជាកំណត់ថាគេមិនភ័ន្តវិញ្ញាណ ។
មួយវិញទៀតគេឃើញលុះត្រូវនិងមិត្ត កាព្យអតីត អនាគតមិនបំពាន
ព្រោះស្នេហាដូចឈ្លោះចាញ់ ក្រនិងមាន អ្នកមានពុំមានទាក់ទាមគេសោះ ។

ជនបែបនេះហៅថាជាអ្នកមានទ្រព្យ សម្បត្តិគាប់សព្វគ្រប់ឥតខ្វះចន្លោះ
ព្រោះពេលមានដល់ដំណាក់កាលខ្ពស់បង្អស់ ជាកេរកោះនៃសម្បត្តិគួរគាប់ចិត្ត ។
ក្នុងចិត្តរីករាយពន់ពេកយកថា ឱ! ឯងជាមនុស្សទេវាដោយពិតៗ
ព្រោះមានចិត្តពេញដោយគតិបណ្ឌិត គឺប្រព្រឹត្តត្រឹមត្រូវជាងគេក្នុងលោក ។
ប៉ុន្តែយើងសុំប្រគល់ចំណោងដៃ មួយយ៉ាងថ្លៃចំពោះឯងឱ្យរើសយក
ម្ដងមួយពេលចង់ឱ្យរស់ចូរប្រាប់មក យើងលែងលកខាបយកជីវិតឱ្យវិញ ។
កុំចិត្តរើសនកុលមានរូបល្អ ស្រស់បវរសព្វគ្រប់អស្ចារ្យសែនក្ដៅពេញ
យកក្រមុំក្រមួងការជំទាស់ទាំងទោរម្ចេញ វាមិនពេញចិត្តសោះនឹងចម្លើយនេះ ។
សួរថា ក៏បដែលឯងស្រឡាញ់ជាងគេ ម្ដេចមិនត្រូវគ្មាន់គិតគួរគួរត្រិះរិះ
រើសយកអរជូនវិញ ធ្នូរកុំវេះ អរជូននេះឯងត្រូវការជាចាំបាច់ ។
ឯងត្រូវពឹងផ្អែកឱ្យល្អះសង្គ្រោះ តែបានត្រៀមខ្លួនយកជ័យរួចជាស្រេច
ជាងខ្លាំងពូកែពិតចិត្តប្ដូរផ្ដាច់ មិនសម្រេចយកអរជូន តើព្រោះអ្វី ។
អរជូនអាចធ្វើគតិព្រេចបួនរាត្រ ឱ្យក្បូយពាសពេញលើសមរភូមិជ័យ
គំរកខ្លាំងដូចគ្នាដែរមិនបាច់ស្ដី តើហេតុអ្វីបានជាឱ្យនក្រមរស់ ។
កុំចិត្តរើសថាខ្ញុំសុខចិត្តស្លាប់ចុះ ជាជាងកោះហៅព្រះធម្មដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់
ដូចជាមនុស្សល្អឧត្ដមគតិនិងកិត្តិយស នាំឱ្យឈ្មោះខ្ញុំអស់សោកសែងការណ៍ ។
ខ្ញុំចង់ឱ្យមនុស្សក្នុងលោកស្ដាប់ថា ខ្ញុំស្នេហាធ្វើសក្ការក្ដីធម៌
លើកតម្កើងព្រះធម្មជាត្បាគារ ទុះដល់មរណាគាកចុងក្រោយគត់ ។
ពិតាខ្ញុំបានមហេសីពីរអង្គ មួយនាមព្រះនាងកុន្តីទេវី
មួយអង្គទៀតព្រះនាមព្រះនាងមាទ្រី ទ្រង់ទាំងពីរស្នេហារាជបុត្រដូចគ្នា ។

ប៉ុន្តែឱ្យបុត្រមួយៗនៃមាតា ទាំងទ្វេហារបានរស់រានតាមទយា
មិនត្រូវឱ្យគាប់តែម្នាក់នាំមានពៀរ ជាវេរាដែលកើតពីចិត្តលម្អៀង ។
ខ្ញុំជាបុត្រព្រះនាងកុន្តីទេវី នាងមាទ្រីទ្រង់ស្នេហានកុលជាង
ខ្ញុំស្នេហាមាតាទាំងពីរឥតល្អៀង ឱ្យព្រះនាងសព្វព្រះទ័យស្មើៗគ្នា ។
ពុំឱ្យមួយរកាំចិត្តទ្រូងស្ទើរធ្លាយ មួយរីករាយព្រោះសល់បុត្រពីរអង្គា
ត្រូវឱ្យសល់បុត្រមួយម្នាក់ទើបល្អជា សូមភាវនាឱ្យនកុលខ្ញុំរស់ឡើង ។
យក្សរំភើបនឹងយោបល់នេះពេកពន់ តាំងពីមុនមិនដែលជួបជនថ្កុំថ្កើង
ប្រយុត្តិធម៌គេជាប់ចិត្តឥតរើសរើង ដោយចចើងពោះបង់អាត្មានិយម ។
យក្សពេញចិត្តរបួតដល់អនុគ្រោះ ប្អូនទាំងនោះឱ្យបានរស់រានជួបជុំ
ក្រោកឡើងវិញផុតទុក្ខព្រួយមួយសែនធំ នេះបានចំជាព្រឹត្តិការណ៍អស្ចារ្យ ។
យក្សក៏ញ៉ាំងព្រះធម្មរាជព្រោះសព្វព្រះ ទាំងព្រះម៉ែហើរភីមអរជុនមហា
ព្រះធម្មរាជទាំងបីពេកពួកយក្សា ក្លាននិន្ទាម្តងហោជាកុសលនេះ ។
យក្សម្នាក់នេះការពារធម្មទេព្តា ទាំងការរក្សាកិរិយាល្អខ្ពស់ខ្ពង់
ហេតុដូចជាមិនក្រោកជាយក្សទេ ពីក្រុមតេជ្ជនដេនេះជារឿង ។
យក្សបាត់ទាំងក្រុមចិត្តធ្វើព្រោះប្អូន ក៏រីករាយក្តីស្រឡាញ់អស្ចារ្យ
ព្រះធម្មរាជបួនដើរវិញទៅតាម និងរករឿងមករៀបរាប់ក៏មិនបាន ។
ព្រះចិត្តប្រាសចាកល្បើសសារសព្វសត្វលោក គួរមានជោគជ័យព្រមទាំងប្រាជ្ញាញាណ
ព្រោះកើតការណ៍ដូចថ្មីរីកក្នុងឧទ្យាន ទ្រង់ប្រទានព្រះវាចាយ៉ាងនេះថា ។

កុមារកុមារ ឱ! កុំព្រាសម្លាញ់ចិត្ត យើងនេះពិតប្រាកដណាស់ជាពិតា
ព្រោះធម្មៈដែលឱ្យកំណើតដល់បា ចូររក្សាកិត្តិយសបាឱ្យគង់វង្ស ។
ប្រុសស្រីអាចយកជោគជ័យបានទាំងអស់ ព្រោះមានឈ្មោះទាំងរាជរក្សាទៅមុខ
ពេទៅមុខឱ្យស្គាល់ជាប់ក្ដីរឿងរុង ព្រោះឯងគង់លើបល្ល័ង្កយុត្តិធម៌ ។
កុំក្ដីព្រោះឯងនឹងលោភលុះរឿងដោយវាច មិនស្ទួនត្រាប់បីផ្លូវធម៌ក្នុងតោគារ
ដែលរក្សារសជាតិប្រែជាក្លាតរ យុត្តិធម៌ជារវាងពោចក្រចំងង ។
ប្រុសស្រីបានឡើងដល់ឋានសួគ៌ព្រះព្រហ្ម បានជាធំទាំងប្រាបសព្វទីកន្លែង
កុំក្ដីព្រោះល្បីដូចរស្មីចាំងទីពេញង ព្រោះតែឯងប្រោស យុត្តិធម៌ឱ្យថ្លៃថ្លា ។
យុត្តិធម៌ជាដើមហេតុអភិវឌ្ឍន៍ យ៉ាងទៀងទាត់ទាំងសង្គមក្រុមទេព្ដា
ក្ដីវិការាយមិនកើតដល់នគរា ចូររក្សាកិរិយាបាឱ្យប្រសើរ ។
បើមិនស្មោះត្រង់ចំពោះយុត្តិធម៌ ដូចក្បត់នគរនិងរាស្ត្រ ជាដំណើរ
ស្មុគស្មាញវិនាសអន្តរាយគ្មានអ្វីស្មើ ដូចបណ្ដើរជាតិទៅកាន់គាប់ភិរិក ។

ច្បាប់ព្រះវិទូរ

បទកាកគតិ

ក្នុងកាលនោះណា   ព្រះមហាក្សត្រា-   ធិរាជជាញ្ជ័យ
ធបូពរាស្ត្រ   ទ្រង់ព្រួយព្រះទ័យ   ហៅវិទូរថ្លៃ
ឱ្យយាងមកគាល់ ។

ទ្រង់ត្រាស់ទៅថា   វិទូរអើយ ណា!   រៀមរែងពិភាល់
សែនរកាំចិត្ត   ដ្បិតផ្ចំមិនស្គាល់   តម្រិះបងទ័ល
សូមប្អូនជួយផង ។

វិទូរទ្រង់ត្រាស់   បញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់   ថ្វាយព្រះរៀមច្បង
ថាឱ! ជេដ្ឋា   ថ្លៃថ្លាកន្លង   សូមអម្ចាស់បង
ស្ដាប់ការរៀបរាប់ ។

មានមនុស្សប្រាំយ៉ាង   ដែលជួបសំណាង   មិនសូវគួរគាប់
រួចដេកមិនលក់   ហៅសែនអភ័ព្វ   ព្រោះជាជនជាប់
ចិត្តឥតងាករេ ។

ទីមួយគឺជន   លួចសហាយស្មន់   នឹងប្រពន្ធគេ
ពីរ ជនមោហោ   ចិត្តចោរជាមេ   ដេកមិនលក់ទេ
ក្លាយជាទម្លាប់ ។

ទីបី អ្នកណា   ដែលគិតខ្លីថា   ខ្លាចបាត់បង់ទ្រព្យ
លុះទ្រព្យបាត់អស់   តែងព្រួយចិត្តជាប់   ពៀរនេះមិនគាប់
មិនឱ្យលក់ឡើយ ។

មនុស្សជំពូកប្អូន ជាមនុស្សមានខ្លួន ពិតឥតល្ហែល្ហើយ
ហើយរំពេញការ មិនបានដល់ត្រើយ ចិត្តឥតធូរស្បើយ
ដេកមិនលក់ទេ ។

មនុស្សប្អូនអភ័ព្វ វាសនាមិនគាប់ ខ្សត់ខ្សោយជាងគេ
ត្រូវគេជិះជាន់ ឱ្យឈឺចិត្តទ្រូ ដេកមិនលក់ទេ
ព្រោះក្តីហ្មងសៅ ។

មនុស្សជំពូកប្រាំ សូមទ្រង់ចងចាំ ជារឿងសាហាវ
ហេតុតែខ្លួនខ្សោយ នាំឱ្យចិត្តក្តៅ ព្រោះខ្លាំងហើយខ្លៅ
ជិះជាន់ពាធា ។

ហេតុត្រូវព្រះអង្គ សូមទូលដោយត្រង់ ទ្រង់ប្រាកដជា
ពិតមែននៅក្នុង ពូជពង្សមនុស្សា ទាំងខូចទាំងជា
ទាំងប្រាំនេះឡើយ ។

ម្យ៉ាងទៀតព្រះអង្គ មិនមែនជាវង្ស ល្ងិតល្ងង់នោះហើយ
ទ្រង់ស្តីស្នូរពីណាញ់ ពិបាកាញ់ពោះតើយ តែត្រូវល្ហែល្ហើយ
ព្រះទ័យឥតហ្មង ។

សង្ឃឹមរស់ហើយ សូមប្អូនត្រាណត្រើយ ឆ្លើយប្រាប់ភក្តួង
ទៀតដោយពិស្តារ តាមការសាសង ដើម្បីឱ្យបង
ភ្លឺសព្វជញ្ញ: ។

ចូរប្អូនប្រាប់ប្រាប់ ព្រោះបងចង់ស្តាប់ អំពីលក្ខណ-
ការឬក្តីកើត និងពាលអប្បលក្ខណ៍ ឱ្យរស់ឥតរាក់
តើយ៉ាងដូចម្តេច ។

បើប្រៀបធៀប បណ្ឌិតនោះផង តែងជាប់នឹងកិច្ច
ចម្រើនចង់បាន ខ្ពង់ខ្ពស់ជានិច្ច ឥតបីភ្លាំងភ្លេច
កិត្តិយសអាត្មា ។

ទោះហៅបណ្ឌិត ក្នុងមួយជីវិត តែងគិតប្រាថ្នា
តែយុត្តិធម៌ សច្ចធម៌សព្វសារ- ពើជាគោលការណ៍
ពាក់ក្នុងលោកិយ ។

សម្បត្តិផ្សេងទៀត គេប្រឹងឆ្លាស់ឆ្លៀត ចាំជាប្រក្រតី
ពីស្គាល់ខ្លួនឯង តស៊ូ ខន្តី គុណធម៌ទាំងបី
ប្រព្រឹត្តខ្ជាប់ខ្ជួន ។

ម្យ៉ាងទៀតបណ្ឌិត តែងត្រួតពិនិត្យ ការពិតពីខ្លួន
កម្ចាត់កំបាំង កំបែងគុំគួន រីករាយខុសក្បួន
ក៏មិនមានផង ។

នៅក្នុងចិន្តា គ្មានមហិច្ឆតា បន្តិចឡើយហោង
មិនចេះយកតាក់- តួរខុសទំនង អារម្មណ៍មួហ្មង
ក៏រួចរដោះ ។

ពេលធ្វើអ្វី១ តាំងចិត្តខន្តី ឥតបីចន្លោះ
បណ្ឌិតបំពេញ មិនមានឱ្យខ្ចោះ ទុកជារបស់
នៃលោកទាំងពីរ ។

ទាំងមិនបណ្ដោយ ស្មារតីទន់ខ្សោយ ឱ្យចូលញាំញី
ព្រោះអ្នកបណ្ឌិត កើតក្នុងឥន្ទ្រិយ សុខដុមរមណី
បួលមីរក្នុងចិត្ត ។

មិនចេះពាយងាយ តែតែងរីករាយ ជាប់នឹងសុចរិត
គុណសម្បត្តិល្អ ជាធម៌ថេរថិត មិនក្រៅក្រមក្រឹត្យ
តាមចិត្តស៊េរ៉ី ។

មិនចេះអវហួស មិនលើកកម្ពស់ ពាក្យពោលសរសើរ
ឯពាក្យទិតៀន ហ៊ានលើកឱ្យស្មើ ឥតបីឥតបើ
ឱ្យខូចចិត្តជា ។

បណ្ឌិតអបអរ នឹងឱបគុណធម៌ ឥតបីចាកវៀរ
ជំហរដូចទឹក ទន្លេគង្គា ហូរនឹងគ្រប់គ្រា
មិនមានខ្វាវខ្វះ ។

មនុស្សតិរច្ឆានោ ចិត្តចោរមោហោ តែងខ្វះសីលធម៌
ជាពាលឥតពូជ ឈ្មោះខូចដូចមរណ៍ ចង់ស្តីដូចគ
ឥតមានគេស្តាប់ ។

ពាលតែងឡើងចាង ច្រងេងច្រងាង អាងបាញ់ចាក់កាប់
អាងអំពើពាល ឥតញញើតច្បាប់ ចិត្តចង់បានឆាប់
ចាប់ទាំងបង្ខំ ។

រីឯមហាក្សត្រិយ៍ កបគុណសម្បត្តិ សម្បូណ៌ឧត្តម-
គតិប្រសើរពិត មានមិត្តកុះករ នឹងបានជាធំ
ព្រោះប្រើប្រាជ្ញា ។

ត្រូវចេះស្គាល់ **មួយ** សម្រាប់ទុកជួយ **ពីរ** និងត្រួតត្រា
បី តាមរយៈ ធម៌ **បួន** ប្រការ **ប្រាំ** ជាតណ្ហា
ជម្នះឱ្យបាន ។

ស្តាប់នឹង ឆ្នាំមួយ ហើយកុំលើកស្ទួយ ឆ្នាំពីរ ជាថ្កាន
ត្រូវតមទល់ទប់ ត្រូវឈប់ខកខាន កុំធ្វើកល្យាណ
នឹងរឿងអាស្រូវ ។

តើ មួយ ជាអ្វី អនុជសូមស្តី ទូលថ្វាយជាផ្លូវ
មួយជាអាវុធ ស្រួចមុតពេកកូវ សូមត្រាស់ឱ្យត្រូវ
លោកបៅប្រាជ្ញា ។

វិសោតង ពីរ សូមទ្រង់សំភី តាមព្រះវិចារណ៍
គឺខុសនិងត្រូវ ទាំងពីរប្រការ នេះសូមជេដ្ឋា
ជ្រាបជាសេចក្តី ។

ឯមិត្តសម្លាញ់ សត្រូវត្រូវផ្ចាញ់ អ្នកផ្សេងដទៃ
រាប់រៀបរៀងគ្នា បូកបានជា បី នេះជាករណី
ទ្រង់ត្រូវទទួល ។

បួន មានទាន់ ដោយមានរួមទាំង សម្រុះសម្រួល
រឹងប៉ឹងហ្មត់ចត់ កុំបីប្រែប្រួល បួន ឱ្យបបួល
បំបាក់បំបែក ។

វិសោតង ឆ្នាំ ព្រះអង្គគួរចាំ ថាគ្មានអ្វីប្លែក
ត្រូវតាំងព្រះទ័យ ឱ្យរឹងដូចដែក ឱ្យឈ្នះគ្រប់ផ្នែក
លើវិញ្ញាណប្រាំ ។

ករណី ឆ្នាំមួយ យ៉ាងដែលត្រូវស្ទួយ ទុកជាបណ្តាំ
ជាបណ្តូលកិច្ច- ការសែនសកម្ម ថាអ្នកដឹកនាំ
ត្រូវស៊ាំនឹងអ្វី ។

ពីរាល់ឯកសារ ភ្ជាប់ដោយ "សញ្ញា" មិនថាវែងខ្លី
សន្និសញ្ញា កិច្ចសន្យាក្ដី គួរគិតគប្បី
ចាំគ្រប់ប្រការ ។

ចេះចាំឱ្យជាប់ ទុកជាទម្លាប់ គ្រប់សព្វមាត្រា
ស្ទាត់សព្វជំពូក អនុសញ្ញា ទាំងកតិកា-
សញ្ញានោះផង ។

អនុស្សរណៈ ត្រូវរៀបរៀងដាក់ ទុកជាកម្រង
កម្រិតគោលការណ៍ ជាត្រីះចម្បង ទាំងពិតគួរផង
រឿងសឹកសង្គ្រាម ។

ត្រូវពន្យាសវាងវៃ ដោយបេះលេកលៃ វវិះវវាប
បើមានការក្រ កុំទុកទឹមទាម ត្រូវអនុវត្តភ្លាម
កុំឱ្យជាប់ទ័ល ។

គោពេង ទ្រាំតឹង បួយ ពីស្រីញី ពីរ ពីល្បែងភ្នាល់
បី ការបរបាញ់ កុំបីប៉ះពាល់ ព្រះអង្គត្រូវស្គាល់
ដល់ផលប្រយោជន៍ ។

បួន ការស្ដីឆ្លោះ ដោយពាក្យអសុរោះ នាំឱ្យផ្សាខ្លោច
នឹងឱ្យខូចឈ្មោះ កិត្តិយសអសោច សូវស្លាប់ជាខ្មោច
ទើបប្រសើរជាង ។

ប្រាំ សូមផ្ដាំថា ការសេពសុរា ត្រូវតែចៀសវាង
ស្រាតែងបង្វែរ ឱ្យប្រែជាល្ងៀង ចិត្តពីក្ដីទៀង-
ត្រង់ជាត្រាំណាត្រើយ ។

បទទីប្រាំមួយ សូមចាំជាត្រួយ កិច្ចគួរកៀកកើយ
គឺដាក់ទណ្ឌកម្ម កុំតឹងពេកឡើយ ព្យួរឱ្យធូរស្បើយ
អាណិតកូនចៅ ។
បន្ទែចុងក្រោយ គឺកុំបណ្តោយ ឱ្យកើតក្តីក្តៅ
ក្រហល់ក្រហាយ នាំកាយហ្មងសៅ តាមចិត្តកម្លៅ
ឱ្យខ្លៅបៀនបៀត ។
បន្ទែនេះណា គឺលោកចង់ថា ឱ្យមានមារយាទ
រក្សាឱ្យគង់ សម្បត្តិធម្មជាតិ ត្រូវតែខ្ចីឃ្លាត
ខិតខំថែថ្នូន ។
ធម្មជាតិជាទ្រព្យ សម្បត្តិកេរតាប់ ចិត្តជាប់ត្រូវស្ងួន
បំផ្លាញធម្មជាតិ គឺធ្វើឃាតខ្លួន បើណោជាជូន
ស្លាប់នគរផង ។
ពោលដោយសង្ខេប ដូចមានបទបែប ចែងច្បាស់កន្លង
គឺត្រូវដឹងស្គាល់ ខុសនិងត្រូវផង ជាគោលចម្បង
ប្រើប្រាជ្ញាគិត ។
អាចយកជោគជ័យ លើអ្នកដទៃ សត្រូវឬមិត្ត
តាមរយៈបួន ជាស្ងួនជីវិត ប្រាំប្រឹងពិនិត្យ
ត្រួតត្រាឱ្យបាន ។
សុំានឹងប្រាំមួយ ប្រាំពីរកុំស្ងួយ លើកជាកល្យាណ
តែត្រូវចាកចៀស កៀសចេញពីប្រាណ ទើបទទួលបាន
អារម្មណ៍វិមុត្ត ។

បណ្ឌិតប្រៀបថា ថ្នាំពុលកាចសា- ហាវជាអាវុធ
អាចសម្លាប់មនុស្ស បានតែម្នាក់គត់ ព្រួញមួយមិនមុត
ខ្ទាំងពីរនាក់ឡើយ ។

វិយោបល់ខុស ខិលខូចទញ់តុះ សូមកុំឆ្លងឆ្លើយ
ដ្បិតចិត្តឥតស្មោះ គ្រោះឥតល្ហែល្ហើយ នឹងមិនសល់ឡើយ
ទាំងរាស្ត្រទាំងក្សត្រិយ៍ ។

សម្បត្តិបវរ គឺ **យុត្តិធម៌** ធម៌ប្រសើរក្កាត់
ជាតួយ៉ាងដើម នៃព្រះមហាក្សត្រិយ៍ សូមទ្រង់ថែរចាត់
ឱ្យនៅរៀងរាប ។

សេចក្តីសន្តោស ប្រណីប្រាណប្រោស ជាសន្តិភាព
ខ្ពង់ខ្ពស់បំផុត បីដូចបានលាភ កិរិយារាបទាប
ជាឫកនៃនាយ ។

ចំណេះវិជ្ជា នាំឱ្យមាតា ភ្លឺឡើងព្រោងព្រាយ
សុខក្នុងកាយា ចិន្តាទូលាយ អារម្មណ៍រីករាយ
នឹងធម៌ករុណា ។

ឧក្រិដ្ឋកម្ម អាក្រក់ត្រូវចាំ មានបីប្រការ
មួយ លួចប្លន់ទ្រព្យ គេឥតមេត្តា ពីរ គឺស្នេហា
ស្មន្ធនឹងគូគេ ។

វិបត្តិទីបី ដូចធ្លាក់អវិចី អប្រិយឡើងទ្វេ
គឺបែកបាក់មិត្ត- ភាពឥតគិតគ្នេរ នាំខាតទទេ
ខូចទាំងកិត្តិយស ។

បាបកម្មបីយ៉ាង បើហ៊ានកសាង នឹងឱ្យខូចឈ្មោះ
គឺ**កាមមុច្ឆា** **ពិរោធ**នាំឈ្លោះ រោគជាមហាគ្រោះ
គឺ**អភិជ្ឈា** ។

ធម៌បីសំខាន់ ព្រះអង្គត្រូវកាន់ ជាប់ក្នុងទយា
មួយ គឺប្រតិបត្តិ តាមព្រះបញ្ញា ពីរ សុំការពារ
បី សុំជ្រកកោន ។

សូមព្រះអង្គថ្លៃ គិតគូរកែខៃ តាមការលំឱន
ត្រូវយកអាសា សោះគ្នាស្រពោន ទាន់គ្នាលំទោន
កុំឱ្យគ្នាស្ដាយ ។

សូមកាន់ព្រះទ័យ ឱ្យល្អប្រពៃ ដោយវៀរឱ្យឆ្ងាយ
ពីរអប្បលក្ខណ៍បួន ដូចមានអភិប្រាយ បន្ទឹបន្ទាយ
ជាបន្ទែថា ។

មួយ បោរអប្បលក្ខណ៍ ខ្វះសម្បជញ្ញៈ ខ្វះចិត្តវាចា
ពីរ គឺដំររក់ ល្បើកឡក់ឥតសារ តែរោះររង្គើយឈោ
រាប់ថាទីបី ។

ឯមនុស្សទីបួន ជាជនមានខ្លួន ដែលប្រើសម្ដី
បញ្ចើចបញ្ចើ សរសើរឥតន័យ នោះកុំគប្បី
សេពគប់ឱ្យសោះ ។

ត្រូវចេះស្វែងយល់ ឱ្យដឹងឫសគល់ នៃភាពត្រង់ស្មោះ
ដោយប្រើប្រាជ្ញា កាត់យល់ឱ្យអស់ បើមានចន្លោះ
នឹងរស់តម្លៃ ។

បពិត្រព្រះអង្គ សូមប្រិតផ្ចិតផ្ចង់ ប្រតិបត្តិរាល់ថ្ងៃ
នូវវត្តប្រាំ យ៉ាងសែនខ្ពស់ក្រៃ មិនអាចឧបមេយ្យ
ឱ្យបានឡើយណា ។

ទីមួយនិងពីរ ខ្ពស់ជាងជីវី គឺមានមាតា
បិតាផងយើង ថ្កើងក្នុងគ្រួសារ ទីបីលោកថា
ជាភ្លើងប្រើប្រាស់ ។

វិត្រូបាចព្រាយ សូមកុំពាយងាយ លោកជាអម្ចាស់
ទុកជាទីប្អូន សមសួនក្រៃក្រាស់ ជាមនុស្សខ្ពស់ពេកាស់
ស្មើម្ដាយឪពុក ។

ទីប្រាំចុងក្រោយ សំខាន់ពេកាស់ឱ្យ បំបាត់កលិយុគ
ដោយត្រូវតែផ្ទុន ស្នូនពេញបន្ទុក ផ្ទៃនេះថ្ងៃមុខ
រក្សាព្រហ្មើង ។

នេះលោកចង់ថា ត្រឹមតែគ្រួសារ ក៏ត្រូវជញ្ជីង
បើបាត់បង់ហើយ នឹងស្បើយទីពឹង ត្រូវតែឱ្យរឹង
នូវព្រហ្មើងជាតិ ។

សូមចាំជាក់ថា រាស្ត្ររាល់រូបា ត្រូវប្រឹងខ្មីឃ្មាត
រវាំងរក្សា កុំឱ្យឃ្លៀងឃ្លាត អ្វីៗជាជាតិ
សុទ្ធតែព្រហ្មើង ។

គេតែងបរិច្ចាគ មិនខ្លាចលំបាក ទុកជាទីពឹង
អស់អ្វីអស់ចុះ ឱ្យរស់ព្រលឹង ជាតិនឹងបានរឹង
រៀងរាបដរាប ។

កំហុសប្រាំមួយ សូមកុំលើកស្ទួយ ព្រោះវាជាបាប-
កម្មអាក្រក់ក្រៃ នាំផ្លែដុនដាប អនុជសុំប្រាប-
ប្រាមព្រះអង្គថ្លៃ ។

មួយ គឺការផ្ទំ ពីរ ងងុយងំ ខុសអធ្យាស្រ័យ
បី គឺភ័យខ្លាច មិនក្លាព្រះទ័យ មិនគិតរំពៃ
រំពឹងឱ្យគ្រប់ ។

បន្លែទីបួន កុំយកតាមខ្លួន កុំបីសេពគប់
នឹងក្ដីពិរោធ ព្រោះនាំឱ្យងប់- ងុរនៅក្នុងភព
នៃភាពអវិជ្ជា ។

កំហុសទីប្រាំ ទុកជាបាបកម្ម ត្រូវចៀសវាងវៀរ
បោកចេញឱ្យផុត កុំយកជាគ្នា កិច្ចមិនល្អជា
គឺមិនអើពើ ។

ពាបបន្លែនេះ សូមព្រះតម្រិះ ថាជាមនុស្សភ្លើ
គឺជនអស់ចិត្ត ពពេចេះអើពើ ធ្វើក៏មិនធ្វើ
ស្ដីក៏មិនស្ដី ។

វិបត្តិចុងក្រោយ ចាត់តាមលំដោយ ថាមិនគប្បី
គឺភាពដំររក់ តក់ម៉ក់គ្មានន័យ កុំគាប់ព្រះទ័យ
នឹងភាពខ្ជីខ្ជា ។

អ្នករៀនពីរនាក់ បានឡើងដល់ថ្នាក់ ខ្ពស់ស្មើៗគ្នា
តែម្នាក់នៅល្ងង់ លង់ក្នុងអវិជ្ជា ម្នាក់ទៀតមានងារ
ថាជាអ្នកចេះ ។

អ្នកល្ងង់ឥតសារ គឺអ្នកយល់ថា ខ្លួនមានចំណេះ
លើសអស់ទាំងគេ ថាគេមិនខ្មែះ ឃើញខ្លួនឯងចេះ
ឥតសេសសល់អ្វី ។

មានចិត្តអន្ធពាល តាំងដាលតិះដៀល ដល់ធម៌វិន័យ
និងការអប់រំ ល្អៗប្រពៃ បីដូចមនុស្សព្រៃ
ព្រើលក្នុងសកល ។

អ្នកចេះប្រាកដ តែងតែសន្មត ពេញដោយកង្វល់
ថាខ្លួននៅល្ងង់ មិនទាន់ចេះដល់ រួចប្រឹងខ្វាយខ្វល់
រចល់សូត្ររៀន ។

បន្តស្វែងរក យកចំណេះមក ព្រោះខ្លួននៅឃ្លាន
បង្កើនវិជ្ជា ជាក្បួនជាស្ពាន ភាវនាសីលទាន
ទើបគ្មានទុក្ខភ័យ ។

នាយឥតពំនិត ពាប់នឹងទូលពិត មូលបង្អាច់ន័យ
គាប់នឹងលុតក្រាប ថាស្មោះប្រពៃ នេះហើយវិន័យ
នៃនាយអវិជ្ជា ។

បពិត្រព្រះអង្គ សូមទ្រង់ផ្ចិតផ្ចង់ តាមគាប់ទយា
វិចារណ៍ឱ្យច្បាស់ ជម្រះវេរា រួចទ្រង់ម៉ឺម្នា
ព្រះសណ្ដាប់គ ។

ច្បាប់ព្រះវិធូរ (តនិងចប់)

បទព្រហ្មគីតិ

បពិត្រព្រះជេដ្ឋា ក្សត្រិយ៍ថ្លៃថ្លាសែនបវរ
អ្វីជាអាក្រក់ល្អ សូមលើកករថ្វាយបង្គំ ។
ទូលព្រះនរិន្ទឫទ្ធិ បរមបពិត្រដ៏ជាធំ
គុណធម៌សែនឧត្តម ប្រាំមួយយ៉ាងដ៏ប្រពៃ ។
ដំបូង **សច្ចធម៌** ជាគុណល្អខ្ពស់លលៃ
ការពិតត្រឹមត្រូវន័យ ជនគ្រប់វ័យតែងអបអរ ។
ឯគុណធម៌ទីពីរ នាំភូមិឱ្យខ្ចារខ្ចរ
គឺ **សប្បុរសធម៌** ដែលនាំនរជនឱ្យបាន ។
កេរ្តិ៍ឈ្មោះពីរោះល្បី លើដែនដីសព្វទីឋាន
កិត្តិយសជាដើមដាន នោះនឹងបានខ្ពស់ឥតប្រៀប ។
ទីបីជាជោគជ័យ លោកឱ្យន័យ **វិរិយភាព**
ព្យាយាមរ៉ាប់រងរៀប មិនត្រូវដំអក់ឬខ្ជិល ។
ទីបួនគឺ **មេត្តា** សូមជេដ្ឋាទ្រង់ពិតពិល
រាប់អានឥតបន្ទិល ដោយករុណាអស់សព្វសត្វ ។
ទីប្រាំគឺ **សន្ដោស** រឿងរឱសតូចតាចក្ដាត់
កុំយកមកបង្អាត់ បង្កឱ្យក្ដៅក្រហាយ ។

ប្រាំមួយ **ធម៌ខន្តី** ជាវិន័យល្អសព្វសាយ
ទ្រាំអត់ត្រួតព្រះកាយ ព្រះចិន្តាឱ្យស្ងៀមស្ងប់ ។
ទ្រង់ខ្វាល់ពីទ្រង់ឆោត ក្តីក្រេវក្រោធឆាប់បញ្ចប់
ខឹងខុសខូចខាតសព្វ នាំឱ្យថប់ព្រះទយា ។
គុណធម៌មានប្រាំបី ជាការបីព្រះរាជា
ដែលនាំជោគជយា ជាមាតានៃធម្មគុណ ។
មួយ គតិបណ្ឌិត ប្រាកដពិតថ្លៃពេកពន់
នាំទៅអ្វីជាគុណ ល្អលើសលន់លើលោកិយ ។
ទីពីរ លោកសំដៅ ថាវង្សផៅសែនពិសី
ពិសេសសព្វសេចក្តី ឥតបីដាមដោយទុច្ចរិត ។
ទីបីជាពព្រោ ពីស្គាល់ការត្រួតព្រាកិត្ត
វិញ្ញាណប្រាំជាក៏ប៉ិត ដ្បិតជាដើមចមអវិជ្ជា ។
ទីបួន ជាកិត្តិយស ពីខ្ពង់ខ្ពស់ខាងវិទ្យា-
សាស្ត្រសព្វសែនសោភា ត្រូវសិក្សាជាប់ជានិច្ច ។
ទីប្រាំ ភាពអង់អាច មិនត្រូវខ្លាចគៀចកែគេច
ត្រូវក្លាសព្វសាច់គ្រេច តែកម្តេចភាពព្រហើន ។
ប្រាំមួយ ឱ្យរាបសា កាយកិរិយាកុំភ្លើតភ្លើន
កុំប្រើសម្តីផ្តើន ច្រឡោងខាមនាំថោកបួក ។
ប្រាំពីរ គឺដាក់ទាន តាមក្រមានជាបាយទឹក
លុយកាក់ដាក់ល្វាចព្រឹក ដោយសង្កេតឱ្យហ្មត់ចត់ ។

មិនត្រូវដាក់ឆ្នុងៗ ដាក់ពេញល្បៀងខុសបែបបទ
សង្កេតមើលអ្នកអត់ ឱ្យប្រាកដសឹមប្រគល់ ។
ធម៌ក្រោយនេះជាស្នូល ត្រូវចាត់ចូលជានិម្មល
ត្រូវត្រិះរិះឱ្យយល់ គឺធម៌កតញ្ញុតា ។
ស្តូបព្រះអង្គទ្រង់ជ្រាប ដោយរៀងរាបទាំងចាត់ថា
ជាធម៌នៃក្សត្រា រាស្ត្ររាជការសព្វមន្ត្រី ។
ខ្លួនមនុស្សអាចប្រៀបបាន គេហដ្ឋានមានជាន័យ
សសរកន្លោងកើ បង្គួចប្រាំបួននិត្យនឹង ។
មានសាក្សីប្រាំនាក់ រាយប្រទាក់ជាទីពឹង
និងហានដួងព្រលឹង ជាអធិបតីផង ។
ទូលបង្គំយល់ថា ព្រះករុណាឆ្លាតកន្លង
អាចយល់ន័យនេះផង យ៉ាងច្បាស់ច្បងក្នុងព្រះទ័យ ។
អកុសលដប់ប្រការ ត្រូវចាត់ថាមិនប្រពៃ
ព្រោះនាំបរាជ័យ ផ្ទុយពីន័យនៃគុណធម៌ ។
មួយ គឺពុលឬញៀន ញៀនព្រោះឃ្លានឥតគិតក្រ
អាក្រក់ប្រែជាល្អ ខ្មៅជា ស ឥតក្រែងខ្លាច ។
ញៀនគួរឱ្យសោកស្តាយ ឱ្យអន្តរាយ គឺអំណាច
បង្កកាយកោងកាច អួតអង់អាចអើអញឯង ។
មិនមានក្តីអ៊ឹងម៉ាត់ មិនប្រយ័ត្នយូរអង្វែង
ធ្វើអ្វីឥតពិតក្រែង ស្តែងជាទីពីរដោយយ៉ាង ។

មនុស្សក្នុងអម្បូរថោក   កើតមានមកឈ្មោះកខ្វក់
ទុយិសកករល្អក់   តែងតែដក់នៅជាប់លាប់ ។
ខ្លះច្រណែន ដៀត ជេរ   ព្រោះឃើញគេបរិបូណ៌ទ្រព្យ
សម្បត្តិសប្បុរសពោប់   ពូជខ្ពស់ភ្ជាប់ម៉ែងវិជ្ជា ។
ល្អាទីសសុភម-   ង្គលរួមទាំងវាសនាផ្កា
ព្រោះឃើញគេល្អជា   កបជយាពេញកិត្តិយស ។
លោកចាត់ជននេះថា   ជាមនុស្សាមិនខ្ពង់ខ្ពស់
សែនទាបថោកកេរ្តិ៍ឈ្មោះ   នេះជាព្រោះតែមិនបាន ។
កុំពុលនឹងសម្បត្តិ   ត្រូវកម្ចាត់ចេញពីប្រាណ
អកុសលមួយឱ្យបាន   គឺការពុលនឹងអំណាច ។
ពុលទាំងពីរប្រការ   ជាកិរិយាគួរខ្ពើមខ្លាច
ព្រោះវាឱ្យកោងកាច   ចិត្តកំណាចជាងឆ្កួតស្រា ។
កុំល្មៀនចង់បានរុង-   រឿងលើសលប់លើអាត្មា
ចង់ខ្ពស់ហួសមាត្រា   នាំប្រាជ្ញាឱ្យឱនអាប់ ។
មិនអាចត្រួតត្រាចិត្ត   ធម៌ក្រមក្រឹត្យក៏លែងស្តាប់
អ្នកនោះមុខជាឆាប់   បានរងរ៉ាប់បរាជ័យ ។
ដូចចន្ទក្នុងរនោច   នឹងហិនហោចបាត់សួស្តី
វិញ្ញាណសែនប្រិមប្រិយ   គួរតប្បីយើងជម្នះ ។
ពោលគឺមិនត្រូវស្ងួន   ដោយតាំងខ្លួនជាកញ្ជះ
តែត្រូវប្រឹងជម្រះ   ចិត្តឱ្យឈ្នះវិញ្ញាណប្រាំ ។

វិញ្ញាណជាសត្រូវ ដែលស្ថិតនៅជាប្រចាំ
ក្នុងប្រាណយ៉ាងត្រែងត្រាំ សូមទ្រង់ចាំទុកជាផ្លូវ ។
ឈ្នះវិញ្ញាណទ្រង់សិន មុនភូមិន្ទឈ្នះសត្រូវ
ឈ្នះរបស់មនុស្សទូទៅ ទើបដល់នូវឈ្នះចម្បាំង ។
ព្រះអង្គនឹងផ្តើងផ្តាន មិនអាចមានការប្រឆាំង
ខន្តីជាកម្លាំង ការប្រយ័ត្នជាទីពឹង ។
ខ្លួនមនុស្សដូចរថថ្មី មានសារថីជាព្រលឹង
អស្សតរអាចប្រៀបនឹង វិញ្ញាណទាំងប្រាំនោះនៃ ។
បើសេះពូកែស្ទាត់ ពិតប្រាកដទើបប្រពៃ
អាចនាំព្រះនរបតី ព្រះដំណើរដោយសប្បាយ ។
បើអស្សតរមិនស៊ាំ មិនមួនមាំនាំខ្វល់ខ្វាយ
ព្រោះមិនស្រួលព្រះកាយ ទោះជិតឆ្ងាយទៅមិនដល់ ។
ការប្រួពព្រោសម្តី ជាករហើយកិច្ចត្រូវខ្វល់
ទោះពិបាកសោតសល់ ក៏កមលវិញ្ញជន ។
អាចឈ្នះបានដោយងាយ ការសម្ពាយមិនស្រាលធ្ងន់
ប្រើវាចាផ្អែមទន់ អាចពិគ្រោះបានហៃហូរ ។
ការប្រើសម្តីល្អ ចិត្តស្មោះសរមិនផ្លាស់ប្តូរ
នាំឱ្យបានបរិបូណ៌ នូវន័យល្អច្រើនប្រការ ។
សម្តីច្រឡោងខាម ដិតដូចដាមជាប់ចិន្តា
ជាមូលហេតុប្រាប់ថា ពូជពង្សសែនថោកទាប ។

អស់រុក្ខជាតិទោះបី ពេកាប់ក្រើឱ្យស្មើរាប
ឱ្យដើមនៅទាប១ គង់ដុះត្រៀបលាស់វិញបាន ។
តែសម្ដីអាក្រក់ ដូចព្រួញឆក់សែនសាមាន្យ
ធ្វើឱ្យឈឺសព្វប្រាណ ព្រោះវាបានមុតជាប់នៅ ។
ធម្មតាព្រួញបន្លា មុតកាយាមិនដែលជ្រៅ
អាចឆ្កឹះដកចេញទៅ វាមិននៅនាំឱ្យមោះ ។
មុតជ្រៅចូលឱរា គឺវាចាអសុរោះ
ច្រឡោងខាមនាំឈ្លោះ មិនអាចដោះឆ្កឹះចេញបាន ។
សម្ដីអសុរោះ ធ្វើឱ្យមនុស្សឈឺខ្លាំងថ្កាន
ក្ដៅក្រហាយសព្វប្រាណ ទាំងយប់ថ្ងៃឥតបីលស់ ។
អ្នកមានការអប់រំ ឫកឧត្ដមវង្សខ្ពង់ខ្ពស់
តែងវៀរពាក្យអសុរោះ ច្រឡោងខាមមិនគប្បី ។
មួយសោតគឺមនុស្សណា ដែលទេព្ដាចារទុកវៃ
ឱ្យជួបបរាជ័យ មិនខុសអ្វីពីបាត់ញាណ ។
ជននេះតែងងប់ងុរ ដោយបំពុលចិត្តឱ្យហ៊ាន
វៀរចាកចោលសីលទាន សួគ៌និព្វានទុកជាខ្នាំង ។
លោកថាប្រាជ្ញាញាណ តែងកើតមានការប្រឆាំង
ដែលនាំឱ្យមោហ៍បាំង ទើបបរាជ័យតាមជាប់ ។
ត្រូវជម្រះចិន្ដា ឱ្យជ្រះថ្លាពីទម្លាប់
អាក្រក់មិនគួរគាប់ ដោយស្នេហ៍ជាប់សព្វសត្វលោក ។

ទេព្ដាមិនរក្សា នរជនណាដែលស្មោកគ្រោក
មិនគិតដល់សត្វលោក គិតយល់យោគតែខ្លួនផ្ទាល់ ។
ប្រយោជន៍ចូលតាមខ្នាត សមាមាត្រជាសម្គាល់
គឺខ្នាតយុត្តិធម៌ និងសីលធម៌ជាប្រក្រតី ។
មិនដែលមានទេព្ដា ជួយជនអាក្រក់អប្រិយ
ទុច្ចរិតអន្យតិរ្ថិយ ធ្វើឫស្ដីតាមទំនើង ។
គេអាចស្គាល់មាសសុទ្ធ បានដោយដុតសាកនឹងភ្លើង
ស្គាល់ពូជពង្សថ្កុំថ្កើង តាមឥរិយាបទថ្លៃថ្នូរ ។
ស្គាល់ជនមានចិត្តស្មោះ- ស្ម័គ្រសប្បុរសមិនផ្លាស់ប្ដូរ
ចិត្តនឹងដូចទឹកហូរ ដោយសារចរិយាសម្បត្តិ ។
ស្គាល់មនុស្សដែលអង់អាច មិនខ្លបខ្លាច តែក្លាក្លាត់
គឺអ្នកចេះប្រយ័ត្ន ពេលអហេតុកភ័យ ។
ពេលមានគ្រោះទុរ្ភិក្ស ខ្វះបាយទឹក តែវិន័យ
នៅគង់ដូចប្រក្រតី នោះខន្តីស្តែងច្បាស់ច្បង ។
ពេលដែលមានអាសន្ន- អន់ក្រធ្ងន់នាំសៅហ្មង
ជាពេលល្អកន្លង ឱ្យស្គាល់ពិតនូវមិត្តភក្ដិ ។
ការគោរព សក្ការ ការសិក្សា ទាន តបៈ
សន្ដោស ធម៌សច្ចៈ ក្តីមេត្តា និង តុស្ដិ ។
សូមទ្រង់ចាំចុះថា នេះជាមាគ៌ាប្រាំបី
ដែលនាំមនុស្សប្រុសស្រី ទៅរកយុត្តិធម៌ពិត ។

មាតាបូនខាងក្រោយ　　នឹងនាំឱ្យអង្គទ្រង់ឫទ្ធិ
ឆ្លងផុតភាពងងឹត　　គឺពិតជាមហាបុគ្គល ។
ឯធម៌បូនខាងដើម　　ដ៏សែនផ្ដើមជាមង្គល
ដែលអាចជាឫសគល់　　នៃមហិច្ឆតាផ្ទាល់ខ្លួន ។
ធ្វើការឱ្យហើយគ្រប់　　កុំទុកយប់ ត្រូវថែថ្នូន
បម្រើការដេកពួន　　កម្លាំងស្ងួនសម្រាប់ស្អែក ។
ធ្វើហើយមុនផែនការ　　ជាកិរិយាល្អអនេក
មួយឆ្នាំត្រូវបែងចែក　　ត្រឹមជាផ្នែកប្រាំបីខែ ។
នោះយើងនឹងអាចឆ្លង　　វស្សាផងមិនបាច់បែរ
ព្រោះផុតកិច្ចត្រូវកែ　　ឯក្ដីស្នេហ៍ចាំងចិញ្ចែង ។
ត្រៀមសព្វអ្វីទាំងអស់　　កុំឱ្យខ្វះទាន់នៅក្មេង
បើបានអាយុវែង　　នឹងខែងវែងពេលជរា ។
កិច្ចសំខាន់ក្រោយគេ　　កុំធ្វេសទេក្រែងមានពៀរ
ពីបុណ្យ ទាន ភាវនា　　ជាបោតាទៅជាតិក្រោយ ។
ត្រូវចេះស្រាយចំណង　　ដែលបានចងចិត្តឱ្យខ្សោយ
ត្រូពព្រាកុំបណ្ដោយ　　ដោយកាន់យកឧបេក្ខា ។
នេះករណីទីមួយ　　ជាជំនួយត្រូតតព្ភា
ត្រូវត្រង់ត្រាប់សាសនា　　ឱ្យបានត្រឹមត្រូវប្រាកដ ។
ត្រូវរៀនឱ្យឃើញថា　　ការទិតៀនតាមសន្ទត
សរសើរតាមបែបបទ　　ជាអាត្មនរបស់ខ្លួន ។

ដូច្នេះកុំវាយបក ឆ្ពោះទៅរកការតុំកួន
ការបន្ទោសដោយជូន តែត្រូវស្ងួនកុំបីលុះ ។
មនុស្សមានឧបេក្ខា លោកយល់ថាទោះរងគ្រោះ
នឹងការស្តីបន្ទោស អ្នកស្តីនោះនឹងឈឺចិត្ត ។
តែងបង់នូវសីលធម៌ ដែលល្អៈល្អជាក្រមក្រិត្យ
ពុំអាចមិនឹងផ្តេកផ្តិត និត្យនៅនឹងឧបេក្ខា ។
សូមកាត់ឱ្យជៀវជាក់ ថាមិត្តភក្តិសែនថ្លៃថ្លា
កុំបែកបាក់ឡើយណា តែបង្ការជនអន្ធពាល ។
ឬកចោកហើយព្រហើន សម្តីផ្តើនដាលពាសវាល
កុំបែងប្រែងជំទាស់ ជាពួកពាលពេញស៊ុខ្ចង ។
អស់រោះដោយវាចា ដូចបន្លាមុតជាប់ទ្រូង
សាច់សរសៃបេះដូង ឱ្យរងគ្រោះមួយជីវិត ។
បើទ្រង់ចៀសមិនបាន សូមក្សត្រិយ៍ក្សាន្តគន់គួរគិត
បន្ទោលតែការពិត ជាជាងបញ្ចើចបញ្ចើ ។
បើសោជាចាំបាច់ ព្រោះសម្រេចតាមដំណើរ
ត្រូវពោលពាក្យសរសើរ នោះត្រូវប្រើសីលធម៌ផង ។
សត្វលោកកើតហើយស្លាប់ ព្រោះត្រូវជាប់ដោយចំណង
កើតស្លាប់ ស្លាប់កើត ផង នៅក្នុងវាលវដ្តសង្សារ ។
តែងរងនូវកម្មផល ដាបដូចដល់ដោយធម្មតា
គេចមិនរួចឡើយណា ពីការរងក្តីសោកស្តាយ ។

ទាំងនាំឱ្យគេសោក និងនាំយកក្ដីសប្បាយ
ទុក្ខរីករាយស្រស់ស្រាយ សម្បូរណ៍បែបនិងក្រខ្សត់ ។
ទាំងចំណោញនិងខាត ទោះឱកាសតាមបែបបទ
ក្រ ឬមាន ឬអត់ លោកកំណត់ទុកមកស្រាប់ ។
លុះដល់ពេលចុងក្រោយ កំណត់ឱ្យ គឺក្ដីស្លាប់
ម្នាក់ៗត្រូវតែរ៉ាប់- រងក្ដីស្លាប់រាល់រូបា ។
កំហឹងជាសត្រូវ នាំចូលផ្លូវស្រោសបន្ទា
ពុំនោះដូចសុរា ល្វីងជូរចត់ហាងហើយហឺរ ។
វានាំផលវិបាក សែនគោកយ៉ាកចាកសព្វសីល
ឈឺច្រងាប់ច្រងិល ពេទ្យគ្រូសិល្ប៍មើលមិនជា ។
កំហឹងជាជំងឺ គួរឱ្យព្រឺស្មើកម្មពៀរ
ព្រោះវាមិនកើតជា ចេញពីសរីរាង្គយើង ។
មនុស្សឧត្ដុង្គឧត្ដម តែងខិតខំតាស់រំលើង
រំលស់រំលត់ភ្លើង កំហឹងនេះឱ្យអន្តរាយ ។
នេះគតិបណ្ឌិត ប្រសើរពិតដូចបរិយាយ
មនុស្សខ្ពង់ខ្ពស់មិនស្ដាយ មិនគបកាយនឹងវិញ្ញាណ ។
មហិច្ឆតាខ្លាំងហួសពេក គួរកុំត្រេក កុំប្រឹងហ៊ាន
ទ្រាំអត់ កុំឱ្យមាន ការនិយាយស្ដីច្រើនហួស ។
បើស៊ីកុំតាមឃ្លាន ស៊ីតាមមាននាំឱ្យជ្រួស-
ជ្រុលដូចត្រូវរបួស កុំនាំគ្រោះព្រោះតែឃ្លាន ។

បើខឹងឱ្យខំទប់- ទល់ហើយឈប់កុំបំពាន
មិនត្រូវផ្ដាច់វិញ្ញាណ តាមការឃ្លានក្ដីរីករាយ ។
ពោះវៀនគ្មានរបៀប មិនរៀងរាបព្រោះពាយងាយ
បញ្ញាត្រូវរំលាយ ប្រាំមួយនាយជាអាវុធ ។
សែនសាហាវពេកក្រៃ ព្រោះសព្វថ្ងៃវាតែងមុត
ដោយមិនបាច់ប្រយុទ្ធ វាមុតឱ្យស្លាប់ទាំងរស់ ។
កម្លាំងក្សត្រិយ៍មានប្រាំ សូមចងចាំទាំងប្រាំឈ្មោះ
មានទាំងទាបទាំងខ្ពស់ មិនមានមោះទើបគ្រប់គ្រាន់ ។
កម្លាំងទាបបំផុត គឺអាវុធយុទ្ធភណ្ឌ
ទីពីរ ពឹងពាក់ព័ន្ធ ពួកសេនាដែលល្អគាប់ ។
ទីបី គឺសេដ្ឋកិច្ច អាចសម្រេចជារាជទ្រព្យ
បើអាចចម្រើនជាប់ នឹងល្អគាប់ដោយវាសនា ។
ទីបួន សន្តិវង្ស គឺពូជពង្សទ្រង់ថ្លៃថ្លា
បិតា បុព្វបិតា មាននាមថាវីរក្សត្រិយ៍ ។
កម្លាំងខ្ពស់បំផុត សែនវិសុទ្ធវិសេសក្កាត់
ជាមហាគុណសម្បត្តិ លោកចែងចាត់ថា **ប្រាជ្ញា** ។
បន្ថែខាងក្រោយនេះ ត្រូវរេរិះថាជាមហា
សម្បត្តិពេញត្រូវការ គឺប្រាជ្ញាឃ្លាសវាងវៃ ។
បុគ្គលអស់តណ្ហា គឺជនណាចេះលកលៃ
ឱ្យវិញ្ញាណរំពៃ គិតមមៃឃើញស្មើគ្នា ។

ឃើញភក់ មាស និង ថ្ម　សុទ្ធតែល្អអាចចាត់ជា
ប្រយោជន៍ផ្សេងៗគ្នា　តម្លៃវាសុទ្ធតែគាប់ ។
ត្រូវទុកការទិតៀន　ជាមេរៀនតាមទម្លាប់
មិនត្រូវចងចិត្តជាប់　យកគួរគាប់ពាក្យសរសើរ ។
គុណធម៌ទាំងប៉ុន្មាន　ជាដើមដាននៃដំណើរ
ជាប្រេងសម្រាប់ប្រើ　ចាក់ទៅលើអណ្ដាតភ្លើង ។
ជាភ្លើងក្ដីរុងរឿង　ភ្លឺព្រឿងៗឱ្យឆេះឡើង
ពីឃើញភាពថ្កុំថ្កើង　ចម្រើនឡើងរៀងរាល់ថ្ងៃ ។
របស់ទាំងអំពើល្អ　ជាគុណធម៌បវរក្រៃ
ជាធម៌បរមចិន្ត្រៃយ៍　តែងសព្វសាយរីករាលដាល ។
ឯសេចក្ដីឈឺចាប់　ត្រូវរងរ៉ាប់ទោះធ្ងន់ស្រាល
ជារឿងអន្តរកាល　រួមទាំងក្ដីរីករាយផង ។
អ្វីដែលកន្លងបាត់　សូមកម្ចាត់ចោលជាម្ដង
ត្រូវភ្ជាប់វិញ្ញាណផង　ទៅនឹងធម៌អចិន្ត្រៃយ៍ ។
លុះដល់ចាស់ជរា　យើងគ្រប់គ្នានឹងក្សិណក្ស័យ
លាលោកធ្លាប់អាស្រ័យ　ដោយគ្មានអ្វីយកទៅតាម ។
ក្រៅតែពីកិត្តិយស　និងកេរ្តិ៍ឈ្មោះជាប់ជាស្នាម
អកុសលដែលត្រូវច្បាម　គឺបាបកម្មរបស់ខ្លួន ។
ត្រូវកាន់យុត្តិធម៌　ដោយស្មោះសរស្ម័គ្រខ្ជាប់ខ្ជួន
កិត្តិយសជាច្បាប់ក្បួន　ត្រូវតែស្ងួនជាប្រចាំ ។

ទន្លេនៃជីវិត អាចគិតដូចវិញ្ញាណប្រាំ
កំហឹងជាត្រីឆ្លាម ឯតណ្ហាជាក្រពើ ។
ទីមានទឹកកួចវង់ តម្រូវអង្គឱ្យប្រឹងរើ
ហែបហែលឆ្លងកាត់លើ នោះគឺវាលវដ្តសង្សារ ។
ឯទន្លេព្រលឹង ជាទីពឹងនៃអាត្មា
គឺគុណសម្បត្តិសាសនា មានការលាងជម្រះបាប ។
សច្ចធម៌ប្រៀបដូចទឹក ល្អពន្លឺកមិនសូន្យសាប
ត្រូវងូតទឹកលាងបាប នៅក្នុងទន្លេពិសិដ្ឋ ។
ឯច្រាំងមានន័យថា ការត្រួតត្រាត្រង់ផ្លូវចិត្ត
ក្តីសប្បុរសសុចរិត ជាកំហិតថារលក ។
អ្នកមានយុត្តិធម៌ពិត តែងរិះគិតរកជម្រក
ដោយបោះបង់ពន្លក នៃតណ្ហាឱ្យស្រឡះ ។
ជនល្អតែងប្រព្រឹត្ត យ៉ាងម៉ឺងម៉ាត់ឥតប្រែផ្លាស់
នូវធម៌នេះយ៉ាងច្បាស់ ព្រោះជាឧត្តមបុគ្គល ។
វិញ្ញូជនថ្លែងថា ក្តីមរណាយើងត្រូវយល់
ថាកើតក្នុងមណ្ឌល មានឫសគល់ពីអវិជ្ជា ។
ដូច្នេះអមតភាព សូមទ្រង់ជ្រាបជាមាតិកា
បំបាត់អស់អវិជ្ជា គឺបំបាត់សេចក្តីស្លាប់ ។
តាមធម្មតាសត្វខ្លា តែងស្រវាស្ទុះចូលចាប់
សព្វសត្វយ៉ាងប្រញាប់ ដើម្បីរាប់ជាចំណី ។

ប៉ុន្តែសេចក្តីស្លាប់ មិនអាចគ្រាប់ដូចខ្លាអី
ព្រោះជាអរូបិយ មិនមានអ្វីអាចបញ្ជាក់ ។
ខ្លះឃើញទ្រង់ទ្រាយថា ម្ចាស់មរណាគឺយមៈ
ន័យនេះជាប់ព័ន្ធពាក់ នឹងភាពខ្សោយនៃអារម្មណ៍ ។
ឯយមរាជនោះឯង សូមសម្តែងដោយចំៗ
ទូលថ្វាយក្សត្រិយ៍ឧត្តម ពីរូបពិតរបស់វា ។
រូបមួយ គឺកំហឹង ទីពីរហ្នឹង គឺអវិជ្ជា
ទីបី គឺអភិជ្ឈា ជាក្តីស្លាប់ក្នុងខ្លួនមនុស្ស ។
ន័យនេះសំខាន់ណាស់ ត្រូវយល់ច្បាស់ចាក់ឱ្យធ្លុះ
បំណាច់កើតជាមនុស្ស គួរស្គាល់ខុសត្រូវខ្លួនឯង ។
មហិច្ឆតាដែលខ្លាំងជ្រុល អាចឱ្យពុលចិត្តឥតក្រែង
ឱ្យប្រព្រឹត្តស្តែងៗ នូវអយុត្តិធម៌ផង ។
កំឡុងជនបែបនេះ លោកតែងរិះគិតហ្មត់ហ្មង
ថាគ្មាននរណាផង ឈ្នះធម្មជាតិពិតនៃខ្លួន ។
ព្រោះតែមានមោហ៍បាំង ដូចចោរខ្លាំងលួចលាក់ពួន
គ្មានអ្វីជួយថែថូន ត្រូវធ្លាក់ខ្លួនចូលអវិចី ។
ដោយមានតែវិញ្ញាណ ដូចជាព្រានសែនអប្រិយ
ផ្ទុយជាប្រក្រតី នេះជាក្តីស្លាប់មុនងាប់ ។
រីឯអំពើល្អ ផលនោះក៏ល្អគួរគាប់
មិនអាចឱ្យអភ័ព្វ ត្រូវបានភ្ជាប់ទៅសុគតិ ។

មនុស្សសាងអកុសល ឈានមិនដល់ព្រះព្រហ្មា
មិនអាចផ្ដាច់មាតិកា ជាលោកិយនោះបានទេ ។
បើមិនស្គាល់ខ្លួនឯង កុំបាច់ស្វែងរកស្គាល់គេ
ធ្វើនេះខុសទទេ ត្រូវគិតគ្នេរឱ្យស្រឡះ ។
វិជ្ជាពិតជាក់ស្ដែង គឺខ្លួនឯងស្គាល់ឱ្យច្បាស់
ទើបអាចរើបម្រះ ពីខ្លៅនិងអវិជ្ជា ។
ចេះច្រើនមិនអួតអាង ឡឹតឡើងចាងឈ្លើយឬកពា
ចេះតិចតួចពិតជា អួតខ្វះខ្វាវព្ញដូចស្គរ ។
កុំតាំងចិត្តរាយមាយ កុំនិយាយពាក្យភូតភរ
ពាក្យសព្យត្រូវសាទរ ទើបក្ដីល្អចេញជាក់ស្ដែង ។
អ្នកចង់ឱ្យគេកោត រហូតឆោតលើកខ្លួនឯង
អួតអាងឥតពិតព្រែង នឹងបាត់សែងមិនលែងឡើយ ។
បើអារម្មណ៍លម្អៀង អ្វីមិនទៀងថាជាត្រើយ
នឹងនាំវិញ្ញាណឆ្លើយ- ឆ្លងគោលការណ៍ខុសមាតិកា ។
អាត្មនមិនបរិសុទ្ធ អន់បំផុតមិនគាប់ជា
តែងស្វែងរកមាយា- ការគ្មានប្រាកដនិយម ។
អ្វីល្អលើលោកិយ គួរគប្បីផ្ដល់ស្វាគមន៍
ជាសក្ការៈធំ គួរអភិរមតាមទ្រព្យធន ។
នៅក្នុងចិត្តមនុស្សា មានតណ្ហាកើតឡើងមុន
កំហឹងយកជាទុន កាមមុច្ឆាបន្ដគ្នា ។

អកុសលកម្មទាំងបី ជាករណីនៃកម្មពៀរ
ដែលរុញខ្លៅអវិជ្ជា ឱ្យស្ទុះស្ទាយកក្តីស្លាប់ ។
អវិជ្ជាជាយមៈ មិនត្រពាក់ឬស្ទុះចាប់
ឧត្តុបជនចំណោប់ ដែលបង្ក្រាបអាត្ម័នបាន ។
នៅក្រោមឥទ្ធិពល វិជ្ជាផ្ទាល់ជាកល្យាណ
ក្តីស្លាប់ដ៏សាមាន្យ នឹងបាត់ដានដោយឯងៗ ។
កម្មវត្ថុតបៈ សូមចមចក្រទ្រង់ស្វះស្វែង
យល់តាមភាពជាក់ស្តែង ថាអ្វីចែងខ្ពស់កន្លង ។
មិនអាចរកវាចា បកខ្លឹមសារត្រូវឡើយហោង
ព្រោះហួសអារម្មណ៍ផង ដែលត្រូវឆ្លងឆ្លើយជាបេ ។
តបៈមិនត្រឹមថា ការត្រួតត្រាសម្តីទេ
អ្វីសំខាន់ជាងគេ គឺត្មាន់ត្មេរត្រួតត្រាចិត្ត ។
លោកឃើញការលះបង់ ប្រាំមួយអង្គសែនពិសិដ្ឋ
បណ្ឌិតតែងស្នេហ៍ស្និទ្ធ កៀកកើយកិតឥតបីភោយ ។
ទីមួយ កុំជញ្ជឹង ពិសោធនឹងក្តីសប្បាយ
រីករាយទាំងចិត្តកាយ ក្នុងសម័យរុងរឿងក្តាត់ ។
ទីពីរ ត្រូវលះបង់ បំពោងត្រង់គុណសម្បត្តិ
ដែលចេញពីការចាត់- ចែងប្រតិបត្តិផ្អែកសាសនា ។
មានសូត្រធម៌ព្រោះព្រំ ទាំងគួបផ្សំគ្រឿងសក្ការ
បូជាថ្វាយទេវតា កុំប្រាថ្នាអ្វីជាផល ។

ទីបី គឺតណ្ហា បានដល់ការចៀសកិច្ចកល
លោកិយកុំឱ្យសល់ ដោយលែងខ្វល់ក្នុងហប្វទ័យ ។
ទីបួន មិនបណ្តោយ អាត្មានឱ្យរងទុក្ខភ័យ
ព្រួយព្រោះបរាជ័យ លើកិច្ចអ្វីរបស់ខ្លួន ។
ទីប្រាំ សូមប្រាប់ប្រាម ជាការហាមយ៉ាងខ្ជាប់ខ្ជួន
ពីប្រពន្ធកូនខ្លួន ឬអ្នកជាទីស្នេហា ។
ត្រូវតែមកុំទទួច សុំងោចៗអ្វីឡើយណា
ត្រូវគិតក្នុងចិត្តថា ជាកិរិយាមិនគួរគាប់ ។
ទីប្រាំមួយនោះមាន ការធ្វើទានតាមទម្លាប់
ដោយត្រូវត្រិះរិះជាប់ ជនភោគប្បីគួរឱ្យ ។
ការអនុវត្តបរិសុទ្ធ ល្អបំផុតមិននាំធ្លោយ
មិនបណ្តែតបណ្តោយ លោកឱ្យហៅព្រហ្មចារ្យ ។
ពើពាក្យនេះកោនន័យ តាមឧបមេយ្យដូចម្តេចម្តា
អនុវត្តព្រហ្មចារ្យ គឺស្វែងរកសច្ចធម៌ ។
បើបានដល់ទាំងពីរ ព្រះភូមិត្រូវសាទរ
ព្រោះវាជាគុណធម៌ ឱ្យយល់ល្អច្បាស់កន្លង ។
សាងខ្លួនឱ្យបរិសុទ្ធ អាចឆ្លងផុតក្តីសៅហ្មង
ជាបណ្តិតពិតហោង ល្អតហ្មងដូចកូនក្មេង ។
នេះជាតបៈខ្ពស់ កបកិត្តិយសលែងវង្វេង
អាចលេចឡើងទន្ទេង ព្រោះជាព្រេងល្អសោតសល់ ។

ហាក់ដូចលោកប្រទាន ថាយើងឈានឆ្ពោះទៅដល់
ព្រះព្រហ្មជាសកល- លោកដ៏ធំគួរកោតកើយ ។
ព្រះព្រហ្មជាទេព្ដា ធំអស្ចារ្យពិតមែនហើយ
ដូចសាគរឥតត្រើយ តែស្ដើងជាងមុខកាំបិត ។
គេមើលមិនឃើញសោះ ព្រោះរូបនោះគ្មានអ្វីពិត
តើនៅឆ្ងាយឬជិត ឬមួយគិតថាដូចអ្វី ។
ទោះមេឃ តារាករ ទាំងលំហ ភព ផែនដី
សមុទ្រ ចន្ទរង្សី សុរិយាក្ដី មិនអាចប្រៀប ។
ក្រាបទូលព្រះរៀមច្បង សូមទ្រង់ត្រងត្រាប់ជ្រួតជ្រាប
តំណាលតាមរបៀប រាយរៀងរៀបជាគន្លង ។
ជាគន្លឹះវិជ្ជា ឱ្យមនុស្សម្នាផុតឆ្គាំឆ្គង
កុំបីមើលរំលង តោងរំឭកជាប្រក្រតី ។
នេះឯងច្បាប់វិទូរ ជាអភិរូបសែនពិសី
ពិសេសសព្វសេចក្ដី ក្នុងលោកិយឥតសូន្យសោះ ។
ទាំងនេះជាគុណធមិ សែនល្អះល្អឥតមានខ្ចោះ
ចូរកូនចៅទាំងអស់ សិក្សាចុះសព្វករណី ។

ច្បាប់ព្រះក្រឹស្នា
ភគវ័ទ_គីត

បទពាក្យ៧

ច្បាប់នេះមានន័យសម្រាយថា ចម្រៀងទេព្តាលើផែនដី
ដែលព្រះក្រឹស្នារុងរង្សី ពណ៌នាជាន័យមួយសែនជ្រៅ ។
ទ្រង់ដាស់តឿនអរជូនជាប្អូន[១] ដែលអស់ចិត្តសួន្យមិនចង់ទៅ
ប្រហារបងប្អូនជាសត្រូវ ដោយនូវអយ្យកោ គ្រូ និងមិត្ត ។
ថាជ័យជម្នះនេះនឹងផ្ដល់ ផលអកុសលធំពេកពិត
មិនគួររីករាយនឹងជីវិត ទុច្ចរិតបែបនេះសោះឡើយណា ។
ក្រឹស្នាជ្រាបអស់សេចក្ដីនេះ ក៏ទ្រង់ត្រិះរិះដោយប្រាជ្ញា
លួងអរជូនឱ្យប្រែចិន្ដា ទៅជាហានក្លាដូចប្រក្រតី ។
ឱ! អរជូនអើយ! ចូរចាំស្ដាប់ បងនឹងប្រាយប្រាប់ជាសក្ខី
ថាមនុស្សជាតិយើងក្នុងលោកិយ គប្បីថ្លឹងថ្លែងមើលហេតុការណ៍ ។
ត្រូវហ៊ានបោះបង់អ្នកណាម្នាក់ ដែលជាគ្រោះថ្នាក់ដល់ជីវ៉ា
នៃមនុស្សឯទៀតមួយគ្រួសារ ឱ្យចៀសមរណាស្ដារយកសុខ ។
ត្រូវហ៊ានពលីមួយគ្រួសារ ដើម្បីវាសនាមនុស្សមួយស្រុក
បើមានជនបរទេសអុកឡុក មនុស្សម្នាមួយស្រុកត្រូវពលី ។
ដើម្បីឱ្យព្រលឹងជាតិរស់ ពលរដ្ឋទាំងអស់ត្រូវសាមគ្គី
ហ៊ានស៊ូប្ដូរឈាមក្រោលធរណី មិនត្រូវស្ដាយជីវិខ្លួនឡើយ ។

---

១. អរជូនជាព្រះអនុជថ្លៃរបស់ព្រះក្រឹស្នា ។

ប្អូនត្រូវតាំងចិត្តក្លាហានឡើង ដើម្បីតម្កើងកិច្ចជាត្រើយ
ពីការទទួលច្បាំងនេះហើយ ដែលជាចម្លើយត្រូវពិតគន់ ។
ពិតហើយថាគេជាបងប្អូន ជីដូនមួយមែន ទាំងញាតិពន្ធ
និងព្រះអយ្យកោត្រូសិល្ប៍មន្ត្រ សុទ្ធតែជាជនគួរគោរព ។
ប៉ុន្តែប្អូនត្រូវយល់ច្បាស់ថា គេជាបច្ចាមិត្តក្នុងភព
ដែលយើងលែងទទួលគោរព ត្រូវឈប់គិតពីញាតិសិស្សគណ ។
ដែលប្អូនមិនព្រមធ្វើតតេ ជាការធ្វេសរទ្វេមួយយ៉ាងធ្ងន់
ព្រោះតទៅមុខនាំឱ្យស៊ុន គួរគន់គិតគួរកាតព្វកិច្ច ។
ពួកគេខាងនោះពុំមានចិត្ត អាសូរអាណិតយើងបន្តិច
គេកំពុងស្វែងរកកលល្បិច ដើម្បីបំផ្លិចបំផ្លាញប្អូន ។
ដាច់ខាតកុំបណ្ដែតបណ្ដោយ ឱ្យភាពទន់ខ្សោយមកសណ្ដួន
ប្អូនយកក្ដីក្លាហានពីប្អូន ឱ្យអស់សោះសូន្យពីអារម្មណ៍ ។
ត្រូវតាំងចិត្តឱ្យបានក្លាហាន ខំមាត់ទប់ប្រាណប្រឹងខិតខំ
ជម្នះចិត្តរួចរករៀបចំ ខ្លួនឱ្យសក្ដិសមជាទីពឹង ។
បងសូមពន្យល់ប្អូនឱ្យជ្រាប ថាអនន្តភាពនៃព្រលឹង
មិនអាចបាត់បង់សាបសូន្យឈឹង ឬឱ្យជញ្ជឹងគិតយល់បាន ។
មានតែរូបកាយយើងប៉ុណ្ណោះ ដែលរលាយអស់បាត់ពីឋាន
មិនអាចឱ្យរូបរាងអង្គប្រាណ គង់បានក្នុងភាពអចិន្ត្រៃយ៍ ។
ពិតណាស់ថាមនុស្សគ្រប់ជាន់ថ្នាក់ ត្រូវឆ្លងដំណាក់កាលច្រើនក្រៃ
ជីវិតជួបព្រឹត្តិការណ៍រាល់ថ្ងៃ តាំងពីដើមដៃដល់អវសាន ។

ចាប់ផ្ដើមឃើញពន្លឺសុរិយា ត្រូវឆ្លងកុមារភាព ទើបបាន
ធំពេញវ័យ រួចជរាប្រាណ មុនដល់អវសាននៃជីវិត ។
នេះជាដំណាក់កាលធំបួន ប្រចាំខ្លួនខ្ជាប់ខ្ជួន តែមិននិត្យ
ព្រោះជាច្បាប់ធម្មជាតិពិតៗ ចុងក្រោយជីវិតគឺក្ដីស្លាប់ ។
ក្ដីស្លាប់ជាការផ្ដល់ឱកាស ឱ្យព្រលឹងផ្លាស់ទីទៅចាប់
យករូបមួយទៀតយ៉ាងប្រញាប់ ប្អូនត្រូវចាប់ស័ព្ទនេះឱ្យបាន ។
មានតែនៅពេលដែលវិញ្ញាណ ទៅប៉ះពារពានលើដើមដាន
គោលដៅវិញ្ញាណទាំងប៉ុន្មាន ទើបបានទៅជាវេទនារម្មណ៍ ។
គឺកើតភាពក្ដៅនិងត្រជាក់ ដែលពាក់ព័ន្ធប្រាណដោយចំៗ
រីករាយទុក្ខសោកជាបឋម តែងចូលលាយឡំនៅក្នុងចិត្ត ។
តែនេះលោកប្រៀបដូចពពក រសាត់ទៅមកមិនថេរឋិត
មិនជាប់លាប់នៅជាកំហិត ដ្បិតវាមិនស្ថិតជានិរន្តរ៍ ។
កើតមកត្រូវជួបទាំងអស់គ្នា តែងតែរងវេទនាក្នុងជីវិត
និងព្រឹត្តិការណ៍ជីវិតជាល្បាន់ សុខទុក្ខច្រើនជាន់មកប្ដូរផ្លាស់ ។
ប៉ុន្តែកិរិយាល្អចម្បង គឺការរៀនឆ្លងឱ្យស្រឡះ
កុំឱ្យកិលេសអ្វីផ្ដេសផ្ដាស មកប៉ះពាល់អារម្មណ៍ឱ្យសោះ ។
នោះទើបយើងអាចឈានខ្លួនឯង ទៅដល់កន្លែងខ្ពស់បង្អស់
គឺអមតភាពមួយប៉ុណ្ណោះ ដែលខ្ពស់ហួសអស់ដំណាក់កាល ។
លោកសន្និវាសនេះសែនធំធេង លេចឡើងទន្ទេងដោយដុះដាល
នូវអនន្តភាពដូចជាថ្កាល មិនអាចរកកាលកម្ចេចបាន ។

បើប្អូនស្លាប់ទៅប្រសើរជាង   ដែលល្អរូបរាងតែផ្តេសផ្តាស

ពីដើមធ្លាប់ល្បីឈ្មោះល្អណាស់   មានអ្វីអាម៉ាស់ជាងនេះទៀត ។

បើប្អូនអាចច្បាំងបានជោគជ័យ   យកបានផែនដីឥតបីឃ្លាត

ប្អូននឹងគ្រប់គ្រងរាស្ត្រផៅញាតិ   ទៅតាមធម្មជាតិវង្សខត្តិយៈ ។

បើប្អូនចាញ់ហើយត្រូវពលី   ជីវិតលើទីសក្ការៈ

យកសមរភូមិជាពំនាក់   នោះជាក់ជាប្អូនឡើងសួគ៌ា ។

ប្អូនធ្លាប់ខ្លាចណាស់នូវបាបកម្ម   ហើយតែងចងចាំចង់ចាកវៀរ

ឥឡូវត្រូវដល់ពេលពុះពារ   ពាំងចិត្តឱ្យជាកុំបីលុះ ។

ការវៀរចាកផុតពីបាបកម្ម   ប្រាកដជានាំឱ្យរាល់មនុស្ស

ទទួលកេរ្តិ៍ឈ្មោះនិងកិត្តិយស   ពីរោះខ្ពង់ខ្ពស់ឥតគណនា ។

តើមនុស្សយើងត្រូវធ្វើដូចម្តេច   នេះឯងជាកិច្ចនៃការងារ

ដែលបងសូមថ្លាថ្លែងពណ៌នា   ទុកជាមាគ៌ានៃជីវិត ។

ត្រូវរៀនធ្វើប្រព្រឹត្តកម្ម   ស្មើជាប្រចាំក្នុងគំនិត

រីករាយនិងទុក្ខសោកគួរគិត   ថាពិតជាគ្មានអ្វីខុសគ្នា ។

ខាតនិងចំណេញ ចាញ់និងឈ្នះ   ផ្ទះខ្ទមនិងផ្ទះមហាគ្រឹហា

មិនត្រូវមើលឃើញដោយគណនា   ថាវាខុសគ្នាមួយទៅមួយ ។

ចូរកុំបណ្តោយឱ្យស្មារតី   លុះដោយករណីជាទុក្ខព្រួយ

ជាមោហ៍មកបាំងឱ្យរញ្ជួយ   រលេះរលួយខូចអារម្មណ៍ ។

នេះជាក្រឹត្យក្រមឥរិយាបទ   មានឈ្មោះប្រាកដតាមពាក្យផ្សំ

គឺ "ពុទ្ធិយោគ" ហៅដោយចំ   ជាមាគ៌ាសម្រាប់យោងយឹត ។

មនុស្សឱ្យរំដោះពីបាបកម្ម ជាចំណងខាំជាប់ជីវិត
ដែលស្វែងរកផ្គាប់ចិត្តជុំជិត តាមការកេងតិតប្រយោជន៍ផ្ទាល់ ។
នេះឯងជាមហាសប្បដិភ័យ មួយដែលមានន័យគួរសម្គាល់
កុំឱ្យស្មារតីយើងប៉ះពាល់ នូវទុក្ខសោកផ្ទាល់អស់ពេលយូរ ។
ត្រូវចេះញ៉ាំងអារម្មណ៍ឱ្យវៀរ ចាកអ្វីផ្ទុយគ្នាជាគូៗ
ដោយហ្វឹកហ្វឺនចិត្តឥតបន្ទូរ ឱ្យស៊ូជាមួយភាពបរិសុទ្ធ ។
ភាពនេះជាគោលដៅតែមួយ ដែលត្រូវលើកស្ទួយជាចំហុត
អ្វីៗដែលមិនមែនបរិសុទ្ធ ចូរកុំលំអុត ត្រូវវាងវៀរ ។
ប្អូនមានករណីយកិច្ចមួយ គឺត្រូវលើកស្ទួយដល់ការងារ
តែមិនត្រូវគិតពីផលវា ថាជាប្រយោជន៍សម្រាប់ខ្លួន ។
ប៉ុន្តែទោះបីជាយ៉ាងណា គេត្រូវធ្វើការយ៉ាងខ្ជាប់ខ្ជួន
ដោយមិនមានសិទ្ធិនឹងគេចពួន ឬក៏ភ្ជាប់ខ្លួននឹងផលសោះ ។
មនុស្សរាល់គ្នាត្រូវតែធ្វើការ មធ្យ័តក្នុងស្មារតីស្ម័គ្រស្មោះ
ហៅថា "យោគៈ" ល្អលើសអស់ អ្វីជាកេរកោះនៃជីវិត ។
ជាប្រាជ្ញាញាណមួយដ៏ខ្លាំង មិនមានមោហ៍បាំងរាំងរូបរឹត
គឺជាមេបាតពីបណ្ឌិត ពាក្យពិតថា "ស្ថិតប្រាជ្ញា" ។
ជាដំណាក់កាលនៃស្មារតី ដែលជម្រះអ្វីជាតណ្ហា
ពោលគឺសព្វកិលេសឥតសារ ឱ្យអារម្មណ៍ស្គាល់សុខគ្រប់មុខ ។
មិនរំភើបនឹងក្ដីរីករាយ ហើយមិនពាយងាយនឹងក្ដីទុក្ខ
មិនបណ្ដោយឱ្យវាវាយលុក ចូលជាបន្ទុកក្នុងឱរា ។

សារធាតុបីយ៉ាងគឺ កំហឹង ក្តីភ័យខ្លាច និង ក្តីប្រាថ្នា
ឬហៅម្យ៉ាងទៀតថាតណ្ហា មិនញាំងឱ្យក្លាក្នុងស្មារតី ។
អាក្រក់និងល្អឃើញដូចគ្នា ជោគជ័យដូចជាបរាជ័យ
ខាតនិងចំណេញក៏មានន័យ ប្រពៃដូចគ្នាក្នុងចិន្តា ។
នេះជាផ្នែកមួយនៃយោគៈ ប្រសើរនៃមនសិការ
លោកចាត់ទុកជាឧបេក្ខា គឺតាំងចិន្តាមិនលម្អៀង ។
មិនចេះស្រឡាញ់ឬក៏ស្អប់ ស្មារតីត្រូវស្ងប់ទប់ទាត់ទៀង
ដូចអណ្តើករួញសរីរាង្គ ឱ្យចូលឥតល្អៀងទៅក្នុងស្នូក ។
បើវិញ្ញាណបានសង្រួមហើយ ព្រលឹងក៏ឆ្លើយជួយចែវចូក
ជួយទប់វិញ្ញាណឱ្យនឹងស្លុក រីករាយទុក្ខសោកក៏សាបសូន្យ ។
ជាដំណាក់កាលពេញកិត្តិយស ឈានដល់ទីខ្ពស់ហាក់ដូចក្បូន
ដែលជួយចងចម្លងសណ្តូន ខ្លួនប្អូនទៅកាន់ភាពឧត្តម ។
គឺឱ្យដល់ព្រលឹងបរិសុទ្ធ មាននាមកំណត់ដោយសក្តិសម
ជាអធិបតីស្តីដោយចំ នោះគឺព្រះព្រហ្មបង្កើតលោក ។
វិញ្ញូជនឃើញថាពេលខ្លះ វិញ្ញាណត្រូវបះបោរកញ្ច្រោក
រុញច្រានស្មារតីឱ្យយោលយោក ដូចព្យុះបក់បោករុញនាវា ។
ឱ្យលោតចុះឡើងតាមរលក គ្មានអ្វីអាចមកជួយការពារ
ជាដំណាក់កាលសែនគ្រាំគ្រា សម្រាប់មាគ៌ានៃវិញ្ញាណ ។
ប៉ុន្តែប្អូនអាចត្រួតឥន្ទ្រិយ តាមការសំភីប្រុងប្រិតប្រៀន
ប្រាណប្រឹងស្មឹងស្មាធិ៍សម្អាតញាណ ដើម្បីនឹងឈានទៅដល់បង[១] ។

១. បង គឺព្រះក្រឹស្ណា ជាអវតារទី ៨ នៃព្រះវិស្ណុ ។

ពោលគឺបោះបង់ឧបាទាន កុំឱ្យកើតមានសោះតែម្ដង
ពីព្រោះវាជាខ្សែចំណង ដែលចងយើងភ្ជាប់ទៅតណ្ហា ។
តណ្ហាជាឫសគល់កំហឹង លែងឱ្យរឹងប៉ឹងក្នុងចិន្ដា
សតិវិបល្លាសជាផ្លែផ្កា អន្ដរាយរូបានៅចុងផុត ។
បើតណ្ហាហូរចូលស្មារតី ត្រូវគិតពីអ្វីដែលបរិសុទ្ធ
ដូចទឹកហូរសំដៅសមុទ្រ ចូលផុតរួចហើយរហោយអស់ ។
នោះទើបគេអាចនាំសន្តិភាព មកពោរពេញព្រៀបគ្មានចន្លោះ
ជាទីបរមសុខមួយឥតខ្ចោះ ព្រោះវិញ្ញាណហោះដល់ព្រហ្មា ។
ករណីនេះមានមាគ៌ាពីរ សម្រាប់សំភីជាវិជ្ជា
មួយ សមាធិឬភាវនា ពីរ ធ្វើការងារដោយខិតខំ ។
បំពេញឱ្យត្រូវកុំនៅស្ងៀម ត្រឹមម្ដងមួយយាមមិនសម្ញំ
ដោយគ្មានការបង្ខិតបង្ខំ នេះជាក្រឹត្យក្រមច្បាប់ធម្មជាតិ ។
ប្អូនអាចឃើញមនុស្សអង្គុយនឹង ស្ងាត់មាត់ស្ងៀមឈឹងដូចបាត់ធាតុ
តាមពិតអារម្មណ៍គេមិនឃ្លាត តែឆ្លាតឆ្លាស់ឆ្លៀតក្នុងការគិត ។
វិញ្ញាណគេកំពុងធ្វើការ ដោយប្រើប្រាជ្ញានិងគំនិត
បីដូចមនុស្សលាក់ពុតពិតៗ នេះជាជីវិតឧត្ដមជន ។
ជនមួយបែបទៀតដូចបានថា គឺស្ថិតប្រាជ្ញា អ្នកគិតគន់
ត្រូតវិញ្ញាណបានល្អពេកពន់ ធ្វើការស្រោលធ្ងន់គ្មានចំណង ។
ពោលគឺជម្រះឧបាទាន មិនឱ្យកើតមាននាំសៅហ្មង
ជាជនខ្ពស់លើសអស់មនុស្សផង ចូរត្រងត្រាប់ជាករណីយកិច្ច ។

បើមិនធ្វើការដោយទាត់ទៀង តើសិរីរាង្គរស់ដូចម្ដេច
ជីវិតពីការបំពេញកិច្ច មិនត្រូវភ្លាំងភ្លេចឬទោម្នេញ ។
យើងអាចផ្ដាច់ឱ្យផុតចំណាង នៃការងារផងទាំងនោះមិញ
ដោយទុកវាជាសក្ការវិញ ពោលគឺបំពេញដោយជ្រះថ្លា ។
សូមប្អូនប្រឹងឈ្វេងយល់ឱ្យជាក់ ថាសក្ការៈមានន័យថា
ជាសេចក្ដីល្អគ្រប់ប្រការ តាមកិច្ចប្រាថ្នាជាទូទៅ ។
នេះឯងអាចិកំបាំងកិច្ចការ គឺភោគផលាមិននិត្យនៅ
នៃបនឹងប្អូនទេ តែវាត្រូវ បានទៅជាប្រយោជន៍អ្នកផង ។
ចូរប្អូនឧទ្ទិសរាល់កិច្ចការ ធ្ងន់ស្រាលម្ដេចម្ដាដោយឥតហ្មង
ឱ្យស្មោះចំពោះទៅរកបង និងផ្សងប្រយុទ្ធយកជោគជ័យ ។
ចូរខំប្រឹងតាំងចិត្តផ្ចិតផ្ចង់ តម្រែតម្រង់ភាពវាងវៃ
គឺប្រឹងពង្រឹងផ្ដោតស្មារតី ភ្ជាប់ទៅនឹងន័យអនន្តភាព ។
ត្រូវផ្ដាច់ឥន្ទ្រិយពីតណ្ហា និងពីអាត្មាឱ្យរៀងរាប
រួចធ្វើការទាំងមានរបៀប ដោយមិនបាច់ជ្រាបពីលទ្ធផល ។
ខាតចំណេញឬអាក្រក់ល្អ ជាកុសលធម៌ឬអកុសល
ចូរប្អូនតមកុំគិតគួរដល់ ទើបប្អូនជួបផលការរំដោះ ។
មែនហើយមានមនុស្សច្រើនអាត្មា ដែលប៉ងប្រាថ្នាការល្អសោះ
ប៉ុន្តែនៅតែប្រព្រឹត្តផ្លោះ- ផ្លោយ ចុះព្រោះអ្វីចូរប្អូនស្ដាប់ ។
មានតែតណ្ហានិងកំហឹង ទាំងពីរយ៉ាងហ៊ឹងក្នុងភទ្រកប្ប
ជាអកុសលធម៌ដ៏អូអ័ព្ទ ដែលប្រាប់ឱ្យប្រព្រឹត្តបាបកម្ម ។

អារម្មណ៍ពីរនេះជាសត្រូវ ដ៏សែនឃោរឃៅនៅត្រែងត្រាំ
ព័ទ្ធព្រលឹងជិតជាប្រចាំ នាំភាពសាំញាំដល់ប្រាជ្ញា ។
វិជ្ជាពិតៗនៅខាងក្នុង ទៅជាជិតស្លុងបាំងនេត្រា
ដូចទារកសម្ងំអាត្មា ក្នុងផ្ទៃមាតាមុនសម្ភព ។
ឬដូចអណ្តាតភ្លើងតូចធំ ត្រូវផ្សែងរុំជុំងងឹតឈ្លប់
ឬដូចកញ្ចក់ដាសសុសសព្វ ព្រោះកប់នៅក្នុងផង់ធូលី ។
យ៉ាងណោមិញគេមើលមិនដឹង មិនឃើញព្រលឹងក្នុងស្ថានទី
ព្រោះព្រលឹងហាក់ដូចអគ្គី ត្រូវផ្សែងញាំញីព័ទ្ធជិតជុំ ។
ខ្យល់តែបន្តិចដែលបក់ផាត់ ក៏អាចកម្ចាត់ផ្សែងដែលរុំ
កញ្ចក់ដាសដោយធូលីជុំ អាចជូតឬផ្ទុំឱ្យភ្លឺថ្លា ។
ទារកត្រូវរង់ចាំច្រើនខែ ទាំងមានការថែទាំរក្សា
យ៉ាងប្រុងប្រយ័ត្នពីមាតា មុនឃើញសុរិយាចាំងរស្មី ។
តាមពាក្យដូចបានពណ៌នាមក សូមប្អូនចាប់យកជាសេចក្តី
ជម្នះឥន្ទ្រិយគ្រប់ករណី ដើម្បីអាចឱ្យឃើញព្រះព្រហ្ម ។
អស់ច្រើនជាតិបងជាទេវៈ ជាគ្រូឃោតៈម្នាក់ដ៏ធំ
នៃអាទិទេពអ្នកប្រក់ព្រំ នាមតាមនិយមវិវស្វ័ត[១] ។
ព្រះអង្គបង្រៀនព្រះមនុ[២] ព្រះឥក្សាកុ[៣]ក៏ឆ្លងកាត់
ពីព្រះមនុដោយហ្មឹកហាត់ រូបចាត់ឱ្យមានការសិក្សា ។
នៅគ្រប់ជំនាន់នៃមនុស្សលោក បងតែងយោនយកចាប់ជីវ៉ា
ច្រើនលើកក្នុងវាលវដ្តសង្សារ នេះជាវាចាពិតប្រាកដ ។

---

១. ២. ៣ មើលសេចក្តីពន្យល់សង្ខេបខាងក្រោយ ក្នុងទំព័រ ៧១ ។

ប្អូនក៏កើតហើយស្លាប់ច្រើនដង បីដូចរូបបងតាមកំណត់
តែប្អូនមិនបានដឹងបែបបទ ដែលពេសន្ទតជាសម្ងាត់ ។
ពោលគឺអាថិកំបាំងនៃលោក ដែលមនុស្សគរគោកមិនប្រយ័ត្ន
ដោយច្រើសប្រហែសការប្រតិបត្តិ មិនព្រមដុសខាត់ចិត្តឱ្យថ្លា ។
អាថិកំបាំងនេះសូមប្អូនជ្រាប ជ្រោងឱ្យពេញព្រៀបក្នុងប្រាជ្ញា
ថារូបបងនេះជាទេព្ដា មិនចេះមរណាឬកើតឡើង ។
គឺបងជាអនន្តបុគ្គល ជាអ្នកអាចយល់ក្ដីថ្កុំថ្កើង
ជាអម្ចាស់នៃសត្វលោកយើង ដែលមកតម្កើងយុត្តិធម៌ ។
កាលណាមានកើតភាពគោកយ៉ាក លំបិនលំបាក កើតអន្តរ-
ធានលុកលុយលើយុត្តិធម៌ បងក៏មកកើតនៅក្នុងភព ។
បងជាអវតារខ្លួនបងផ្ទាល់ ដែលគេអាចស្គាល់នៅសព្វគ្រប់
ក្នុងយុគសម័យយើងជាម្ជប់ ថាជាអ្នកគ្រប់គ្រងកុសល់ ។
ដើម្បីកម្ទេចអំពើពាល ដេរដាសពាសវាលជាកង្វល់
និងស្ដារឡើងវិញនូវកុសល បានដល់ការផ្សាយព្រះធម្មៈ ។
តែករណីទេវភាពនៃបង បងមិនបាច់ប៉ងចង់បញ្ជាក់
ឱ្យឃើញច្បាស់ទែងពេញលក្ខណៈ ឯភាពសច្ចៈនៅត្រឹមថា ។
អ្នកណាមិនអាចកើតឡើងវិញ អ្នកនោះឯងមិញដូចទេព្ដា
បានចារថាឱ្យគេយាត្រា ទៅដល់អាត្មារបស់បង ។
អ្នកនោះឯងជាមនុស្សអស់កម្ម ព្រោះចិត្តមិនផ្សាំជាប់បំណង
តណ្ហា ឧបាទាន កំហឹង ផង ដែលមានដើមទងពីអភិជ្ឈា ។

បានន័យថាគេបានស្វះស្វែង   រកឃើញកន្លែងជ្រកនៅនា
នឹងរូបបងនេះព្រោះបានវៀរ-   ចាកអស់កម្មពៀរជាលោកិយ ។
គឺព្រះអគ្គីនៃវិជ្ជា   ដែលនាំមនុស្សម្នាតាមវិធី
ដោយអាចឱ្យរកឃើញសេចក្ដី   បរិសុទ្ធជាន័យថាដល់បង ។
ទោះបីមនុស្សបានធ្វើសក្ការ-   បូជាបែបណាតាមគេផ្សង
មាតាទាំងអស់នាំទៅបង   ដូចក្ដីបំណងរាល់អាត្មា ។

---

១. **វៃវស្វ័ត** ជាមនុទី៧ ដែលឱ្យកំណើតដល់មនុស្សយើងសព្វថ្ងៃ (មើល មនុ) ។

២. **មនុ** ជាព្រះនាមនៃព្រះប្រឋមក្សត្រិយ៍ក្នុងខាងដើមភទ្រកល្ប គឺព្រះនាមនៃក្សត្រិយ៍មួយអង្គដែលពួកមនុស្សព្រមគ្នាសន្មតឱ្យធ្វើជាស្ដេចមុនដំបូងបំផុត ក្នុងខាងដើមនៃភទ្រកល្បនេះ ហៅថាព្រះបាទមនុ ឬព្រះបាទសម្មតរាជ (តាមលទ្ធិពុទ្ធសាសនា) ។ តាមលទ្ធិព្រាហ្មណ៍ គឺព្រះនាមនៃព្រះព្រហ្ម ដែលជាអ្នកបង្កើតលោក ឬនាមរបស់បុរសដែលជាបិតាដើមរបស់ពួកមនុស្សក្នុងបឋមកប្ប ។ មនុមានទាំងអស់១៤ ដោយចាប់ផ្ដើមពីមនុស្វយម្ភុវៈ ដល់មនុភៅត្យៈ និងមានអាយុកាលនីមួយៗ ៤.៣២០.០០០ ឆ្នាំមនុស្ស ហៅថា មន្វន្តរៈ ។ (មើលបន្ថែមក្នុងវចនានុក្រមរឿងរាមាយណៈ និង វចនានុក្រមខ្មែរ របស់សម្ដេចព្រះសង្ឃរាជ ជួន ណាត)) ។

៣. **ឥក្ស្វាកុ**. ព្រះបាទឥក្ស្វាកុ ឬតាមភាសាបាលី គឺព្រះបាទឱក្កាករាជ ជាមហាក្សត្រិយ៍ ដែលបន្តរាជវង្សនៃព្រះបាទមនុវៃវស្វ័ត ជាមនុទី៧ (ក្នុងបឋមកប្ប) ដែលជាប្រឋមក្សត្រិយ៍ ឬជាដើមរាជវង្សនៃក្សត្រិយ៍ទាំងឡាយតៗមក ។ ព្រះបាទមនុវៃវស្វ័តជាបុត្រ របស់ព្រះវិវស្វ័ត (ព្រះអាទិត្យ) ។ ដូច្នេះ ព្រះបាទឥក្ស្វាកុត្រូវជាព្រះនត្តា (ចៅ) របស់ព្រះអាទិត្យ ។ ទ្រង់មានព្រះរាជបុត្រ១០០អង្គ ក្នុងនោះ ព្រះរាជបុត្រច្បងទ្រង់ព្រះនាមថា វិកុក្សិ ដែលសោយរាជ្យបន្តនៅក្រុងអយុធ្យា ។ បុត្រមួយអង្គទៀតព្រះនាមព្រះបាទ និមិរាជ ដែលទ្រង់បានបង្កើតព្រះសន្តតិវង្សនៅក្រុងមិថិលា ។ (សូមមើលបន្ថែមក្នុងវចនានុក្រមនៃរឿងរាមាយណៈ និងក្នុងវចនានុក្រមខ្មែរ របស់សម្ដេចព្រះសង្ឃរាជ ជួន ណាត) ។

ច្បាប់ព្រះក្រឹស្នា

ភគវ័ទ_គីតា (ត)

បទកាកគតិ

បងសូមបញ្ជាក់ បន្ថែមពីអ្នក បំពេញកិច្ចការ
ថាត្រូវរំដោះ ចិត្តដោយជ្រះថ្លា ចេញពីតណ្ហា
ការប្រាថ្នាផល ។

ដែលកើតចេញពី ការគិតសំភី ថាកុំខ្វាយខ្វល់
ចង់បានប្រយោជន៍ នោះទើបកុសល នាំចិត្តទៅដល់
សេចក្តីរីករាយ ។

ទោះបីធ្វើការ ច្រើនតិចម្តេចម្តា ការក្រការងាយ
ធ្វើដោយជាប់លាប់ ឥតបីរាយមាយ តាមន័យទូលាយ
ជាន័យឧបមា ។

គឺបីដូចជា គេគ្មានវេទនា- រម្មណ៍ថាធ្វើការ
ឯន័យប្រាកដ ពិតជាចង់ថា គេផ្តាច់ផលា
ពីការជាស្រេច ។

ការស្គាល់ទេព្តា យល់ក្បួនតម្រា ដ៏ខ្ពស់បណ្តាច់
ជាការកម្ដេច នូវគុណបំណាច់ ដូចចិត្តបានផ្តាច់
ពីផលជាធំ ។

មនុស្សណាធ្វើការ ដោយគ្មានចិន្តា អាត្មានិយម
មិនឱ្យខ្លួនជាប់ ចំណេងរឹតរុំ អ្នកនោះឯងពុំ
មានមោហ៍មកបាំង ។

អារម្មណ៍ល្អណាស់ ព្រោះជ្រះស្រឡះ តណ្ហាជាខ្លាំង
ដែលនៅក្នុងខ្លួន ចាំទប់តតាំង តែមិនអាចរាំង-
រាគេបានហោង ។

ចូរចេះលះបង់ នូវរាល់ចំណង់ ណាជាចំណង
ទើបប្អូនអាចឈាន ទៅដល់រូបបង ទាំងឥតមានហ្មង
នឹងសន្តិភាព ។

មនុស្សមានចិន្តា ពេញដោយអាត្មា- និយមរៀងរាប
ក្រាស់ដោយតណ្ហា ប្រាថ្នាតែលាភ ជាជនជាប់ឃ្នាប
ខ្ទោះឃ្នាងលោកិយ ។

ជនជាយោគី បានឈានដល់ទី ជាសញ្ញាសី
តែងបំពេញការ- ងារជាប្រក្រតី ដោយផ្ដាច់ហប្ញទ័យ
ចេញពីភាគផល ។

វិការលះបង់ មានន័យដោយត្រង់ គួរកុំគិតឆ្ងល់
ពីការពោះបង់ មិនឱ្យសេសសល់ អ្វីជាកង្វល់
បានដល់តណ្ហា ។

ការងារទាំងឡាយ ជាមធ្យោបាយ ទៅរកខ្លឹមសារ
នៃយោគៈពិត តាមសព្ទវាចា ទើបលោកហៅថា
ជាការលះបង់ ។

កាលបើបានឈាន បានបោះជំហាន ដោយចិត្តផ្ចិតផ្ចង់
ទៅដល់ដំណាក់- កាលការលះបង់ ក្តីស្ងប់នឹងរង់-
ចាំយើងតែម្តង ។

សេចក្តីរីករាយ ដែលចេញបែកធ្លាយ ពីរាល់ចំណង
ឬហៅតណ្ហា ជាគ្រឿងសៅហ្មង ជាគ្រឹះចម្បង
នៃក្តីទុក្ខសោក ។

អ្វីដែលកកើត ចាប់ជាកំណើត លេចសារធាតុមក
មិននៅឋិតថេរ តែឈានទៅរក ចូលក្នុងរង្វក
នៃទីបញ្ចប់ ។

ក្តីរីករាយនេះ ត្រូវត្រងត្រិះរិះ ឱ្យបានគ្រប់សព្វ
ថាវាតែងតែ មានទីបញ្ចប់ គឺមិនប្រសព្វ
នឹងអនន្តភាព ។

វិញ្ញូជនណា ដែលសាងអាត្មា ដោយស្មោះរាបទាប
នឹងដល់ដំណាក់- កាលល្អឥតប្រៀប គឺឃើញស្មើភាព
នូវគូផ្ទុយគ្នា ។

ឃើញត្រជាក់ក្តៅ រីករាយសោកសៅ សប្បាយវេទនា
កិត្តិយសខ្ពស់ទាប ភាពអាម៉ាស់ជា ករណីដូចគ្នា
ចិត្តនឹងបានស្ងប់ ។

ជននេះយល់ថា ផ្ទៃដីមួយអារ មានន័យបង្គប់
ដូចថ្មមួយគរ មាសមួយកញ្ចប់ មានតម្លៃសព្វ
ជាន័យដូចគ្នា ។

សេចក្តីរីករាយ នឹងត្រូវរំលាយ ដោយទុក្ខវេទនា
ក្តីរីករាយមិន អាចនិត្យនៅជា- និច្ចគ្រប់វេលា
ជាអនន្តភាព ។

អ្វីមានដើមចុង មានក្រៅមានក្នុង មានខ្ពស់មានទាប
មានកើតមានស្លាប់ បណ្ឌិតត្រូវជ្រាប ថាមិនអាចធៀប
នឹងភាពអមតៈ ។

ជនជាវិញ្ញូ តែងចេះគិតគូរ មិនឱ្យខ្លួនធ្លាក់
ចូលក្នុងស្ថានភាព ដែលជាដំណាក់- កាលគ្មានសច្ចៈ-
ភាពជាចំណង ។

យោគីពិត១ តែងយល់ដោយគិត ឃើញយ៉ាងច្បាស់ច្បង
មិត្តនិងសត្រូវ បក្សផ្សេងគ្នាផង សុខទុក្ខទាំងសង
គ្មានអ្វីខុសគ្នា ។

ជនកបកិរិយា បែបនេះហៅមហា ឧត្តមមហិមា
អាចរីករាយសព្វ ចិត្តស្ងប់គ្រប់គ្រា គឺអស់កម្មពៀរ
អនិច្ចំទុក្ខំ ។

អរជូន ចូរស្តាប់ បងនឹងរ៉ាយរ៉ាប់ ពីរឿងសច្ចំ
គឺការសម្ងាត់ នៃអាថិកំបាំង គួរឱ្យឆ្ងល់ខ្លាំង
តើដូចម្តេចម្តា ។

បងបានយោនយក កំណើតនេះមក ជារូបមនុស្សា
តែមនុស្សទាំងអស់ មិនសង្ស័យថា រូបបងនេះណា
ជាមហាបុគ្គល ។

ជាអធិបតី សត្វលោកនិងអ្វី នៅក្នុងមណ្ឌល
ឬព្រះជាម្ចាស់ តាមដែលគេយល់ ទាំងត្រូវវរវល់
រៀបជាពិធី ។

សក្ការបូជា ឱ្យទៀងវេលា និងប្រឹងសំភី
ថាបងនេះជា បិតាគ្មានពីរ នៃព្រះធរណី
និងអស់សព្វសត្វ ។

ក្នុងរូបមនុស្សា បងជាទេព្តា ប្រសើរពេកក្តាត់
គឺជាទិសដៅ នៃការស្ញើងស្ញាច់ និងជាដើមអាទិ៍
រាល់ការបូជា ។

ជនទាំងឡាយណា បូងសួងសច្ចា ខិតខំភាវនា
រួមទាំងឧទ្ទិស សក្ការបូជា រៀងរាល់វេលា
ទៀងទាត់ទៅបង ។

នៅទីបញ្ចប់ នឹងបានប្រសព្វ ដោយឥតផ្សងផ្សង
មកនៅនៃបនិត្យ ជុំជិតឥតហ្មង ជាមួយរូបបង
ជាអ្នកប្រក់ព្រំ ។

មិនថាប្អូនធី ឬធ្វើអ្វីៗ តាមការនិយម
ដូចជាពិធី បូជាតូចធំ ចូរចាត់ចែងជុំ
ឧទ្ទិសទៅបង ។

ប្អូននឹងរំដោះ ខ្លួនបានរួចអស់ ពីរាល់ចំណង
នៃបាបកម្ម ជាអកុសលផង គឺផលដែលឆ្លង
ពីកិច្ចការប្អូន ។

បងជាព្រលឹង ដែលស្ថិតនិត្យនឹង មិនចេះសាបសូន្យ
ក្នុងសព្វសត្វលោក រួមទាំងរូបប្អូន ពោលគឺជាក្បួន
សម្រាប់ចម្លង ។

ជាបុគ្គលផ្តើម ព្រោះបងជាដើម ជាកណ្តាលផង
និងចុងបញ្ចប់ ទាំងសព្វតែម្តង ចូរប្រឹងប្រែងចង-
ចាំឱ្យបានល្អ ។

បងជាវិស្ណុ បរមវត្ថុ ក្នុងពួកទិនករ
បងជារស្មី ភ្លឺក្រៃបវរ ដែលលេចបន្ត
ពីព្រះសុរិយា ។

នៅក្នុងចំណោម បណ្ដាចង្កោម ហ្វូងដួងតារា
បងជាព្រះចន្ទ បំភ្លឺលោកា ក្នុងក្ដីស្នេហា
លើធម៌សច្ចះ ។

ចំណោមគម្ពីរ វេទដែលជាទី កើតធម្មវចនះ
ឬទេពវិទ្យា បងជាសាមះ ជាសម្បជញ្ញះ
នៃពួកវិញ្ញាណ ។

នៅនឹងសត្វលោក ដ៏មានជ័យជោគ បងជាប្រធាន
នៃការយល់ដឹង គឺប្រាជ្ញាញាណ ដែលបងប្រទាន
ទៅគ្រប់មនុស្សា ។

ចំណោមព្រះរុទ្រ គួរភ័យរន្ធត់ បងជាសង្ការ[១]
បងជាមេរុ ក្នុងពួកបព្វតា ក្នុងសព្ទវាចា
បងជា ឱម[២] ។

បងជាក្ដីស្លាប់ ដែលកម្ទេចច្បាប់ ជាភាពអមតះ
នៃអ្នកបោះបង់ នូវធម៌សច្ចះ ឬព្រះយមះ
គឺអ្នកបរិសុទ្ធ ។

---

១. សង្ការ ឬ រុទ្រ ជាព្រះនាមព្រះសិវះ កាលណាព្រះអង្គបញ្ចេញអាការៈកាច ។
២. ឱម ជាបទសន្ធិនៃអក្សរពាក្យគឺ អ.ឧ.ម. ឬ ព្រះវិស្ណុ. ព្រះសិវះ. ព្រះព្រហ្ម ។

ចំណោមសព្វា- វុធខ្លាំងនានា សម្រាប់ប្រយុទ្ធ
បងជារន្ទះ ខ្លាំងក្លាមុះមុត ដែលតែងសម្លុត
បិសាចវប្ញត្រ ។

អ្វីជាសម្គាល់ រង្វាស់រង្វាល់ វែងខ្លីឆ្ងាយជិត
តូចធំឆាប់យូរ តាមគួរគន់គិត សូមប្រាប់ដោយពិត
បងជាព្រះកាល ។

និយាយដោយខ្លី ទៅតាមសេចក្តី ដូចបានតំណាល
បងជាពន្លក ដ៏ល្អត្រកាល ដែលដុះក្នុងថ្កាល
ជីវិតសត្វលោក ។

អ្វីកបកិត្តិយស កបដោយសម្ពស្ស កបដោយជ័យជោគ
កបដោយកម្លាំង គ្មានអ្វីស្មោកគ្រោក សុទ្ធតែកើតមក
ពីបារមីបង ។

នេះគឺបានន័យ មួយយ៉ាងប្រពៃ ប្រាកដកន្លង
ថាលោកសន្និវាស នេះគឺរូបបង ជាអ្នកគ្រប់គ្រង
ជ្រាបសព្វកន្លែង ។

ប្អូនមើលឱ្យច្បាស់ បងនឹងប្រែផ្លាស់ ឱ្យឃើញជាក់ស្តែង
នូវរូបរាងបង ដែលភ្លឺចិញ្ចែង ព្រោះបងនេះឯង
ជាតួអវតារ ។

ច្បាប់ព្រះគ្រីស្ទា

ភគវ័ន-គីត (គនិងចប់)

បទព្រហ្មគីតិ

ក្រីស្ទាទ្រង់ប្រទាន នូវវិញ្ញាណមួយអស្ចារ្យ
គឺផ្តល់ទិព្វនេត្រា ថ្វាយអរជូនជាស្ងួនគ្រង ។
ព្រមជាមួយនោះឯង រស្មីចែងចាំងបំព្រង
ពាសពេញវេហាស៍ផង ចេញពីអង្គព្រះក្រីស្ទា ។
សែនរុងរឿងថ្កុំថ្កើង លេចធ្លោឡើងនូវសញ្ញា
ថាសន្និវាសនេះណា ជាកាយានៃព្រះអង្គ ។
អរជូនកើតអស្ចារ្យ ក្នុងចិន្តារូបផ្ចិតផ្ចង់
លើកករលំឱនអង្គ ឆ្ពោះតម្រង់បាដិហារ្យ ។
ពេលក្រោយថ្វាយបង្គំ ព្រះជាធំលើលោកា
ទាំងមានបន្ទូលថា ឱ! ក្រីស្ទាជាអម្ចាស់ ។
នៅនឹងកាយព្រះអង្គ ទេព្តាគង់នៅច្រើនណាស់
ទូលបង្គំឃើញច្បាស់ មានអម្ចាស់ច្រើនអង្គទៀត ។
ពេលនេះទូលបង្គំ ឃើញព្រះព្រហ្មគង់មិនឃ្លាត
ពីឫសីឯទៀត បីដូចញាតិច្រើនពេកពន់ ។
ឱ! អម្ចាស់ក្រីស្ទា ឯបាដិហារ្យគួរឱ្យគន់
បង្ហាញពីអនន្ត- ភាពពិតៗនៃព្រះអង្គ ។

ទ្រង់រុងរឿងសម្បើម ព្រោះគ្មានដើមកណ្តាលចុង
ពុំមានអ្វីក្រៅក្នុង ពន្លឺរុងសាយសុសសព្វ ។
មិនអាចវិនាសឡើយ គ្មានកោះត្រើយទីបញ្ចប់
ខ្ពស់ក្រៃគួរស្ញែងស្ញប់ ទិសទាំងដប់ឱភាសដល់ ។
ព្រះអង្គទ្រង់យាងមក ជាជម្រកនៃសកល-
លោកនិងជាអ្នកផ្តល់ ការរក្សាច្បាប់អនន្ត ។
នេត្រាព្រះអង្គជា ព្រះសុរិយានិងព្រះចន្ទ
ព្រះភក្ត្រមានឆព្វណ្ណ- រង្សីចាំងដូចអគ្គី ។
ឱ្យលោកសន្ថិវាស អាចឱភាសសព្វទិសទី
ដោយសារបុណ្យឫទ្ធី និងបារមីនៃព្រះបង ។
ដី មេឃ សួគ៌ អាកាស កំពុងដាសជិតជាម្តង
ដោយកាយល្អឥតហ្មង មនុស្សម្នាផងរំភើបខ្លាំង ។
ឃើញបុត្រធឫតរាស្ត្រ លាយឡំពាសពួកចម្បាំង
ភីស្មៈ ទ្រោណ ព្រមទាំង ជនខ្លាំងៗដូចរធិយា ។
និងវីរបុរស ជារបស់យើងផងណា
កំពុងរត់ត្រៀបត្រា ចូលក្នុងព្រះឱស្ឋព្រះអង្គ ។
ដូចជ្រោះជ្រលងភ្នំ ទាំងតូចធំហូរតម្រង់
ឥតបង្អែបង្អង់ ចរចូលបង់ក្នុងសមុទ្រ ។
ឬដូចហ្វូងមមាច ហើរដូចលាជចូលទៅដុត
ខ្លួនឆេះឆាប់បំផុត នៅក្នុងអណ្តាតអគ្គី ។

ទាំងដាក់កាយនិងចិត្ត ឱ្យផ្តេកផ្តិតនឹងសទ្ធា
ខ្ពង់ខ្ពស់មហិមា នោះឯងជាភាពដាច់ខាត ។
ភាពនេះគឺខ្លួនបង ដែលអ្នកផងត្រូវសង្វាត
រៀបចំខំឱកាត ឈានព្រះបាទទៅកុំរា ។
ត្រូវឧទ្ទិសអាត្មា ផ្សំដោយការរៀបបូជា
ហើយខិតខំភាវនា ទើបទៅជាយោគីល្អ ។
មាគ៌ាមួយងាយជាង គឺក្តីទៀងត្រង់ស្មោះសរ
ប្រឹងសាងកុសលធម៌ ហើយបវរណោទៅបង ។
រាល់អំពើគ្រប់មុខ បងចាត់ទុកឥតផ្សេងផ្សង
ជាកម្មវត្ថុផង នៃសក្ការបូជា ។
ដែលគេឧទ្ទិសទៅ ផ្សំដោយនូវការភាវនា
ទាំងចិត្តពេញសទ្ធា ធ្វើការងារដោយស្មោះស្ម័គ្រ ។
នោះបងនឹងសង្គ្រោះ រួចពេលនោះពីគ្រោះថ្នាក់
ឈ្មោះសមុទ្រមរណៈ ឬហៅវាលវដ្តសង្សារ ។
ចូរប្អូនតាំងអារម្មណ៍ ឱ្យបានចំកុំសាវ៉ា
ដាក់ការពិចារណា ទាំងចិន្តានៅនឹងបង ។
បណ្ឌិតថែងចារថា ការងារណាដែលមានចង
ជាប់ដោយតណ្ហាផង ត្រូវលះបង់កុំស្រណោះ ។
គឺត្រូវឧទ្ទិសផល ដែលធ្លាក់ដល់ដោយចិត្តស្មោះ
ទៅសត្វលោកទាំងអស់ ទើបមានឈ្មោះជាយោគី ។

នេះក៏បានន័យថា រាល់កិច្ចការក្នុងជីវី
យើងត្រូវមាននាទី នឹងបំពេញជាចាំបាច់ ។
តែលះបង់តណ្ហា និងឧបាទានឱ្យដាច់
ដោយដាក់ចិត្តជាស្រេច ថាមិនឱ្យមានពាក្យ "អញ" ។
ដែលជាមូលហេតុធំ នៃការគុំកេងប្រវ័ញ្ច
រំភើបឬក្តក់ក្តាញ់ នឹងជោគជ័យបរាជ័យ ។
អ្នកលះបង់អាត្មា ពីតណ្ហានោះមានន័យ
ថាជាមនុស្សប្រពៃ មិនទីទៃពីទេវតា ។
មានចក្ខុវិស័យ ភ្លឺថ្លាក្រៃ និងត្រួតត្រា
ឥន្ទ្រិយប្រាំប្រការ បែរអាត្មាចេញស្រឡះ ។
ពីគោលដៅវិញ្ញាណ គឺមិនឃ្លាន មិនឃើញខ្វះ
ស្រឡាញ់ ឬស្អប់ណាស់ ចូរបម្រះចិត្តដោយស្ទាត់ ។
ចេះត្រួតសព្វវាចា ពោលស្តីថាដោយប្រយ័ត្ន
ប្រឹងទប់ចិត្តដុសខាត់ ប្រឹងកម្ចាត់រាល់កិលេស ។
ត្រូវប្រុងប្រឹងស្មឹងស្មាធី ដុសសម្អាតកុំប្រហែស
ឱ្យអារម្មណ៍ភ្លឺថែស ដោយប្រឹងវេះវាងឱ្យបាន ។
ពីកាមរាគនិងការ- លើកអាត្មាហួសប្រមាណ
ហិង្សា អួតអាងប្រាណ លោភលន់ កំហឹង តណ្ហា ។
កម្មសិទ្ធិត្រូវបោះបង់ ដោយផ្ចិតផ្ចង់អង្គអាត្មា
ក្នុងសមាធិ បញ្ញា ទើបមនុស្សឈានដល់ព្រះ ។

គឺទៅដល់រូបបង ដូចបានផ្សងដោយចិត្តជ្រះ-
ថ្លាព្រមទាំងអាចឈ្នះ អាចជម្រះវិញ្ញាណអស់ ។
តណ្ហានិងទុក្ខសោក គ្រប់សត្វលោកអាចរំដោះ
បានដូចគ្នាគ្មានខ្វះ ព្រោះចិត្តស្មោះចំពោះបង ។
ដោយបំពេញកិច្ចការ ទាំងចិន្តាគ្មានបំណង
នោះទើបបានរូបបង ជាបង្គងពឹងអាស្រ័យ ។
នឹងខ្ពស់ដោយកិត្តិយស ឈ្មោះពីរោះពន់ពេកក្រៃ
ឃើញភាពអចិន្ត្រៃយ៍ ដែលគ្មានអ្វីកម្ដេចហោង ។
សូមឧទ្ទិសអាត្មា ទាំងសក្ការបូជាផង
ឱនអង្គឥតផ្សារផ្សង ចំពោះបងជាប្រចាំ ។
បងនឹងជួយប្រោសប្រោះ ឱ្យផុតអស់ពីបាបកម្ម
នេះឯងជាបណ្ដាំ ពេញដោយគតិបណ្ឌិត ។
គឺជាអាថិកំបាំង នៃកម្លាំងសម្ងាត់ពិត
ដែលប្អូនត្រូវពិនិត្យ គួររិះគិតដោយក្ដីគាប់ ។
ចូរប្អូនប្រឹងប្រតិបត្តិ នូវបញ្ញត្តិនេះឱ្យជាប់
ទើបប្អូនអាចមានភ័ព្វ វាសនាគាប់ទៅដល់បង ។
បងជាក់ជាជម្រក សកលលោកនេះជាម្ដង
វៀរអារម្មណ៍សៅហ្មង ចូរចាំចងរៀងរាល់ថ្ងៃ ។

៚ ៚

ច្បាប់ព្រះភីស្មៈ

បទពាក្យ៧

កាលនោះព្រះបាទយុធិស្ឋិរ ដែលថ្កើងព្រះកេរ្តិ៍ព្រះយសក្រៃ
ទ្រង់ស្តេចយាងទៅគាល់ព្រះអយ្យ- កោថ្លៃ គឺព្រះមហាភីស្មៈ ។
ដើម្បីសុំស្វាធ្យាយសិក្សា វិន័យសិក្ខាតាមទស្សនៈ
នៃក្រមរាជធម៌ល្អសមសក្តិ ដែលត្រូវទុកដាក់ជាគោលការណ៍ ។
ទ្រង់ត្រាស់ទូលទៅព្រះអយ្យកោ ថាឱ! អយ្យកោ សូមករុណា
ត្រាស់ពីករណីយកិច្ចនៃមហា- ក្សត្រិយ៍ឱ្យនត្តាបានដឹងផង ។
ភីស្មៈទ្រង់ព្រះតម្រាស់ថា ឱ! ចៅអើយ! តាអរកន្លង
តានឹងប្រាប់ចៅតាមបំណង ចូរចៅចាប់ចងចាំឱ្យជាក់ ។
កិច្ចមុនបង្អស់របស់ក្សត្រិយ៍ គឺចាត់ទុកជាសក្ការៈ
នូវអស់ពួកព្រាហ្មណ៍និងទេវៈ ពោលគឺស្មោះស្ម័គ្រនឹងសាសនា ។
ចូរចាំជាពិសេសថាក្សត្រិយ៍ ជាអ្នកប្រតិបត្តិរាល់កិច្ចការ
បើខ្វះខាតនឹងបាត់ខ្លឹមសារ វាសនាជួយស្តារក៏មិនបាន ។
អនុវត្តន៍ខ្លាំងក្លាជាងវាសនា យោងតាមគោលការណ៍គួរសន្និដ្ឋាន
ប្រតិបត្តិនេះហើយជាត្រើយត្រាណ ដែលផ្តួចផ្តើមបាននូវវាសនា ។
សាមគ្គីជុំវិញរាជបល្ល័ង្ក ជាក្រឹត្យក្រមញាំងឱ្យខ្លាំងក្លា
បើបែកបាក់ឬក្បត់ក្សត្រា បច្ចាមិត្តនឹងហ៊ានចចើង ។

គុណសម្បត្តិមួយគឺសច្ចធម៌ ជាធម៌បវរត្រូវតម្កើង
កាន់ឱ្យខ្ជាប់ខ្ជួនមួនមាំឡើង នោះចៅនឹងថ្កើងដោយសាររាស្ត្រ ។
ស្តេចជាជម្រកសមិទ្ធផល ត្រូវឱ្យកើនដល់ពោរពេញពាស
កិរិយាឥតខ្ចោះជាពេជ្រមាស អាចកៀសបញ្ចៀសពាក្យនិន្ទា ។
ត្រូវត្រួតពិនិត្យខ្លួនឱ្យបាន ទៅតាមលម្អានចិត្តពុះពារ
យុត្តិធម៌រាបសាជាមាត់កា នៃជោគជ័យប្រាកដពិត ។
ករណីបីយ៉ាងស្តេចត្រូវជ្រាប គឺលាក់លៀមភាពខ្សោយឱ្យជិត
តែផ្តែកខ្សោយនៃបច្ចាមិត្ត ត្រូវស្វែងយល់ពិតសព្វសេចក្តី ។
ទីបីត្រូវចេះលាក់បំបាំង មិនត្រូវឱ្យខ្លាំងទាំងមន្ត្រី
ជ្រាបពីផែនការសម្ងាត់អ្វី នៅក្នុងហឫទ័យនៃរាជា ។
ស្លូតបូតហួសពេកជាគ្រោះថ្នាក់ ដែលអាចបំបាក់ជោគជ័យា
ព្រោះអាចឱ្យអស់រាស្ត្រប្រជា លែងមានសទ្ធាជាសំណព្វ ។
តែកិរិយាសាហាវត្រូវចៀស- វាងកុំឱ្យរាស្ត្រអាប៉ុនសព្វ-
មន្ត្រីខ្លាចជំនួសគោរព ព្រោះជាប្រភពអពមង្គល ។
ការរើសមន្ត្រីជាសិល្បៈ ពិសេសឥតអាក់ដែលត្រូវយល់
ថាជាផ្នែកមួយក្នុងមណ្ឌល ជាកិច្ចរវល់តិចតួចមែន ។
តែត្រូវចៀសវាងការជ្រុលជ្រួល ពីការអនុគ្រោះហួសព្រំដែន
ព្រោះនាំឱ្យថ្នាក់ទាបច្រណែន បត់បែនទុកជាឱកាសល្អ ។
ភាពអាសន្នជាការចាំបាច់ ដែលស្តេចត្រូវទុកជាគុណធម៌
ជ្រាបពីសត្រូវមិត្តស្មោះសរ ឱ្យខ្ជាប់ខ្ជួនល្អជាប្រក្រតី ។

យកព្រះទ័យទុកដាក់ដោយស្មោះ
លើរាស្ត្រទាំងអស់ជាករណីយ-
កិច្ចចម្បងនៃព្រះនរបតី
ដូចស្ត្រីផ្ទមផ្ទៃពេលពពោះ ។
គឺត្រូវថែទាំរាស្ត្រប្រជា
ឱ្យបាត់វេទនាវៀរចាកគ្រោះ
ជម្ពះតណ្ហាណាគ្មានយស
ឱ្យរាស្ត្រអាចរស់ដោយសុខសាន្ត ។
មិនត្រូវទុកចិត្តគេទាំងស្រុង
យកការប្រុងប្រយ័ត្នជាកល្យាណ
មន្ត្រីជិតស្និទ្ធក៏ត្រូវខាន
ដឹងដល់ដើមដានរឿងសម្ងាត់ ។
ដែលទ្រង់តម្រិះក្នុងព្រះទ័យ
គឺត្រូវលកលែលាក់បំបាត់
ដល់ពេលសមស្របសឹមថែងចាត់
យកការប្រយ័ត្នទុកជាតាង ។
ត្រូវឈ្លាសវាងវៃនៅក្នុងការ
ដោះស្រាយបញ្ហាប្រាំមួយយ៉ាង
មួយ គឺសន្តិភាពត្រូវកសាង
នឹងអ្នកជិតខាងខ្លាំងជាងខ្លួន ។
ពីរ បើមានសង្គ្រាមត្រូវធ្វើ
ត្រូវប្រមើលមើលឱ្យសមសួន
កម្លាំងស្មើគ្នានេះជាក្បួន
ចាប់ផ្តើមដោយជួនធ្វើចម្បាំង ។
ទីបី ចូរចៅចងចាំទុក
ថាចៅអាចលុកលុយប្រឆាំង
នឹងប្រទេសទន់ខ្សោយជាខ្លាំង
ដែលមានកម្លាំងអន់ជាងយើង ។
បើនឹងសម្រេចចិត្តធ្វើហើយ
កុំបីខ្លាចឡើយនឹងរំលើង
គិតតែធ្វើម្តេចឱ្យបានថ្កើង
ដំឡើងតម្លៃឱ្យខ្ពង់ខ្ពស់ ។
ទីបួន គឺជំនួយការពារ
ក្នុងគ្រានៃស្ថានភាពវង្គគ្រោះ
កុំបណ្តោយឱ្យបង់កិត្តិយស
ពីព្រោះដើរក្រោយព្រឹត្តិការណ៍ ។
ទីប្រាំ យើងត្រូវចេះបំបាក់-
បំបែកពួកបក្សក្នុងបណ្តា
មន្ត្រីប្រទេសជាបច្ចា-
មិត្តតាមកិច្ចការចារបុរស ។

ប្រាំមួយ គឺការប្រើសំណូក ប្រលោមលួងសូកតាមចន្លោះ
អន្ទងទាញទាក់ឱ្យធ្លាក់អស់ ឱ្យខ្មាំងស៊ុគ្រស្មោះមកខាងចៅ ។
ប្រើវាចារាក់ទាក់រីករាយ មន្ត្រីលោកនាយត្រូវប៉ិនប៉ៅ
រើសយកអ្នកមានចិត្តដូចចៅ ពង្សផៅឧត្តមសីមចែងចាត់ ។
ចៅត្រូវចាំឱ្យជាក់ច្បាស់ថា សេនីយ៍សេនាក៏ដូចក្សត្រិយ៍
ខុសគ្នាត្រឹមតែស្វេតច្ឆត្រ ន័យនេះគួរកាត់ត្រឹមជាម្លប់ ។
មហាក្សត្រិយ៍ត្រូវត្រងបុរីរម្យ ឱ្យបានឧត្តមប្រសើរគ្រប់
ដោយធ្វើឱ្យរាស្ត្រក្នុងពិភព រីករាយនឹងសុភមង្គល ។
ដូចកូននិងមាតាបិតា នៅក្នុងគ្រួសារមួយដែលយល់
ថាក្តីសុខទុក្ខជាបួសគល់ ជារឿងរវល់នៃមេបា ។
ការប៉ិនប្រសប់ឈ្លាសវាងវៃ ជ្រើសរើសមន្ត្រីឱ្យកាន់ការ
ជាអមាត្យឬអគ្គមហា- សេនាជាការធំកន្លង ។
ប្រសប់ សច្ចៈ និងឈ្លាសវៃ ជាគុណធម៌បីត្រូវត្រាប់ត្រង
ជាការចាំបាច់ដ៏ចម្បង ឱ្យសមរម្យផងតាមក្រឹត្យក្រម ។
បើទណ្ឌិតត្រូវទទួលទោស ស្តេចត្រូវសន្តោសឱ្យសក្តិសម
មិនត្រូវដាក់ទោសទាំងបង្ខំ វាយដំធាក់ច្រំលើកាយា ។
ត្រូវឱ្យព្រះឃ្លាំងជារាជទ្រព្យ ពេញលេញជាប់លាប់ជាធម្មតា
សព្វមុខមន្ត្រីខ្ញុំរាជការ ក្សត្រិយ៍ត្រូវត្រួតត្រាដោយខ្លួនឯង ។
មិនត្រូវទុកចិត្តពេញទាំងស្រុង លើអ្នកយាមក្រុងមិនខ្វះខ្វែង
ព្រោះអាចឱ្យចៅដាច់សង្វែង ដូចគេភ្នាល់ល្បែងលែងប្រាកដ ។

នៅក្នុងនគរខ្មាំងជិតខាង
ត្រូវចេះកសាងផែនការក្បត់
ដោយចងមិត្តភាពតាមសន្ធិត
ទៅតាមបែបបទជាសម្ងាត់ ។
ត្រូវត្រៀមទប់ទល់ទ័ពឧទ្ទាម
ត្រៀមធ្វើសង្គ្រាមដោយមធ្យ័ត
មេកោយកងទ័ពត្រូវចែងចាត់
អ្នកចេះប្រយ័ត្នមានចិត្តនឹង ។
បើរក្សារាស្ត្រនិងនគរ
កុំឈរលើភាពត្រឹមត្រង់ភ្លឹង
តែរឿងត្រង់វៀចត្រូវជញ្ជឹង
គិតឱ្យជាប់នឹងនយោបាយ ។
ដើម្បីផ្ចាញ់ផ្ចាលបច្ចាមិត្ត
ត្រូវចេះគន់គិតឱ្យវែងឆ្ងាយ
វៀចផងត្រង់ផងជាឧបាយ
តែបង្ហាញកាយដូចត្រង់ស្មោះ ។
យុធិស្ថិរទ្រង់ត្រាស់សួរថា
ក្សត្រិយ៍ជាមនុស្សាដូចគេសោះ
ដៃជើងខ្លួនប្រាណពុំានចន្លោះ
អ្វី១ទាំងអស់សឹងដូចគ្នា ។
ហេតុម្តេចក៏មានការបែងចែក
ជាពូក ជាផ្អែក ជាមុខងារ
នៅខ្ពស់ហួសគេ ព្រមទាំងភា-
សាសព្ទរាជាគេប្រើផ្សេង ។
ព្រះភីស្មៈមានព្រះឱង្ការ
ថា អើ! នត្តា កាលពីព្រេង-
នាយកន្លងទៅយូរទន្ទេង
ចូរចៅប្រឹងឈ្វេងយល់តាប្រាប់ ។
ពីដើមមិនមានក្សត្រិយ៍គ្រប់គ្រង
ទណ្ឌនីតិផងគ្មានប្រញាប់
មនុស្សម្នាមិនទាន់ត្រូវការច្បាប់
គេរស់ក្នុងកប្បនៃយុត្តិធម៌ ។
មនុស្សចេះជួយថែរក្សាគ្នា
តាមគោលមាគ៌ាស្មគ្រស្មោះសរ
កាន់ចិត្តវាចាអំពើល្អ
ឯអយុត្តិធម៌ក៏សូន្យដែរ ។
លុះកាលចេះតែកន្លងទៅ
ចិត្តមនុស្សមិននៅនឹង ប៉ុន្តែ
បែរជាទទួលការភ័ន្តប្រែ
លាយឡំឡប់ឡែលែងល្អះល្អ ។

អកុសលកម្មចាប់ដាលដុះ   នាំការថយចុះដល់យុត្តិធម៌
អភិជ្ឈាលេចឡើងភ្លាមបន្ទ   បង្កចិត្តឱ្យចង់តែបាន ។
អ្វីៗមិនមែនរបស់ឯង   ចិត្តគិតហួងហែងវែងហារហាន
លោភលន់មិនគន់គិតប្រមាណ   ចង់តែឱ្យបានមកខាងខ្លួន ។
តណ្ហាបន្ទាប់តាប់ចិន្តា   ពីកាមមុច្ឆាកើតជាសួន
ដោយមានកំហឹងនៅពីងពួន   ដុះដាលខ្វាប់ខ្ជួនក្នុងអារម្មណ៍ ។
ដូច្នេះយុត្តិធម៌ត្រូវតែវាយ   ដកខ្លួនទៅនាយលែងសម្រុំ
តណ្ហាទាំងនេះចេះតែខំ   រីកយ៉ាងក្លាក្លៃក្នុងចិត្តកាយ ។
រួចកើតអារម្មណ៍ច្រឡំបល់   អកុសលនាំផលជាអន្តរាយ
គម្ពីរក្បួនច្បាប់ផងទាំងឡាយ   ខ្ចាត់ខ្ចាយឆ្ងាយពីការសិក្សា ។
ទេព្តាឃើញហេតុដូច្នោះហើយ   ទ្រង់មិនកន្តើយក៏ឆ្លេឆ្លា
ហោះទៅសុំគាល់បិតាមហា   ពីព្រះព្រហ្មាបង្កើតលោក ។
រួចទើបទូលទៅព្រះព្រហ្មថា   សូមបិតាមហាដ៏មានជោគ
បើកទិព្វនេត្រាទតមនុស្សលោក   និងទ្រង់យល់យោគជួយកម្សាយ ។
កម្ចាត់រាល់ហេតុដែលគំរាម   កំហែងភ្លាមៗដោយមហន្តរាយ
ដើម្បីស្តារយកក្តីសប្បាយ   សូមទ្រង់បរិយាយឱ្យត្រង់ត្រាប់ ។
ព្រះព្រហ្មព្រមតាមពួកទេវា   ដោយប្រើមាគ៌ាល្អចំណាប់
ទ្រង់គាក់តែងចែងចងជាច្បាប់   សម្រាប់អនុវត្តគ្រប់ជំនាន់ ។
ជាការអភិប្រាយស្រាយកបកែន   មាត្រាមួយសែនសព្វគ្រប់គ្រាន់
ទុកជាមេរៀនមានពាក់ព័ន្ធ   នឹងការប្រែភ័ន្តនៃហេតុការណ៍ ។

ទ្រង់ចែងពី **ធម្មៈ, អត្ថៈ,** **កាមៈ, មោក្សៈ** តាមមាត្រា
ដោយទ្រង់បរិយាយយ៉ាងពិស្តារ អំពីបញ្ហាមួយចម្បង ។
គឺទណ្ឌនីតិជាក្រឹត្យក្រម ចែកជាបឋមមានពីរកង
មានចំហាផង សម្ងាត់ផង ល្អល្អះឥតហ្មងគួរអបអរ ។
ចែងការអភិរក្សប្រាក់មាសទ្រព្យ សម្បត្តិកេរគាប់ពាណិជ្ជករ
ឬសីត្រូវប្រឹងស្វាធ្យាយធម៌ បង្កើនបន្តដោយតបៈ ។
កម្ទេចឱ្យអស់ការលួចប្លន់ ខិលខូចខាងស្នេហ៍គ្មានសច្ចៈ
បំផ្លិចបំផ្លាញរាល់អប្បលក្ខណ៍ ឱ្យអស់ឥតអាក់ជាប្រចាំ ។
ម្ល៉ោះហើយមានចែកជាសាខា សម្រាប់ត្រួតត្រានីតិកម្ម
សាសនា កិរិយា ទាំងឧបត្ថម្ភ ចារកម្មជាភ្នាក់ងារសម្ងាត់ ។
ដើម្បីកម្ចាត់អយុត្តិធម៌ មាគ៌ាល្អៗត្រូវអនុម័ត
សម្រាប់ឱ្យមនុស្សលោកប្រតិបត្តិ កសាងសីលសត្យដូចធម្មតា ។
លុះព្រះព្រហ្មចងក្រងរួចហើយ ទ្រង់ត្រាស់ឆ្លងឆ្លើយសារស័ព្ទថា
ត្រូវតែផ្សព្វផ្សាយក្នុងលោកា នូវអស់ខ្លឹមសារច្បាប់ព្រះអង្គ ។
គឺធម្មៈ, អត្ថៈ, កាមៈ ដោយមានទណ្ឌៈជួយតម្រង់
បោរទណ្ឌនីតិតាមព្រះអង្គ ជាមាគ៌ាត្រង់ត្រូវប្រព្រឹត្ត ។
ច្បាប់នេះត្រូវបានពួកទេព្តា យកទៅសិក្សាសាកពិនិត្យ
ដោយយោងតាមរយៈកាលជីវិត មនុស្សក្នុងកម្រិតមួយខ្លីហួស ។
ដំបូងព្រះសិវៈសង្ខេប ទៅតាមបទបែបមិនឱ្យជ្រួស
រួចហើយព្រះសុក្រមកជំនួស ជួយសង្ខេបជួសកាន់តែខ្លី ។

នៅសល់មេរៀនត្រឹមមួយពាន់ ជាចំនួនគ្រាន់ល្មមសេចក្ដី
រួចទើបពួកទេព្ដាឃ្មាតខ្មី នាំន័យទូលព្រះវិស្ណុថា ។
បពិត្រអម្ចាស់នៃត្រៃលោក សូមជួយរិះរកយកមនុស្សណា
ឧត្ដុង្គឧត្ដមដោយកិរិយា សមរម្យជាមហាបុគ្គលពិត ។
ព្រះនារាយណ៍ក៏ទ្រង់ត្រាស់ថា ទ្រង់នឹងយាត្រាចាប់ជីវិត
ដោយចរចូលទៅនៅនៃបនិត្យ សណ្ឋិតក្នុងខ្លួនជនណាម្នាក់ ។
អ្នកនោះនឹងទៅជាអម្ចាស់ ខ្ពស់ណាស់ខាងសម្បជញ្ញៈ
រួមទាំងមនុស្សម្នាជាច្រើននាក់ ដែលជាក់ជាកើតនៅពេលនោះ ។
មានក្សត្រិយ៍មួយអង្គព្រះនាមថា ព្រះបាទវេណាសែនល្បីឈ្មោះ
ពីព្រះហស្ដស្ដាំមានកើតមនុស្ស រូបរាងសម្ផស្សដូចឥន្ទ្រា ។
ទ្រង់ប្រសូតមកទាំងអាវក្រោះ សង្ហាលើសអស់សព្វមនុស្សម្នា
ព្រមដោយនូវអស់គ្រឿងសព្វា- វុធនានាជាកេតនភណ្ឌ ។
ទ្រង់ចេះសព្វសិល្បៈចម្បាំង អស់ទាំងគម្ពីរវេទ វេទន្ត
ចាំច្បាស់ប្រាកដអត់មានភ័ន្ត វេទាង្គគ្រប់គ្រាន់ផ្នែកទាំងបី ។
អស់ពួកឫសីព្រមតម្កើង លើកព្រះអង្គឡើងគ្រងផែនដី
ជាក្សត្រិយ៍ពេញដោយបុណ្យបារមី មានព្រះសុក្រថ្លៃជាគុរុ ។
ព្រះអង្គជាបុត្រទីប្រាំបី ដ៏ស្រស់ប្រិមប្រិយ៍នៃវិស្ណុ
ទ្រង់ព្រះនាមថាព្រះប្រឹថុ ដែលឱ្យពសុធារាបផ្ទៃ ។
ព្រះវិស្ណុនិងពួកទេវា នាំគ្នាចុះចាកសួគ៌ាល័យ
មករៀបអភិសេកសែនប្រពៃ លើកប្រឹថុថ្លៃជាមហាក្សត្រិយ៍ ។

ពសុធាលេចមកយ៉ាងសង្ហា នាំបណ្ណាការច្រើនពេកក្លាត់
ត្បូង កែវ មាស ពេជ្រ ជាសម្បត្តិ ដោយចាត់ជាកិច្ចកតវេទី ។
ព្រះប្រឹថុចិញ្ចឹមពសុធា ក្នុងរូបរាងជាព្រះគោញី
ដោយផ្តល់ធញ្ញជាតិទាំងប្រាំពីរ ឱ្យថែជីវិសព្វសត្វលោក ។
តម្រូវឱ្យមនុស្សគ្រប់ជាន់ថ្នាក់ យកចិត្តទុកដាក់ទាំងយល់យោគ
ដល់ព្រះធម្មៈដ៏មានជោគ តាមការយកមកជាមាតា ។
ទ្រង់ទទួលនាមថា **រាជន** ដោយសារព្រះគុណធ្ងន់មហិមា
ព្រោះទ្រង់ធ្វើឱ្យរាស្ត្រប្រជា រីករាយគ្រប់គ្រាគ្មានមោះមៃ ។
ដូចទ្រង់ព្យាបាលរបួសរោគ ឱ្យរាស្ត្រអស់សោកអស់ទុក្ខភ័យ
ជ្រោងទណ្ឌនីតិសែនមានន័យ ល្អគួរគប្បីឱ្យប្រតិបត្តិ ។
ក្នុងក្តីស្នេហាពេកកន្លង រាស្ត្រហៅព្រះអង្គថាជា **ក្សត្រិយ៍**
គឺម្ចាស់ទឹកដីតាមបញ្ញត្តិ ទាំងចាត់ទ្រង់ជាម្ចាស់ជីវិត ។
ពោលគឺទ្រង់ជាទីសក្ការ បីដូចទេព្តានៅជាប់ជិត
និងដោយគុណធម៌បវរពិត រាស្ត្រគិតទ្រង់ថាជា **ប្រឹថពី** ។
គឺនៅក្នុងកាយព្រះប្រឹថុ ដែលព្រះវិស្ណុម្ចាស់ជីវី
ចូលទៅប្រតិដ្ឋនិត្យនៅទី ជាព្រះភូមីនៃមនុស្សម្នា ។
ជាចំណែកព្រះវិស្ណុមួយ ដុះពន្លកត្រួយលើពសុធា
មានប្រាជ្ញាស្មើពួកទេវា ព្រោះជាអវតារនៃព្រះអង្គ ។
មិនអាចរាស្ត្រណោហ៊ានមើលងាយ ការងារសម្ពាយត្រូវត្រឹមត្រង់
ដោយត្រងត្រាប់តម្រាស់ព្រះអង្គ តែទ្រង់មិនត្រូវស្តាប់បញ្ជា ។

យុធិស្ឋិរឱនអង្គបន្ទាប | ចង់ជ្រាបពីភារកិច្ចនានា
ជាចម្បងនៃរាស្ត្រប្រជា | ភីស្មៈពណ៌នាតាមដើមទង ។
ដំបូងរាស្ត្រត្រូវរើសក្សត្រិយ៍តាំង | លើរាជបល្ល័ង្កគ្រាន់គ្រប់គ្រង
រៀបបុណ្យអភិសេកកុំរំលង | កុំឱ្យឆ្គាំឆ្គងខុសទម្លាប់ ។
រាស្ត្រត្រូវគិតដល់រាជឃ្លាំង | ដោយបង់ពន្ធទាំងរបស់ទ្រព្យ
ពាហនៈប្រាក់មាសឱ្យទៀងជាប់ | ទៅតាមបង្គាប់មួយភាគប្រាំ ។
មួយភាគដប់នៃគ្រាប់ធញ្ញជាតិ | កុំឱ្យចាកឃ្លាតពីចំណាំ
ចំណែកនៃពន្ធបង់ប្រចាំ | ពីផ្សាំដល់ការកសាងជាតិ ។
កែនទ័ពត្រៀមអាវុធយុទ្ធភណ្ឌ | ឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់កុំឃ្លៀងឃ្លាត
សម្រាប់ជួយក្សត្រិយ៍និងរាស្ត្រទៀត | ដើម្បីជួយជាតិឱ្យគង់វង្ស ។
រាស្ត្រត្រូវគោរពលើកតម្កើង | មហាក្សត្រិយ៍ខ្លួនឡើងឱ្យទ្រើសទ្រង់
ទើបបច្ចាមិត្តខ្លាចក្រែងក្រង | ផែនការក្បត់គង់តែរលាយ ។
មហាក្សត្រិយ៍ត្រូវឱ្យមានកងទ័ព | សន្ទឹកសន្ទាប់ក្នុងបន្ទាយ
ក្នុងក្រុងនិងតាមព្រំដែននាយ | តែកុំទម្លាយការសម្ងាត់ ។
ត្រូវចេះត្រួតខ្លួនព្រះអង្គផ្ទាល់ | គឺចេះដឹងស្គាល់និងកម្ចាត់
សត្រូវក្នុងខ្លួនឱ្យបង់បាត់ | ទើបក្សត្រិយ៍ទទួលជោគជ័យធំ ។
ព្រះតម្រិះ សេចក្ដីសម្រេច | ត្រូវចាត់ឱ្យដាច់ពីជំនុំ
ចាត់តាំងចារកម្មតាមសមរម្យ | ដោយលាក់សម្ងំជាសម្ងាត់ ។
ពិសេសជាមួយបច្ចាមិត្ត | ត្រូវលាក់ឱ្យជិតស្ងួនស៊ុងបាត់
បើដឹងកាលណាវារសាត់ | លឿនដូចខ្យល់ផាត់គ្មានបណ្ដាក់ ។

ចារកម្មត្រូវរកអ្នកក្លែងធ្វើ ជាមនុស្សភ្លីភ្លើដូចថ្លង់ខ្វាក់
តែមានសមត្ថភាពយ៉ាងប្រត្យក្ស ឈ្លាសវៃហើយស្ម័គ្រសព្វសីមប្រើ ។
សុខភាពកាយសម្បទាល្អមាំ អាចទ្រាំត្រជាក់ក្តៅបានស្មើ
អាចទ្រាំទុរ្ភិក្សតាមដំណើរ សឹមប្រើឱ្យដើរទេសធ្វើការ ។
ពួកចារបុរសស្តេចអាចតែង- តាំងក្នុងតំណែងទីប្រឹក្សា
ក្នុងពួកមិត្តភក្តិ រាជបុត្រា ឯការដឹងគ្នាត្រូវចៀសវាង ។
ប្រឹងប្រែងកសាងសន្តិភាព បើជ្រាបថាខ្មាំងខ្លាំងក្លាជាង
តែបើក្នុងករណីទាត់ទៀង ថាយើងខ្លាំងជាងសឹមប្រយុទ្ធ ។
ត្រូវចេះប្រើល្បិចទ័ពវាយឆ្មក់ លបលាក់លួចឆក់ដូចមានពុត
កុំញញើតនឹងប្រើអាវុធ ថ្នាំពុលអាចពត់លត់ដំខ្មាំង ។
យកពន្ធរាស្ត្រមួយភាគប្រាំមួយ សម្រាប់លើកស្ទួយដល់ចម្បាំង
ព្រោះជាប្រភពផ្តល់កម្លាំង ឱ្យច្បាំងឈ្នះខ្មាំងតាមទិសដៅ ។
មហាក្សត្រិយ៍ត្រូវបានចាត់ទុកថា ទ្រង់ជាបិតា រាស្ត្រ កូនចៅ
តែក្នុងន័យនេះព្រះអង្គត្រូវ គិតទៅដល់ការសន្តោសផង ។
ជាពិសេសនៅពេលធ្វើទោស កុំប្រោសឱ្យហួសពេកកន្លង
ត្រូវទុកច្បាប់ជាគោលចម្បង កុំឱ្យមានហ្មងផ្នែកអនុវត្តន៍ ។
ឱ្យជនមានចិត្តស្មោះត្រង់ល្អ កាន់ការយុត្តិធម៌ដោយហ្មត់ចត់
ទើបនគររុងរឿងប្រាកដ តាមដោយបែបបទដរាបរៀង ។
លើរាល់កិច្ចការយុត្តិធម៌ បើធ្វើបានល្អឥតបីល្អៀង
ទេព្តាឱ្យផ្គរពពកភ្លៀង បង្អុរទាត់ទៀងតាមរដូវ ។

បើក្សត្រិយ៍អាស្រ័យយុត្តិធម៌ នគរនឹងអាចទៅជាផ្លូវ
នាំឱ្យក្រឹតយុគ[១] ចរចូលទៅ ប្រតិស្ឋាននៅជាស្ថាពរ ។
បើសច្ចធម៌ស្ថិតអធិរ៉ែ្ទ្រយ៍ យុត្តិធម៌ឱ្យផ្ដៃចាករីករវរ
កើតការអភិវឌ្ឍន៍ឥតឈប់ឈរ ទេព្តាឱ្យពរដល់មនុស្សសត្វ ។
គម្ពីរវេទថែងថ្លែងពណ៌នា ថារាស្ត្រប្រជានិងសម្បត្តិ
ទាំងអស់ជារបស់មហាក្សត្រិយ៍ ដោយលើកលែងកាត់តែពួកព្រាហ្មណ៍ ។

ដែលក្សត្រិយ៍ត្រូវរក្សាថែថូន ជាកិច្ចផងខ្លួនតាមទំនៀម
ទុកជាព្រះគ្រូ ជាព្រះរៀម ក្នុងនាមព្រាហ្មណ៍ជាវណ្ណៈខ្ពស់ ។
ក្សត្រិយ៍ត្រូវមានមិត្តជាច្រើននាក់ ជាអ្នកស្មោះស្ម័គ្រផ្ដល់កិត្តិយស
អាចចែកជាបួនដោយចំពោះ គឺគិតពីមនុស្សចិត្តស្មោះត្រង់ ។
មួយ គឺមនុស្សណាមានគោលដៅ ស្របគ្នាឥតសៅនឹងព្រះអង្គ
ពីរ អ្នកឧទ្ទិសខ្លួនដោយផ្ចង់ ចិត្តឆ្ពោះព្រះអង្គត្រង់ឥតវេ ។
បី គឺអ្នកនៅក្នុងរាជវង្ស ដែលជាប់ពូជពង្សពីបុព្វេ
បួន គឺមនុស្សដែលក្សត្រត្មាន់ត្មេរ តាមការផ្គូរផ្គងប្រទានទ្រព្យ ។
អាចមានមនុស្សប្រភេទទីប្រាំ ជាអ្នកបញ្ចាំចិត្តយ៉ាងជាប់
នឹងផ្ដេកតែមួយតាមគេគាប់ គឺភ្ជាប់ខ្លួននឹងភាពត្រង់សុទ្ធ ។
ចំពោះមនុស្សនេះចូរចៅចាត់ រាល់ការសម្ងាត់ចៀសឱ្យផុត
ព្រោះដ្បិតចិត្តគេស្មោះចំហុត នឹងភាពត្រង់សុទ្ធពិតឥតក្លែង ។

---

១. យុគ.- សូមអានអត្ថបទកាព្យស្ដីពីយុគទាំង ៤ នៅទំព័រ ១២៦ និងទំព័រ ១៣២ ។

អនុលោមតាមកាលៈទេសៈ ត្រូវចេះទុកដាក់ទាំងពិតក្រែង
ភាពត្រង់ឬវៀចដោយថ្លឹងថ្លែង ប្រយ័ត្នប្រយែងតាមវិចារណ៍ ។
មនុស្សខូចអាចស្តែងជាស្មោះត្រង់ អ្នកស្មោះអាចបង់បាត់កិរិយា
ជាអ្នកស្មោះពិតនឹងក្សត្រា ព្រោះអារម្មណ៍មនុស្សតែងប្តូរផ្លាស់ ។
ដូច្នេះកុំទុកចិត្តទាំងស្រុង ព្រោះអាចឱ្យផុងខ្លួនជ្រៅណាស់
អាចធ្លាក់ចូលក្នុងចិត្តវិបល្លាស នៃមន្ត្រីខ្លះៗមិនលែង ។
មិនត្រូវស្ទះស្ទែងដោយប្រកិត រកការទុកចិត្តពីគេឯង
នេះជាកំហុសធំក្រៃលែង ចៅត្រូវថ្លឹងថ្លែងយកទាំងពីរ ។
ទាំងទុកចិត្តនិងមិនទុកចិត្ត ពោលគឺផ្តេកផ្តិតចិត្តទាំងទ្វី
ទុកចិត្តទាំងស្រុងខុសពេញទី តាមប្រពៃណីយើងជាក្សត្រិយ៍ ។
ស្តេចត្រូវធ្វើឱ្យរាស្ត្រកោតខ្លាច តែកុំកោងកាចរហូតកាត់
ផ្តាច់ពីក្តីគោរពប្រណិប័តន៍ ព្រោះរាស្ត្រអាចខ្ចាត់ចៀសចេញឆ្ងាយ ។
ក្សត្រិយ៍គ្មានប្រជារាស្ត្រជាទ្រព្យ ជាក្សត្រិយ៍អភ័ព្វលែងសប្បាយ
តោងកុំទុកចិត្តតែកាន់កាយ រួសរាយដូចជាទុកចិត្តណាស់ ។
ទើបរាស្ត្រមានសាមគ្គីមាំមួន ជុំវិញក្សត្រិយ៍ខ្លួនមិនក្រឡាស់
កិច្ចការអាចចាត់ចែងបានច្បាស់ កិត្តិយសខ្ពស់ណាស់ដល់រាជា ។
ពួកនីតិពន្ធ ពួកសេនីយ៍ ឧកញ៉ា ចក្រី រាជបរិពារ
ត្រូវកាន់ឬករាបសានឹងក្លា ទើបរាស្ត្រប្រជាអាចកក់ក្តៅ ។

ត្រូវស្ទួយសច្ចធម៌ភាពស៊ីទ្ធស្មារតី — រូបរាយគ្រប់កាលក្នុងក្រៅ
ចេះត្រួតវិញ្ញាណរបស់ចៅ — សម្តីសំដៅត្រូវប្រត្យក្ស ។
ឧកញ៉ាចក្រីកាន់ចម្បាំង — ត្រូវរើសមនុស្សខ្លាំងទាំងចិត្តស៊ីគ្រ
ស្មោះត្រង់នឹងក្សត្រិយ៍ជាចមចក្រ — ខ្ពស់ទាំងវណ្ណៈ ទាំងវិជ្ជា ។
សព្វមុខមន្ត្រីនៃរាជវាំង — រួមទាំងពូកព្រះរាជបរិពារ
ត្រូវមានពូជពង្សខ្ពស់ដូចគ្នា — សីមព្រះរាជាផ្តល់អម្រស់ ។
ត្រូវតែមានចិត្តស្វាមីភក្តិ — គ្រប់កាលៈទេសៈទាំងអស់
ដង្ហែព្រះអង្គមិនបង់បោះ — ទោះត្រូវឬខុសត្រូវការពារ ។
កូនទ័ពទាំងមេនិងឧកញ៉ា — សេនីយ៍ សេនា គ្រប់មុខងារ
ត្រូវឱ្យពេញកាយសម្បទា — រាងសមសោភា មាឌមាំមួន ។
ទាំងកាន់កិរិយាល្អឥតខ្ចោះ — ចំពោះមហាក្សត្រិយ៍ឱ្យខ្ជាប់ខ្ជួន
ដោយត្រូវដាក់ចិត្តឧទ្ទិសខ្លួន — ជាសួនជីវិតនៃមហាក្សត្រិយ៍ ។
ចៅត្រូវចងចាំជាប់ជានិច្ច — កុំឱ្យភ្លាំងភ្លេចភ្លាត់បង់បាត់
ចាត់ការផែនដីដោយមធ្យ័ត — ទើបក្សត្រិយ៍ទទួលបុណ្យបារមី ។
យុត្តិធម៌ត្រូវតែដើរមុនគេ — បើក្សត្រិយ៍ធ្វេសទ្វេនឹងអប្រិយ
ព្រោះជាគ្រឹះមាំនៃជោគជ័យ — និងក្តីចម្រើនលើពសុធា ។

៙៣៙

ច្បាប់ព្រះភិក្ខុ (គ)

បទកាកគតិ

ត្រូវរើសព្រាហ្មណ៍បួន អង្គដែលមាំមួន ក្នុងសព្វវិទ្យា-
សាស្ត្រផ្នែកត្រៃវេទ ទាំងការឫកពា ឧត្តមមហិមា
មិនមានចន្លោះ ។
ប្រាំបីអង្គចាត់- តាំងក្នុងវង្សក្សត្រិយ៍ រូបឆោមល្អស្រស់
ទាំងកាយសម្បទា មាំទាំទាំងអស់ ប្រសប់ឥតខ្ចោះ
នឹងសព្វាវុធ ។
រើសពួកវេស្សៈ ត្រឹមម្ភៃមួយនាក់ ជាអ្នកមុះមុត
ទាំងបរិបូណ៌ទ្រព្យ ល្អគាប់ទាំងពុត និងត្រូវស្រគត់
ស្រគំកិរិយា ។
ឱ្យពួកសូទ្រៈ ចំនួនបីនាក់ កាន់កិច្ចរាជការ
រើសយកសូតៈ តែម្នាក់អាត្មា អ្នកទាំងនេះណា
ជារាជមន្ត្រី ។
ត្រូវកាន់កិរិយា ប្រពៃថ្លៃថ្លា ជាប់ជាប្រក្រតី
ធូរធារដោយទ្រព្យ ចំណេះគប្បី ខ្ពង់ខ្ពស់ពិសី
ពិសេសទាំងសព្វ ។

ដំបូងតេទុះ ត្រូវលើកកិត្តិយស ទុកជាសក្ការ
សម្រាប់យើងគឺ មាតាបិតា ព្រមទាំងគ្រូបា-
ធ្យាយឱ្យប្រពៃ ។

បម្រើបិតា នឹងនាំបុត្រា ឆ្លងផុតលោកិយ
បម្រើមាតា បានសួគ៌ាល័យ បម្រើបាធ្យាយ
នឹងដល់ព្រហ្មា ។

សោតឯ **ធម្មៈ**, **កាមៈ**, **អត្ថៈ** តែងកើតព្រមគ្នា
កាលបើមនុស្សម្នាក់ ស្វែងរកទ្រព្យា នៅក្នុងមាគ៌ា
ដែលជា **ធម្មៈ** ។

ការស្វែងរកទ្រព្យ សម្បត្តិកេរតាប់ គួរកើតជៀងជាក់
នៅក្នុងគុណធម៌ នោះទើបសុភ- មង្គលរូបរ័ក្ស
ដល់អ្នកជាម្ចាស់ ។

សារធាតុទាំងបី តែងកើតក្នុងផ្ទៃ នៃចិត្តក្មេងចាស់
ធ្វើឱ្យគុណធម៌ កែប្រែប្តូរផ្លាស់ អារម្មណ៍ក៏ក្រាស់
ដោយក្តីប្រាថ្នា ។

ចង់ឱ្យវិញ្ញាណ ទាំងប្រាំជាយាន នៃមនសិការ
ស្គាល់ក្តីរីករាយ ស្របនឹងតណ្ហា តាមចិត្តប្រាថ្នា
អ្វីជាលោកិយ ។

ការតមតណ្ហា តមក្តីប្រាថ្នា ផ្តាប់ញាណស្មារតី
ជាការរំដោះ ខ្លួនយ៉ាងគប្បី ធម៌នេះមានន័យ
ថាការពារខ្លួន ។

រីឯទ្រព្យធន គួរគិតគួរគន់ តាមការថែថួន
សម្រាប់ប្រើឱ្យ ទាញទុកជាស្នូន គឺដាក់ជាប់ខ្លួន
អ្វីជាគុណធម៌ ។
ការផ្ដាប់វិញ្ញាណ អាចនាំឱ្យហ៊ាន បំពានក្ដីល្អ
ព្រោះមានតណ្ហា ជាគ្រឿងញាប់ញ័រ នៃអកុសលធម៌
ទាំងបីនេះឯង ។
តែផ្ទុយទៅវិញ បើគេបំពេញ តាមការស្វះស្វែង
រកតណ្ហាមួយ ល្អល្អះក្រៃលែង គឺស្គាល់ខ្លួនឯង
ទើបហៅវិជ្ជា ។
នឹងបានជាធំ ប្រសើរឧត្តម សក្តិសមមហិមា
ទាំងជួបពាក្យពោល សរសើរគ្រប់គ្រា ឯពាក្យនិន្ទា
នឹងបាត់ស្ងាត់ឈឹង ។
ត្រូវតែស្វែងរក យកគុណធម៌មក ឱ្យនៅនិត្យនឹង
ជាប់ក្នុងអារម្មណ៍ ទុកជាទីពឹង នោះទើបព្រលឹង
អាចបរិសុទ្ធល្អ ។
ទ្រព្យធនទាំងឡាយ ត្រូវហ៊ានចំណាយ ក្នុងសប្បុរសធម៌
គឺដោយមិនគិត គួរដល់ផលប្រ- យោជន៍ដែលកើតត
ពីការចាយវាយ ។
ធម្មៈ, អត្ថៈ ព្រមទាំង **ភាវៈ** ចាក់ឫសយ៉ាងងាយ
ជាប់នៅក្នុងចិត្ត ដែលគិតពាយងាយ មិនអាចរលាយ
បានដោយខ្លួនឯង ។

ប៉ុន្តែតណ្ហា ទាំងបីប្រការ តាមភាពជាក់ស្តែង
អាចសូន្យសុងសោះ បាត់អស់ខ្លួនឯង បើគេប្រឹងប្រែង
ឱ្យដល់ **មោក្ខៈ** ។

បើឈានដល់ហើយ បីដូចដល់ត្រើយ ព្រោះអស់លោភៈ
តណ្ហានានា លែងជាប់ជំពាក់ ចិត្តស្អាតស្អំជាក់
ព្រោះបានរំដោះ ។

ការរំដោះខ្លួន ជាកិច្ចត្រូវស្ងួន ដោយចិត្តស្ម័គ្រស្មោះ
ព្រោះជាគោលដៅ ដ៏ខ្ពស់បង្អស់ តែមួយប៉ុណ្ណោះ
នៃជនគ្រប់គ្នា ។

ប្រាជ្ញាឈ្លាសវៃ ជាមិត្តប្រពៃ បីដូចទ្រព្យា
ដែលអាចជួយក្នុង ផែនការនានា ពិសេសក្នុងគ្រា
គ្រាជាអាសន្ន ។

ជួនមានសត្រូវ ពីដើមនោះត្រូវ អាចត្រូវប្រែក្លាយ
បែកជាមិត្តវិញ នៅពេលបច្ចុប្បន្ន តាមហេតុបន្ទាន់
កាលៈទេសៈ ។

ពេលនោះតែម្តង ដែលប្រាជ្ញាផង ស្តែងឡើងប្រត្យក្ស
ឱ្យឃើញដោយពិត ថាជាមិត្តភក្តិ មានចិត្តស្មោះស្ម័គ្រ
ចាំជួយភ្លាមៗ ។

គឺកើតដោយសារ ការប្រើប្រាជ្ញា ជាទ្រព្យចាំត្រៀម
សម្រាប់សម្រេច ចិត្តឬនៅស្ងៀម លើសឹកសង្គ្រាម
និងសន្តិភាព ។

មានកត្តាពីរ គឺពេលនិងទី ដែលក្សត្រិយ៍ត្រូវជ្រាប
ជូនជាមួយខ្មាំង ត្រូវចងមិត្តភាព ទៅតាមគំនាប
កាលៈទេសៈ ។

សន្និសញ្ញា មិត្តភាពសព្វសារ- ពើ កុំទុកដាក់
នៅក្នុងអារម្មណ៍ ជាគោលប្រត្យក្ស ព្រោះអាចជំពាក់
អាត្មានិយម ។

បើតាមពិតទៅ មិត្ត និង សត្រូវ ជាពាក្យផ្សំផ្គុំ
មិត្តភាពអាចគង់- វង្ស មិនរលំ បើប្រយោជន៍ធំ
នៅមានដោយពិត ។

អាត្មានិយម ជាកត្តាធំ នៅក្នុងជីវិត
ដូចមោហ៍វិលវង់ ក្នុងភាពងងឹត តែងជាប់នៅនិត្យ
តាមចិត្តបំពាន ។

មិត្តភាពស្មោះត្រង់ នឹងបែកបាក់បង់ នៅពេលណាមាន
ប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួន ចូលមកទន្ទ្រាន ឯសទ្ធាទាន
ត្រូវតែរលាយ ។

មនុស្សមានប្រជា- ប្រិយរាល់វេលា គួរចាត់ជានាយ
មិនក្បត់ចិត្តខ្លួន មានចិត្តទូលាយ ទាំងចេះនិយាយ
យ៉ាងផ្អែមពីរោះ ។

លក្ខណៈទីបី ដែលល្អប្រពៃ គឺស្មោះចំពោះ
ទៅលើសាសនា នោះទើបមានឈ្មោះ ពេញដោយកិត្តិយស
ជាអ្នកបម្រើ ។

ប្រាជ្ញចែងមកថា មនុស្សពីរអាត្មា ជាម្រាក់ឫក្លើ
សាមគ្គីនឹងគ្នា មិនខ្វែងដំណើរ ចិត្តស៊ប់ត្រស្មោះស្មើ
តែលើមិត្តភាព ។
នេះបានន័យថា ទាំងពីរអាត្មា កំពុងប្រុងប្រៀប
ឆ្លៀតរកចំណេញ កេងកាញ់ជាលាភ ដោយប្រឹងយកប្រៀប
លើដៃគូខ្លួន ។
អ្នកណាឆ្លាតជាង ប្រាកដទាត់ទៀង បានប្រយោជន៍សួន-
តូជាជោគជ័យ ដោយតែលាក់ពួន តាមន័យនៃក្បួន
មួយទៀតលោកស្ដី ។
ថាបើប្រយោជន៍ កាន់តែហិនហោច លែងបានគប្បី
នោះសាមគ្គីភាព នឹងបាត់សូស្ដី អ្វីធ្លាប់ពិសី
នឹងសូន្យអសារ ។
បើមានគំនិត ខ្លាចបច្ចាមិត្ត ត្រូវកាន់កិរិយា
ដូចជាមិនខ្លាច រអែងរអា នេះជាតម្រា
នៃនយោបាយ ។
ម្យ៉ាងទៀតយើងត្រូវ មើលឱ្យឃើញផ្លូវ ដោយបង្ហាញកាយ
ថាដូចទុកចិត្ត ទាំងស្រុងឥតស្រាយ តែគិតវែងឆ្ងាយ
កុំទុកចិត្តសោះ ។
រួចហើយនគ្គា សួរអយ្យកោថា បាបកម្មទាំងអស់
កើតមានប្រភព ពិតជារបស់ វាតាមចន្លោះ
នៃមូលហេតុណា ។

ឱ! ចៅតាអើយ អភិជ្ឈានេះហើយ ដែលជាកត្តា
ដើមគេបង្អស់ ជាមែកសាខា ឱ្យកើតផ្លែផ្កា
បានជាបាបកម្ម ។

បាបកម្មជាពិស មានគល់ចាក់ឫស ជាប់ជាប្រចាំ
នៅនឹងអភិជ្ឈា ជាថ្នាលដុះដាំ ហើយតែងតែចាំ
កម្ទេចកុសល ។

មួយទៀតអភិជ្ឈា អាចចាត់ទុកជា និទាឃៈផ្ទាល់
នៃអំពើពាល ពុតត្បុតរំបល់ កំហឹងកំហល់
កាមមុច្ឆា ។

វាឱ្យបាត់បង់ ទឹកចិត្តទៀងត្រង់ ការពិចារណា
សុភនិច្ឆ័យ អស់ន័យខ្លឹមសារ ជំងឺគ្រៀបគ្រា
គ្រាំគ្រែងរបំងុរ ។

ជំងឺនានា ដែលមានអភិជ្ឈា ចាក់ជាឫសគល់
មានការខកចិត្ត ពំនិតពិសពុល រវៀសរវល់
ផ្ដាប់តែតណ្ហា ។

កាន់ឫកព្រហើន គុំកួនផ្ដាប់ផ្ដើន តាមមហិច្ឆតា
មិនចេះខ្មាសគេ មិនខ្មាសអាត្មា កេរ្តិ៍ឈ្មោះអសារ
អសោចរហ៊ុម ។

មួយទៀតអភិជ្ឈា អាចឱ្យកើតជា ក្ដាមូលមកជុំ
ដូចជាទ្រឹស្ដិស្នូរ លោភលន់ ចិត្តធំ ឫកមិនសមរម្យ
គឺមានអំនួត ។

អ្នកពីកំណើត អ្នកខ្លួនល្អឆើត អ្នកឪតាទួត
អ្នកមានធនទ្រព្យ អ្នកគាប់ខាងត្រួត អ្នកហៅសែនឆ្លាត
អ្នកចេះគ្មានសល់ ។

អ្នកពីកូនចៅ ពីពូជពង្សផៅ ពីល្បិចកិច្ចកល
កម្សត់ក្លាហាន ថាគ្មានគេដល់ អ្នកបុណ្យកុសល
ថាមានទាំងអស់ ។

ជំងឺតណ្ហា នាំឱ្យកិរិយា វិលវល់ហើរហោះ
រកតែបាបកម្ម បាត់បង់ភាពស្មោះ ស្តីច្រឡោះបោះ
ល្បុះដោយទូលពិត ។

កើតចិត្តជាចោរ ទោរសោរមោហា បំផ្លាញញាតិមិត្ត
ទោះបីខ្លួនចាស់ ក៏នៅមិនគិត ឱ្យភាពទុច្ចរិត
ផុតហេតុះឡើយណា ។

ឱ! យុធិស្ឋិរ ចូរគិតពីកេរ្តិ៍- ឈ្មោះរាជវង្សា
ចូរកាន់ឱ្យតាប់ ជាប់ក្នុងចិន្តា ទុកជាតម្រា
សម្រាប់រាជា ។

ចៅត្រូវជម្នះ ការធ្វើកញ្ជះ រោគអភិជ្ឈាៗ
បើរឹងប្រព្រឹត្ត ពិតជាវេទនា រាល់រាស្ត្រប្រជា
នឹងស្គាល់តែទុក្ខ ។

មនុស្សលោកគ្រប់គ្នា បើយកអភិជ្ឈា ធ្វើជាត្រីមុខ
ទោះបីរៀនសូត្រ ច្រើនពេញបន្ទុក ក៏គង់អាប់មុខ
ឈ្មោះមិនល្អជា ។

ច្បាប់ព្រះភិក្ខុ (ត)

បទពាក្យ៨

យុធិស្ឋិរត្រាស់សុំទៅអយ្យកោ ថាឱ! អយ្យកោសូមទ្រង់ពណ៌នា
ឱ្យអស់នូវន័យនៃ អវិជ្ជា តើបែបបទវាយ៉ាងដូចម្តេចខ្លះ ។
ទូលព្រះបង្គំយល់ដោយសើ១ ជ្រួតជ្រាបដំណើរមិនទាន់បានច្បាស់
សូមអយ្យកោវែកញែកឱ្យស្រឡះ តាមព្រះតម្រាស់នាពេលនេះម្តង ។
នត្តាអើយ! អស់ទាំងអវិជ្ជា មានប្រភពវាជាគ្រឹះចម្បង
នៅនឹងអភិជ្ឈាជាធមិសៅហ្មង ធមិទាំងពីរកងកើតឡើងព្រមគ្នា ។
អភិជ្ឈានាំឱ្យបាត់បង់គំនិត ត្រឹមត្រូវល្អពិតហួសនឹងពណ៌នា
ទាំងពីរនេះតែងចងរឹតសាមគ្គា ជាគូគ្រប់គ្រា បំបែកមិនបាន ។
ករណីយកិច្ចដែលខ្ពង់ខ្ពស់បង្អស់ ចូរចៅចាំចុះចាត់ជាកល្យាណ
គឺត្រួតឥន្ទ្រិយសាមាន្យឱ្យបាន នេះហើយត្រើយត្រាណនៃជោគជយា ។
ព្រោះជាគុណធមិឱ្យកើតខន្តី សន្តោស ប្រណី ផុតក្តីចងពៀរ
កើតចិត្តសប្បុរសបាត់អស់ក្រោធា អស់អភិជ្ឈាកើតចិត្តទូលាយ ។
សម្តីផ្អែមល្ហែមថែមទាំងកិរិយា សុភាពរាបសាចិន្តារីករាយ
ស្ម័គ្រស្មោះចាំជួយការងារសម្ចាយ មិនមានពាយងាយនឹងសច្ចធមិ ។
ជនដែលត្រួតត្រាវិញ្ញាណខ្លួនបាន មិនអាចផុងប្រាណទៅជាទាសករ
នៃឧបាទានជាញាណមិនល្អ ជាបាបធមិដ៏ធំណាស់សា ។

ឥឡូវពោលើកពីសច្ចធម៌ ជាគុណធម៌ល្អមួយសែនថ្លៃថ្លា
ជាករណីយកិច្ចមនុស្សរាល់អាត្មា ដែលលោកចាត់ថាជាមហាតបៈ ។
លោកថាជម្រកដ៏ខ្ពស់បំផុត គឺចិត្តបរិសុទ្ធនឹងធម៌សច្ចៈ
ដែលត្រូវចាត់ទុកជាសក្ការៈ ខ្ពង់ខ្ពស់ឥតអាក់ជាក់ដល់ព្រះព្រហ្ម ។
សច្ចធម៌ជាធម៌នៃត្រៃលោកនេះ ចូរចៅត្រិះរិះចាត់ជាផ្នែកធំ
មានដប់បីយ៉ាងជាតាងសង្គម ដ៏សែនសមរម្យរៀងដូចតទៅ ។
មួយ គឺមិនត្រូវកាន់ពូកកាន់បក្ស រើសអើងវណ្ណៈ ព្រោះនាំអាស្រូវ
ពីរ គឺត្រួតត្រាខ្លួនឱ្យត្រឹមត្រូវ កាន់ឱ្យជាប់នូវវិញ្ញាណបរិសុទ្ធ ។
បី គឺសន្ដោសប្រោសប្រាណប្រណី មិនគួរគប្បីវាយដំសម្លុត
បួន គឺរាបសាសុភាពបំផុត ឱនអង្គលំអុតលម្អកិរិយា ។
ប្រាំ គឺខន្តីឬថាអំណត់ គឺត្រូវចេះអត់ ចិត្តមិនខ្លាំងក្លា
ប្រាំមួយ កុសលកម្មជាចរិយា ត្រូវផ្គង់ចិន្ដាបំពេញឱ្យបាន ។
ប្រាំពីរ ស្ថិតនៅលើការលះបង់ បំបាត់ចំណង់ជាគ្រឿងសាមាន្យ
ប្រាំបី គឺការភាវនាជាត្រាណ- ត្រើយដែលឱ្យបានទៅដល់ទេព្ដា ។
ប្រាំបួន នៅលើសេចក្ដីថ្លៃថ្នូរ ចូរផ្ដួលផ្ដាច់ប្ដូរកាយចិត្តកិរិយា
ដប់ គឺប្រឹងអត់ធន់ក្នុងចិន្ដា ដោយប្រើប្រាជ្ញាជាកត្តាធំ ។
ដប់មួយ បានដល់សេចក្ដីមេត្តា អាសូរករុណាចៀសវាងពិនុំ
ដប់ពីរ ជាឧបេក្ខាគឺពុំ ញ៉ាំងឱ្យអារម្មណ៍កើតការផ្អើលភ្ញាក់ ។
ដប់បី តមកុំធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ពេងឯនោះមិញ ព្រោះអាចឱ្យអ្នក
រងគ្រោះតបត កកើតកាប់ចាក់ ដូចយកគ្រោះថ្នាក់មកដាក់លើប្រាណ ។

ធម៌ទាំងដប់បីនេះជាទិដ្ឋ- ភាពនៃសច្ចធម៌ដ៏ថ្កើងថ្កាន
ជាធម៌អមតៈផ្លាស់ប្តូរមិនបាន វាស្ថិតក្នុងស្ថានភាពជានិរន្តរ៍ ។
ដូច្នេះយើងត្រូវតែខំស្វែងយល់ ពីក្តីអំពល់ដែលត្រូវគ្មេរគ្មាន
ដើម្បីរត់តាមព្រឹត្តិការណ៍ឱ្យទាន់ ចៅកុំធុញទ្រាន់បន្តសណ្តាប់ ។
សកលលោកនេះតាមភាពជាក់ស្តែង កំពុងកំហែងដោយសេចក្តីស្លាប់
មួយថ្ងៃមួយយប់ហាក់ដូចជាចាប់ យកសេចក្តីស្លាប់មកកាន់តែជិត។
ជូនកាលគោលដៅមិនទាន់សម្រេច ស្រាប់តែត្រូវដាច់បាត់ជន្មជីវិត
ដូចខ្លាចាប់ម្រឹគរួចមិននៅនិត្យ តែខាំហើយមឹតពាំនាំយកទៅ ។
សេចក្តីស្លាប់មានភាពទៀងទាត់ពិត ប៉ុន្តែជីវិតមិនទៀងនឹងនៅ
អាចឈានមកដល់ក្នុងពេលឥឡូវ ឬក៏អាចត្រូវនៅយូរយារទៀត ។
ដូច្នេះអ្វី ៗដែលគ្រោងបំពេញ ត្រូវតែម្នោម្នេញមានះឆ្លាស់ឆ្លៀត
បង្ហើយឱ្យស្រេចបំណាច់នឹងឃ្លាត ទៅជាតិមុខទៀតយើងលែងវិលវល់។
ច្បាស់ជានឹងបានជួបជូនផលល្អ នៃគុណធម៌ជាសុភមង្គល
ព្រោះសេចក្តីស្លាប់ពុំមានយោគយល់ មិនថាបុគ្គលនោះជាអ្នកណា ។
មនុស្សលោកគ្រប់រូបលើប្រឹថពី តែងត្រូវញាំញីដាបដោយតណ្ហា
ជាចំណងចងរាប់ពាន់ប្រការ ព្រោះតែចិន្តាចង់ផ្តាប់វិញ្ញាណ ។
ជាប់ជំពាក់ចិត្តនឹងមនុស្សដូចគ្នា ស្វាមី ភរិយា បុត្រា ព្រៀងលាន
ការងារ ដីធ្លី សព្វទ្រព្យធនធាន វាចាក់ស្រេះគ្មានអ្វីអាចស្រាយបាន។
ហាក់បីដូចជាសំណាញ់ពីងពាង ដែលត្បាញឥតល្បៀងដូចជាងចំណាន
មិនឱ្យមនុស្សរុះបានដោយគ្មានល្ហាន ឯឧបាទានមានន័យដូចគ្នា ។

មានតែសេចក្ដីស្លាប់ប៉ុណ្ណោះឯង ដែលមកសម្ដែងឱ្យឃើញវេទនា
ដោយកម្មេចសំណាញ់ចាក់ស្រេះគ្នា ដូចនាំវេវាដល់បរលោកនាយ ។
មិនមានអ្វីអាចធ្វើជាកម្លាំង ប្រយុទ្ធប្រឆាំងវាបានដោយងាយ
ក្រៅពីសច្ចធម៌ដែលត្រូវវេចស្ពាយ ទើបអាចទម្លាយឧបាទានបាន ។
អ្នកស្គាល់តម្លៃរបស់ពិតៗ នឹងកើតគំនិតពិតយល់ជាថ្កាន
នូវអនន្តភាពអ្វីទាំងប៉ុន្មាន ដែលកើតផតស្រាន្តនៅក្នុងលោកា ។
ជនណាអាចចិញ្ចឹមសច្ចធម៌ ជានិរន្តរនៅក្នុងចិន្តា
ជននោះមិនលុះជាមួយមរណោ មិនអាចរអា រអែង រងា ។
នៅក្នុងខ្លួនប្រាណនៃមនុស្សតែមួយ គេអាចឃើញត្រួយដុះជាមួយគ្នា
គឺមរណភាព អមតភាព ជា សច្ចធម្មាក្នុងដៃឆ្វេងស្ដាំ ។
ប៉ុន្តែចំពោះជនជាបណ្ឌិត លោកអាចត្រួតចិត្តនិងវិញ្ញាណប្រាំ
ដោយឃ្មនៅខ្ពស់ហួសតណ្ហាជាថ្នាំ ដែលតែងតែផ្សាំជាប់នឹងក្រោធា ។
លោកចាត់ថាទុក្ខសោកនិងរីករាយ ជារឿងសម្ចាយគ្មានអ្វីខុសគ្នា
ពាក្យពិត ការគិត ការលះបង់ជា យោគៈនៅនានៃបនឹងបណ្ឌិត ។
នេះឯងហៅថាសុភមង្គល គឺការឃើញយល់ព្រះព្រហ្មពិតៗ
ឯឧបាទានមិនត្រូវប្រព្រឹត្ត បណ្ឌិតទុកជាព្រួញមុតបំផុត ។
ចៅដឹងឬទេថាមនុស្សបែបណា គួរឱ្យស្នេហានិងជាចំហុត
គឺអ្នកសាងខ្លួនឱ្យល្អបរិសុទ្ធ ដោយចេះលំអុតអង្គក្នុងសាសនា ។
មានការអប់រំផ្សំដោយកេរ្តិ៍ឈ្មោះ កបទាំងកិត្តិយសខ្ពស់ទាំងប្រាជ្ញា
មិនមែនឈាមរាវអួតអង្គអាត្មា គ្មានមហិច្ឆតាហួសសមត្ថភាព ។

បន្ទាប់ទៅនេះតាសូមប្រាប់ថា ជំងឺតណ្ហាជាធម៌ថោកទាប
ដែលនាំឱ្យឃើញបាបកម្មជាលាភ ពាលវែងប្រុងប្រៀបស្វះស្វែងចង់បាន ។
ជាវត្ថុបំណងនៃវិញ្ញាណ ដែលអាចឱ្យហ៊ានបំពានគ្មានស្រាន្ត
ដើម្បីឱ្យចិត្តកាយអាចកម្សាន្ត តាមការប្រមាណរបស់វិញ្ញាណ ។
នៅពេលគួរគាប់ជាប់ជាមួយគ្នា ឈឺមើលមិនជា គឺឧបាទាន
ស្អប់ខ្ពើមនិងលោភលន់ឥតខ្មាសអៀន ឱ្យហ៊ានបំពានលើធម៌សុចរិត ។
ពេលនោះអារម្មណ៍ត្រូវច្រឡំបល់ ក្តីតក់ក្រហល់ជាមោហ៍បាំងបិទ
មនុស្សលែងដើរតាមគន្លងក្រមក្រឹត្យ ព្រោះលែងមានចិត្តតម្កើងគុណធម៌ ។
រួចក៏ប្រមូលទ្រព្យតាមពុតត្បុត ក្បត់ក្តីបរិសុទ្ធសប្បុរសស្មោះសរ
មើលឃើញបាបកម្មជាមាគ៌ាល្អ ពាក្យពោលប្រៀនប្រដៅក៏លែងស្តាប់ ។
ជនបាបបែបនេះមិនអាចនឹងស្តារ រំដោះអាត្មាឱ្យផុតក្តីស្លាប់
ពីវដ្តសង្សារនៅក្នុងភទ្រកប្ប គឺត្រូវតែរ៉ាប់រងទុក្ខច្រើនជាតិ ។
មនុស្សល្អដែលស្នេហ៍យុត្តិធម៌ពិត រមែងរិះគិតឥតមានរវាត
ស្វែងរកក្តីល្អពីមនុស្សឯទៀត ទើបគេអាចឆ្លៀតយកកុសលបាន ។
ការឈ្នះខ្លួនឯងគឺជាគុណធម៌ មួយដ៏បវរនាំសុខក្សេមក្សាន្ត
និងឱ្យឈានដល់ការលះបង់បាន ទៅតាមលម្អានព្រោះមានវិជ្ជា ។
ភាពមានវិជ្ជាតែមួយប៉ុណ្ណោះ ដែលជម្រះអស់នូវអធម្មា
តាមការបំបាត់តណ្ហានានា ដែលលោកទុកជាកិលេសនុះឯង ។

វិជ្ជាអាចឱ្យមនុស្សមើលឃើញថា   លោកយើងនេះណាជាការសម្ដែង
ល្ខោនដ៏អឹកធឹកឥតមានពាក្យថ្លែង   លុះយូរអង្វែងក៏ត្រូវអន្តរាយ ។
ជនដែលបានឈានដល់ការលះបង់   នឹងមិនឱ្យអង្គរងក្ដីសោកស្ដាយ
កំហឹង លោភលន់ ក៏ត្រូវអន្តរាយ   សុខទុក្ខក្នុងកាយតម្លៃស្មើគ្នា ។
រាជវាំង ផ្ទះធំ ខ្ទមត្រែងឫស្សី   មាសប្រាក់ដែកដីភ្លើងខ្យល់គង្គា
ការដែលមើលឃើញតម្លៃខុសគ្នា   ព្រោះវាជាការបំភាន់វិញ្ញាណ ។
អ្នកឈានទៅដល់ការរំដោះខ្លួន   មិនអាចជួបជូននឹងឧបាទាន
រីករាយឈឺចាប់ឈ្នះចាញ់អត់ឃ្លាន   ខាតចំណេញគ្មានឃើញអ្វីខុសគ្នា ។
វត្ថុទាំងអស់សម្រាប់សត្វលោក   ដែលកើតគរគោកគ្រប់កាលវេលា
តែងនាំមកជាមួយនូវមាយា-   ការនិងប្រែជារឿងអន្តរកាល ។
ការចេះដឹងនិងស្គាល់លោកពិតៗ   នឹងនាំពិតមិនឱ្យរីកដុះដាល
ឱ្យឃើញគតិបណ្ដិតល្អគ្រកាល   បីដូចជាថ្នាលសច្ចធម៌ផង ។

-៚-

ច្បាប់ព្រះភិក្ខុ (តនិងចប់)

បទភុជង្គលីលា

នេះបទភុជង្គលីលា ថ្លែងពីរាជា យុធិស្ថិរហោង ។
ទ្រង់ត្រាស់សួរអយ្យកោផង តាមព្រះបំណង ព្រោះទ្រង់ចង់យល់ ។
ថាបើគេជាប់រវល់ នៅក្នុងមណ្ឌល ផ្ទះឬគ្រួសារ ។
ដោយមិនទៅព្រៃបព្វតា តើធ្វើម្ដេចម្ដា ឱ្យបានរំដោះ ។
ខ្លួនរួចដោយល្អឥតខ្ចោះ សូមទ្រង់ប្រោសប្រោះ ប្រាប់នត្តាផង ។
ព្រះអយ្យកោច្បាស់ច្បង ទ្រង់ចាប់សាសង ដោយព្រះឱង្ការ ។
ថាមិនបាច់នៅបព្វតា ឬបោះបង់ប្រា- សាទចៅនោះទេ ។
ចៅត្រូវចេះគិតគ្នាន់គ្នេរ យកទុកជាមេ- រៀនសែនចម្បង ។
ចូរចៅចាកចោលតែម្ដង ពីរាល់ចំណង ជាឧបាទាន ។
ដោយចៅតម្រង់វិញ្ញាណ ឱ្យដូចជាស្ពាន ឆ្លងទៅព្រះព្រហ្ម ។
ជាអមតភាពដ៏ធំ ទើបចៅជួបជុំ នឹងការរំដោះ ។
ការលះបង់ចោលឱ្យអស់ ជាកេរជាកោះ នៃមាតិកានេះ ។
ដោយប្រើប្រាជ្ញាត្រិះរិះ វិជ្ជាចំណេះ ជាអ្នកដឹកនាំ ។
និងជួយតម្រង់អារម្មណ៍ ឱ្យប្រឹងខិតខំ ប្រព្រឹត្តយោគ: ។
គឺមានតែតាមរយ: ការធ្វើយោគ: ទើបគេអាចឈាន ។

ឈោងឆ្ពោះដល់ព្រះនិព្វាន យោគៈជាយាន នៅគ្រប់កន្លែង ។
ទាំងនៅក្នុងផ្ទះសម្បែង ដោយសាងខ្លួនឯង ជាសញ្ញាសី ។
នេះឯងហើយណាជាន័យ មួយដ៏ប្រពៃ នៃការរំដោះ ។
ឱ្យតែចិត្តយើងត្រង់ស្មោះ យើងអាចរំដោះ ខ្លួនពីលោកិយ ។
តាសុំបន្តករណី ស្ដីពីសេចក្ដី រុងរឿងថ្កុំថ្កើង ។
ដែលទេព្តាកសាងឡើង តើលោកតម្កើង ទុកនៅទីណា ។
តាសូមជម្រាបនត្តា ថាបើមនុស្សណា ពូកែសម្ដី ។
ជាជាងសកម្មឥតបី ទាំងយកហឫទ័យ ទុកដាក់ប្រយ័ត្ន ។
ក្រោធក៏បានកម្ចាត់ តណ្ហាក៏បាត់ ទាំងមានអារម្មណ៍ ។
ហៅសែនឧត្តុង្គឧត្ដម នេះជាអាស្រម នៃភាពចម្រើន ។
ដូចព្រាហ្មណ៍ខិតខំបរៀន ឱ្យពូតពលាស់ច្រើន នូវសព្វវិជ្ជា ។
ក្នុងគម្ពីរវេទនានា ឬដូចរាជា ឧទ្ទិសព្រះអង្គ ។
ចំពោះយុត្តិធមិដ៏ត្រង់ ព្រះទ័យឥតហ្មង ឬដូចវេស្សៈ ។
ដែលឧទ្ទិសខ្លួនទាំងស្ម័គ្រ ចិត្តចងទុកដាក់ លើកសិកម្ម ។
កបចិត្តលើការដកដាំ កាប់គាស់ភ្ជាស់ផ្សាំ ឥតបីបណ្ដាក់ ។
នេះឯងជាទីសម្នាក់ ជ្រះអស់ឧបសគ្គ នៃភាពថ្កុំថ្កើង ។
ចូរចៅខិតខំប្រឹងឡើង កុំបីរើសអើង ជាមួយគុណធមិ ។
សកម្មភាពបីមិនល្អ ដែលឱ្យរីកវរ នោះត្រូវរិះគិត ។
មួយ គឺបំផ្លាញជីវិត សត្វលោកជាមិត្ត ឱ្យជួបអន្តរាយ ។

ពីរ លួចធ្វើស្នេហ៍សហាយ លួកលាន់ឡែបខាយ ជាមួយគូគេ ។
បី គឺចិត្តចោរជាមេ កេងលួចទ្រព្យគេ ឥតបីស្រណោះ ។
បីនេះបើលះបង់អស់ នោះទើបរំដោះ ខ្លួនផុតលោកា ។
ដោយរីករាយក្នុងចិន្តា ទាំងបច្ចុប្បន្នា និងបរលោកផង ។
សកម្មភាពបួនទៀតហោង ជាធម៌សៅហ្មង ចៅត្រូវវាងវៀរ ។
មួយ គឺការប្រើក្បាត្ហា អាក្រក់មហិមា ពេញដោយបាបកម្ម ។
ពីរ គឺពាក្យប្រឡេងខាម ឌឺដងដៀមដាម ដោតដៅដល់គេ ។
បី គឺកើតចិត្តវៀចវេរ ផ្សាយបោកប្រាស់គេ ឱ្យជឿលើខុស ។
បួន គឺផ្សព្វផ្សាយកំហុស បំផ្លាញកិត្តិយស របស់គេឯង ។
អកុសលបីត្រូវក្រែង កុំឱ្យចិញ្ចែង នៅក្នុងអារម្មណ៍ ។
មួយ គឺការកើតចិត្តធំ ចិត្តចោរជញ្ជ្រំ ចង់បានទ្រព្យគេ ។
ពីរ គឺចិត្តពាលជាមេ ញុះញង់ឱ្យគេ កើតចិត្តឈឺផ្សា ។
បី គឺអាប់ឱនអាត្មា ដោយបង់ខ្លឹមសារ នៃវេទវិជ្ជា ។
បើមនុស្សម្នាអាចនឹងវៀរ ចាកអធម្មា ទាំងដប់ប្រការ ។
ដូចបានរាប់ជាតម្រា នោះឯងអាត្មា គេនឹងអាចឆ្លង ។
ផុតពីលោកនេះតែម្តង ទាំងឥតមានហ្មង នៅបរលោកនាយ ។
ពេលនេះអយ្យកោនិយាយ ពីន័យទូលាយ នៃព្រហ្មចារ្យ ។
និងពីអ្វីជាខ្លឹមសារ ខ្ពង់ខ្ពស់ថ្លៃថ្លា នៃគុណធម៌ ។
ចៅអើយ! អ្វីទៅដែលល្អ ជាកុសលធម៌ ប្រសើរបំផុត ។

គឺកាន់យុត្តិធម៌បរិសុទ្ធ វៀរចាកឱ្យផុត ពីគ្រឿងស្រវឹង ។
តមកុំស៊ីសាច់ឈាមឆ្អឹង កុសលបីហ្នឹង ជាព្រហ្មចារ្យ ។
ធម្មៈ. អត្ថៈ ជាសារ កាមៈ ជាអាទិ៍ គេត្រូវប្រព្រឹត្ត ។
ក្នុងផ្នែកដើមនៃជីវិត គឺត្រូវគួរគិត ប្រមូលធនទ្រព្យ ។
យុត្តិធម៌ដ៏សែនគួរគាប់ ក៏ចាប់ផ្ដើមជាប់ ពីពេលនោះមក ។
រួចសឹមយើងទទួលយក ជាបន្ទាប់មក នូវក្ដីរីករាយ ។
ហើយតមកុំធ្វើពាយងាយ តែត្រូវរំលាយ អារម្មណ៍ឱ្យអស់ ។
ឱ្យបានល្អាតល្អំឥតខ្ចោះ កុំឱ្យជាប់សោះ នូវឧបាទាន ។
ទើបអាចថាចៅមានញាណ ដែលមិនបំពាន បំពារក្រឹត្យក្រម ។
ចូរចៅស្វែងយល់តាមដំ- ណើរដោយសក្តិសម ថាមនុស្សតែងគាប់ ។
នឹងបំណងប្រាថ្នាសព្វ និងទីបញ្ចប់ ហៅថាមោក្សៈ ។
សច្ចធម៌ក៏ដូចតិចិៈ ដែលឱ្យសត្វ- លោកមុជជម្រះ ។
មុជហើយនឹងបានស្រឡះ អារម្មណ៍ប្រែផ្លាស់ ប្រសើរក្រៃណា ។
គឺកិរិយាស្និទ្ធស្នេហា សុភាពរាបសា ក្ដីស្មោះដាមដិត ។
រួចចេះមេត្តាអាណិត អាចត្រួតត្រាចិត្ត និងឈ្នះខ្លួនឯង ។
នេះហៅឧត្តមក្ដាត់ក្ដែង បាត់ក្ដីចម្បែង អារម្មណ៍សុខសាន្ត ។
តើអ្នកណាជាត្រើយត្រាណ ជាមិត្តកល្យាណ ដ៏ស្មោះបរិសុទ្ធ ។
ជាឪពុកម្ដាយឬបុត្រ ញាតិជាចំបុត ឬគ្រូបាធ្យាយ ។
ឬអ្នកនិត្យនៅជាប់ជាយ ក្រោយពីរំលាយ វិញ្ញាណក្ខន្ធទៅ ។

ចូរគិតឱ្យឃើញរាក់ជ្រៅ ថាមនុស្សដែលនៅ និត្យក្នុងលោកិយ ។
កើតឡើងតែឯងគ្មានអ្វី ជាទ្រព្យគប្បី មកជាមួយទេ ។
ខ្លួនស្រាតនទលទំនេរ រស់ជាមួយគេ នៅក្នុងសកល ។
លុះពេលអវសានមកដល់ គ្មានអ្វីសេសសល់ នៅនិត្យនឹងខ្លួន ។
មិនអាចមានការពឹងពូន ពីមិត្តមាសស្ងួន ដូចកាលនៅរស់ ។
សូម្បីតែអ្នកខ្ពង់ខ្ពស់ ដូចម៉ែឪនុះ ឬបុត្រធីតា ។
ទាំងព្រៀងលៀនញាតកា ទាំងគ្រូអាចារ្យ នឹងបែរខ្នងដាក់ ។
ក្រោយពីចូលរួមមរណ- ទុក្ខមួយរយៈ គេក៏នាំគ្នា ។
លាទៅបន្តការងារ សពចៅនៅនា បីដូចដុំដី ។
ឬឈើមួយកំណាត់ខ្ចី ដែលលែងមានអ្វី ជាខ្លឹមសារឡើយ ។
គឺព្រះធម្មៈនេះហើយ ដែលជាត្រាណត្រើយ នឹងនៅនៃបនិត្យ ។
ព្រះធម្មៈនេះជាមិត្ត ប្រាកដពេកពិត របស់មនុស្សលោក ។
ម្នាក់ៗត្រូវតែស្វែងរក សម្បត្តិនេះមក ជារបស់ខ្លួន ។
សម្រាប់ជាទីពឹងពូន ពាក់ព័ន្ធនឹងខ្លួន នៅបរលោកនាយ ។
ដូច្នេះ សាធុ! សម្មាយ កុំបីពាយងាយ នឹងយុត្តិធម៌ ។
ត្រូវលើកស្ទួយឱ្យបវរ ស្លោកមួយដ៏ល្អ "ពាក្យសង្សពាក្យសត្យ" ។
យុត្តិធម៌ប្រសើរពេកក្កាត់ គួរឱ្យគេចាត់ ទុកជាជម្រក ។

នេះនឹងសូមសម្តែងបន្ត ក្នុងន័យយ៉ៗថ្វាយត្រាប់ត្រង
ពីព្រះកាតព្វកិច្ចចម្បង ដប់ប្រការផងនៃមហាក្សត្រិយ៍ ។
មួយ គឺ **អក្រោធ** មានន័យថា ការខឹងសម្បាត្រូវកម្ចាត់
ពីរ គឺ **អរោគ** ការឈឺថ្កាត់ ត្រូវឱ្យសះបាត់ពីព្រះកាយ ។
បី គឺ **បិតិន្ទ្រិយ** នោះមិញ ត្រូវឱ្យពេញលេញមិនបែកខ្ចាយ
បួន គឺ **ទយា** ឱ្យសប្បាយ កបកាយនឹងមេត្តាករុណា ។
ប្រាំ **សមតោ** ឱ្យរ៉ពៃ រម្យាប់រ៉ូៗជាពន្លា
ប្រាំមួយ **ប្រជាប្រិយ** គឺការ សម្បូណ៌ស្នេហាការរាប់អាន ។
ប្រាំពីរ បានដល់ **និលោភៈ** ការលោភលួចលាក់ពមឱ្យបាន
ប្រាំបី **ទាតា** ជាកល្យាណ គឺសទ្ធាទាន ក្តីសប្បុរស ។
ប្រាំបួន **អសោកមតា** គឺឥតទុក្ខាសោកសៅសោះ
ដប់ គឺ **អភយមតា** នោះ គឺចិត្តមិនលុះដោយភិតភ័យ ។
មហាក្សត្រិយ៍ត្រូវមានកិរិយាល្អ ទុកជាគុណធម៌ប្រពៃ
មានបួនប្រការជាវិន័យ ចងជាសេចក្តីដូចតទៅ ។
មួយ គឺ **ពុទ្ធិចរិតំ** មានប្រាជ្ញាខ្លាំងជ្រាបរាក់ជ្រៅ
ពីរ **សត្តុមទ្ទនេ** នៅ លើស្គាល់សត្រូវញាំញីក្បត់ ។
បី គឺ **ទិដ្ឋធម្មិក-** **សាធនំ**ជាក់ ភាពហ្មត់ចត់
សម្រេចប្រយោជន៍ឱ្យប្រាកដ ទៅតាមបែបបទទាន់បច្ចុប្បន្ន ។

បួន នៅលើ**ទិដ្ឋធម្មៈ** ត្រូវឱ្យឃើញជាក់ជាបន្ទាន់
លទ្ធផលនៃការងារពាក់ព័ន្ធ កុំឱ្យគេទ្រាន់ចាំមើលផ្លូវ ។
នេះនឹងសូមថ្លាថ្លែងបន្ត ពីព្រហ្មវិហារធម៌ដែលក្សត្រិយ៍ត្រូវ
ប្រឹងប្រែងប្រតិបត្តិទុកជាផ្លូវ ឆ្ពោះទៅនិព្វានបួនប្រការ ។
មួយ គឺ**មេត្តា** ការនាំមក មេត្រីរាប់រកដោយស្នេហា
ចង់ឱ្យគេសុខក្នុងចិន្តា ទាំងកបកាយានឹងភាពថ្កើង ។
ពីរ គឺ**ករុណា** ក្តីអាណិត អាសូរពេញចិត្តឥតរើសអើង
គ្រប់បក្សវណ្ណៈឥតបីរឆ្នើង គ្មានចិត្តឡឹតឡើងឡកឡឺយឡើយ ។
បី គឺ**មុទិតា** មានន័យ ថាក្តីរីករាយជាត្រាណត្រើយ
នៃក្តីសុខរបស់គេហើយ មិនឈ្នានីសឡើយក្នុងចិន្តា ។
បួន នៅក្រោយគេដែលត្រូវរាប់ ពាក្យគាប់គួរគឺ**ឧបេក្ខា**
ឬចិត្តស្មោះស្មើក្នុងចិន្តា ទៅលើមនុស្សានិងសព្វសត្វ ។
រាប់បាវចនាឱ្យងាយចាំ ចងជាបណ្តាំពាក្យបួនម៉ាត់
ឱ្យជាប់បញ្ចូលតាមការចាត់ ជាដើមចុងកាត់រៀង១គ្នា ។
មេត្តា ករុណា មុទិតា និង **ឧបេក្ខា** គាប់ទយា
ជាបាវចនាព្រហ្មវិហារ- ធម៌ព្រះរាជារបស់ខ្មែរ ។
បន្ទាប់ទៅទៀតឆ្លៀតប្រឹងប្រែង សារសព្ទសម្តែងថ្លែងប្រាប់ប្រែ
ពីការវៀរចាកកុំនៅក្បែរ និងកុំថ្ងូនថែទ្នូវអ្វីខ្លះ ។

ជារឿងអាស្រូវត្រូវលះបង់ ឱ្យផុតព្រះអង្គដោយស្រឡះ
ផុតពីពួកបរិស័ទដែលក្រាស់ ដោយភាពអាម៉ាស់ទាំងដប់ប្រាំ ។
មួយ បានដល់ភាពច្រអូសខ្ជិល ទាំងចិត្តរមិលមើលបំណាំ
ពីរ ចិត្តអាក្រក់នៅត្រែងត្រាំ រាល់ថ្ងៃខែឆ្នាំមិនរសាយ ។
បី គឺឆោត ខ្លៅ អវិជ្ជា ជាគ្រោះវេរានាំអន្តរាយ
បួន មានមារយាទអាក្រក់ក្រៃ នាំឱ្យតម្លៃសាបសូន្យសោះ ។
ប្រាំ គឺធ្វើការមិនបានគ្រាន់ ដៃភ្លើងជើងមាន់គ្រប់ចន្លោះ
ប្រាំមួយ គឺបិទបាំងជិតអស់ នូវទោសកំហុសរបស់ខ្លួន ។
ប្រាំពីរ គឺគ្មានក្តីសន្តោស ទោះទោសតិចតួចកូចគុំកួន
ប្រាំបី គឺចិត្តមិនមាំមួន មិនក្បៀវក្លាខ្លួនអាប់កិរិយា ។
ប្រាំបួន បណ្តោយឱ្យខ្លួនធ្លាក់ ចូលក្តីអប្បលក្ខណ៍ច្រើនប្រការ
ដប់ គឺការប្រើសព្វវាចា អសុរោះឡូឡាច្រឡោងខាម ។
ដប់មួយ និយាយមូលបង្កាច់ ខ្លាចគេសម្រេចប្រយោជន៍តាម
ដប់ពីរ គឺលោភៈ ជិតដាម ជាស្នាមអាស្រូវនៃកិត្តិយស ។
ដប់បី មិនស្ទាត់នឹងក្រឹត្យក្រម គម្ពីរជាធម្មសាស្ត្រខ្ពង់ខ្ពស់
ដប់បួន គឺសូន្យដោយកេរ្តិ៍ឈ្មោះ ពីព្រោះតែអាត្មានិយម ។
ដប់ប្រាំ គឺការរមិលគុណ ជាកំហុសធ្ងន់មិនសមរម្យ
ការរមិលគុណជាទោសធំ នាំឱ្យមនុស្សពុំមានជោគជ័យ ។

ខាងលើជាលក្ខណសម្បត្តិ ដែលក្សត្រិយ៍ត្រូវចាត់ថាអប្រិយ
ជនដូចខាងលើមិនគប្បី ឱ្យធ្វើមន្ត្រីរាជការឡើយ ។
មន្ត្រីធ្វើការបម្រើរាស្ត្រ ត្រូវវៀរចាកចៀសឱ្យផុតត្រើយ
កិរិយាអាក្រក់ឥតបីស្បើយ ដប់ប្រាំនេះហើយជាក្តីទុក្ខ ។
*ខ្ញុំចងក្រងច្បាប់ដោយសង្ខេប ទុកជាបទបែបតទៅមុខ
សូមសិក្សាដោយពេញបន្ទុក ចងជាទំនុកតាមកំណត់ ។
សូមបញ្ចប់ការអធិប្បាយ បំភ្លឺបរិយាយតាមបែបបទ
នៃន័យដូចមានមកប្រាកដ សន្មតថាចប់សព្វសេចក្តី ។

យុគ

បទកាកគតិ

ខេមរភាសា តែងទម្លាប់ថា ជា "យុគសម័យ"
គឺសម័យកាល យូរអង្វែងក្រៃ ដែលគ្រប់គ្រងផ្ទៃ
នៃផែនពសុធា ។
ជាកាលច្រើនកប្ប មានល្អចំណាប់ សម្រាប់មនុស្សា
មានល្អគួរសម អាក្រក់មិនជា យុគមួយៗវា
ស្ថិតជាប្រចាំ ។
កាលនៃយុគៈ ឬមន្វន្តរៈ ងាយស្រួលចំណាំ
គឺបួនលានបី- សែនពីរម៉ឺនឆ្នាំ[1] មនុស្ស ត្រូវចងចាំ
និងយល់សេចក្តី ។
បុរាណចារទុក ថាន័យនៃយុគ សន្មតដោយខ្លី
គឺអាយុកាល នៃភពផែនដី កើតជាប្រក្រតី
ដោយផ្លាស់វេនគ្នា ។
អាយុសែនយូរ ខ្ទង់លេខគត់គូ ខ្ទង់សេសល្អជា
យុគតែងស្តែងឡើង ថ្កើងឬវេទនា អាស្រ័យឫកពា
នៃព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ។

---

១. រយៈកាល ៤.៣២០.០០០ ឆ្នាំមនុស្ស ឬហៅថា មួយមន្វន្តរៈ ។

នេះបានន័យថា យុគទាំងនោះណា មិនមែនបង្កាត់
បង្កបង្កើត លក្ខណសម្បត្តិ នៃព្រះមហាក្សត្រិយ៍
ឬអ្នកដឹកនាំ ។

យុគសម័យនេះ អ្នកប្រាជ្ញត្រិះរិះ ចាត់ជាក្រឹត្យក្រម
ចែកជាបួនយ៉ាង រាប់រៀងបឋម យុគដើមឧត្តម
ហៅ **ក្រឹតយុគ** ។

ឬតាមពាក្យមួយ ទៀតនោះជាត្រួយ ត្រូវត្រងត្រាប់ទុក
លោកឱ្យឈ្មោះថា ជា **សត្យយុគ** ដូចអ្នកនាំមុខ
ជាយុគឱភាស ។

រីក្រឹតយុគ បុរាណចាត់ទុក ថាជាយុគមាស
យុគសម័យនេះ បានជាឱភាស ព្រោះពោរពេញពាស
ដោយនូវពាក្យសត្យ ។

លេខយុគសេសគូ កប្បកល្បសែនយូរ ហើយប្រសើរក្លាត់
មួយលានប្រាំពីរ- សែនពីរម៉ឺនកាត់ រួចត្រូវចែងចាត់
ថែមប្រាំបីពាន់[១] ។

ឆ្នាំនៃមនុស្សម្នា បើគន់គិតជា ឆ្នាំទិព្វគុំភ័ន្ត
នោះឃើញថាមាន ចំនួនបួនពាន់- ប្រាំបីរយគ្រាន់
គ្រប់ទៅតាមន័យ ។

---

១. គឺ ១.៧២៨.០០០ ឆ្នាំមនុស្ស ឬស្មើនឹង ៤.៨០០ ឆ្នាំទិព្វ ។

ជាយុគមានជោគ នាំមនុស្សក្នុងលោក ចៀសផុតទុក្ខភ័យ
ព្រោះយុត្តិធម៌ គ្រប់គ្រងសព្វផ្ទៃ នៃភពផែនដី
ឥតបីមានហ្មង ។

យុគនេះបវរ ព្រោះអយុត្តិធម៌ សូន្យសោះតែម្តង
អកុសលធម៌ មិនដែលមានឆ្លង លោកទាំងមូលផង
ពេញសន្តិភាព ។

ចិត្តមនុស្សស្មោះសរ សុចរិតសច្ចធម៌ ល្អះល្អឥតប្រៀប
មិនលួចលាក់លៀម ធ្វើតាមរបៀប យកតម្លាភាព
ទុកជាគោលការណ៍ ។

មនុស្សតែងប្រតិបត្តិ តាមដោយមធ្យ័ត នូវពាក្យសន្យា
មិនឱ្យឱនអាប់ សារសព្វវាចា សត្វគ្រប់អាត្មា
សែនសុខសប្បាយ ។

ដីមានជីជាតិ ឈើផ្លែទាំងឃ្លាត ចាកផុតអន្តរាយ
ដុះមិនបាច់ដាំ ដោយកម្លាំងកាយ ភោគផលទាំងឡាយ
កើតឡើងឯងៗ ។

លោកកំណត់ថា មកពីទេព្តា ទ្រង់ចង់សម្តែង
ថាទ្រង់រីករាយ ព្រះទ័យក្រៃលែង អាយុយូរវែង
ជាពរលោកជូន ។

ផលានុផល កើតកើនច្រើនដល់ ដូចគេគរពូន
ជំងឺតម្កាត់ បង់បាត់ស្វាត់សូន្យ ដូចគេសណ្ដូន
សណ្ដោងទៅអស់ ។
រីឯរដូវ ចូលឬចេញទៅ ត្រឹមត្រូវឥតខ្ចោះ
ផ្គរពពកភ្លៀង ទាត់ទៀងស្មើស្មោះ សន្និភាពប៉ុណ្ណោះ
គ្រប់គ្រងផែនដី ។
កាលបើមហាក្សត្រិយ៍ សោយរាជសម្បត្តិ មិនសូវប្រពៃ
ដោយឱ្យទណ្ឌនី- តិមួយភាគបី ចូលក្នុងហឫទ័យ
ផែនដីនឹងប្រែ ។
នាំឱ្យក្រឹតយុគ រងការវាយលុក ទៅមុខឥតបែរ
យុគប្រាក់ចូលមក មិនអាចឱ្យកែ ជាយុគល្អដែរ
ហៅ **ត្រេតយុគ** ។
នេះបានន័យថា នៅយុគនោះណា ក៏មិនមានទុក្ខ
អធម្មៈមួយ- ភាគបីចូលលុក កើតជាបន្ទុក
បន្តិចជាការណ៍ ។
ផែនដីនៅផ្ដល់ ផលានុផល ប្រសើរធម្មតា
តែត្រូវកាប់គាស់ ភ្ជួររាស់ស្រែចម្បារ រានដីចម្ការ
សព្វសិនសីមដាំ ។

ត្រូវថែរក្សា ធញ្ញជាតិរុក្ខា ទាំងត្រូវផ្សំផ្សា
ដាក់ជីស្រោចទឹក រួចត្រូវរង់ចាំ ព្រោះផលដំណាំ
លែងផ្ដល់ភ្លាមៗ ។

អាយុជីវិត ក៏យូរយារពិត ចិត្តឥតក្រំក្រៀម
ជំងឺតម្កាត់ ក៏ស្ងាត់ឈ្មោះនាម ទុក្ខមិនទាក់ទាម
សុខជាប្រចាំ ។

វីរអាយុយុគ តាមការចារទុក ងាយស្រួលចំណាំ
មួយលានពីរសែន- ប្រាំបួនម៉ឺនប្រាំ- មួយពាន់[១] នៃឆ្នាំ
មនុស្សលោកយើងហោង ។

គឺបីពាន់ប្រាំ- មួយរយជាឆ្នាំ ទិព្វដោយច្បាស់ច្បង
ខ្ទង់លេខសេសគូ កាលយូរយារផង នេះយុគទាំងសង
ល្អដាច់លើសគេ ។

កាលបើមហាក្សត្រិយ៍ មិនបានប្រតិបត្តិ ឱ្យប្រសើរទេ
ដោយបណ្ដោយឱ្យ អយុត្តិធម៌ជាមេ- រោគចូលមកទ្វេ
ដល់ពាក់កណ្ដាល ។

នោះ **ទ្វាបរយុគ** នឹងមកនាំមុខ ចូលលុករាលដាល
ក្ដីសុខថយចុះ ទុក្ខទោសមកក្រាល ជូនធ្ងន់ជូនស្រាល
គ្រប់កាលជំនាន់ ។

---

១. គឺ១.២៩៦.០០០ ឆ្នាំមនុស្ស ឬស្មើនឹង ៣.៦០០ ឆ្នាំទិព្វ. ហៅថាយុគប្រាក់ ។

លេខយុគពេញជូ សូមជនវិញ្ញូ កុំច្រឡំភ័ន្ត
ប្រាំបីសែនប្រាំ- មួយម៉ឺនបួនពាន់[1] ចូរស្ដាប់ឱ្យទាន់
ខ្ទង់ពាន់ចុងក្រោយ ។

បើនឹងគណនា ឆ្នាំទិព្វត្រូវជា ពីរពាន់បួនរយ
ឱ្យអាយុខ្លី ក្ដីសុខថ្លោះធ្លោយ ដោយបណ្ដោយឱ្យ
ទុក្ខជ្រែកលោកា ។

ដីទោះភ្លូវរាស់ ឬរានកាប់គាស់ ល្អអស់ក្ដីណា
ដាក់ជីស្រោចទឹក ល្វាចព្រឹករក្សា ឯផលផ្លែផ្កា
បានត្រឹមមធ្យម ។

ក្នុងទ្វាបរយុគ ក្ដីសុខនិងទុក្ខ មូលមកជិតជុំ
ឱ្យមនុស្សសត្វផង ឆ្លងជ្រោះតូចធំ គឺគ្រោះសង្គម
ខ្វះភាពទាត់ទៀង ។

ជំងឺតម្កាត់ មកទំមនុស្សសត្វ ពិចតូចរៀងៗ
រូចរីករោលរាល ដាលរាលមែកធាង ពេទ្យហ្មត្រូវព្រាង
ស្មើរគ្មានទំនេរ ។

---

១. គឺ ៨៦៤.០០០ ឆ្នាំមនុស្ស ឬស្មើនឹង ២.៤០០ ឆ្នាំទិព្វ ហៅថាយុគសរិទ្ធ ។

កលិយុគ[១]

បទពាក្យ៧

យុគទីបួនហៅថាកលិយុគ ជាយុគនាំទុក្ខអាក្រក់ទ្វេ
តែអាយុកាលខ្លីជាងគេ សូមរួមរិះរេស្ដាប់បន្ត ។
ពេលណាដែលព្រះមហាក្សត្រិយ៍ មិនព្រមប្រតិបត្តិឱ្យបានល្អ
ដោយបណ្ដោយអកុសលធម៌ ឱ្យចូលនគរជ្រែកពេញដី ។
និត្យនៅជាប់លាប់ក្នុងអារម្មណ៍ កើតចិត្តអធម្មលើលោកិយ
ស្ដេច រាស្ត្រ សព្វសេនាបតី ក្នុងកម្រិតបីភាគបួនផង ។
កលិយុគនឹងចរចូលមកដល់ ឱ្យកើតកង្វល់ជាចម្បង
បង្កទុក្ខទោសច្រើនកន្លង ពេញដោយសៅហ្មងគ្រប់ជំនាន់ ។
រយៈកាលនៃកលិយុគ បុរាណចារទុកតាមថ្នាក់ជាន់
គឺបួនសែនបីម៉ឺនពីរពាន់ ឆ្នាំមនុស្សគ្រប់គ្រាន់តាមកម្រិត ។
ស្មើនឹងមួយពាន់ពីររយឆ្នាំ ទិព្វតាមបណ្ដាំជាកំហិត
ហេតុល្អក់អាក្រក់មកផ្ដេកផ្ដិត និត្យនៅក្នុងចិត្តច្រើនជាងល្អ ។
កលិយុគមានដើមកំណើតមក ពីទីជម្រក **អយុត្តិធម៌**
ស្វែងតាមការបោកប្រាស់ភូតភរ គ្មានសច្ចធម៌ជាជំនួយ ។
កើតចិត្តជាចោរប្រឹងលាក់លួច ច្រើនឬតិចតួច ទាំងមានសួយ-
សារជាសំណូកពុករលួយ មានអំណាចជួយជាតួយ៉ាង ។

---

១. ឬបុរាណហៅម្យ៉ាងទៀតថា "យុគដែក" ។

តុលាការអយុត្តិធម៌ តែងឈរលើលុយជាសំអាង
ស៊ីរះសំណូកទាំងសងខាង អ្នកណាខ្សោយជាងជាក់ជាចាញ់ ។
សព្វមុខមន្ត្រីអវិជ្ជា យកល្បិចពាលាមកចម្រាញ់
មើលឃើញតែខ្លួន "អាត្មាអញ" កិបកេងប្រវញ្ចព្រោះលោភលន់ ។
ដណ្ដើមកម្មសិទ្ធិមិនចេះចប់ ចិត្តមិនដែលស្កប់ទាំងគេចពន្ធ
ពុំពិចារណាពីទោសគុណ រាស្ត្ររងទម្ងន់ការសង្កត់ ។
ពាក្យតែមួយម៉ាត់បាត់ន័យល្អ គឺ **អយុត្តិធម៌** តាមសន្ទត
កំណើតមានមកយកធម៌ក្បត់ គុំគាបសង្កត់ឱ្យរាស្ត្រខ្លាច ។
កាមមុច្ឆានិងអភិជ្ឈា ដើរទៅព្រមគ្នានឹងអំណាច
ផ្សំនឹងការពោលពាក្យកោងកាច សម្លុតបន្ទាចលាយបន្លំ ។
បន្លាយបញ្ហាណាអភ័ព្វ ល្បែងភ្នាល់ដិតជាប់ជាបឋម
ស្រីស្រាអាភៀនញៀនថ្នាំផ្សំ ខ្វះខាតខិតខំរកបន្ទាន់ ។
ទេព្តាមិនសប្បាយព្រះទ័យ មិនផ្តល់ពរជ័យជូនគ្រប់គ្រាន់
ឱ្យមេឃអាកាសផ្លាស់ប្រែភ័ន្ត រដូវហោមន្តលែងទាត់ទៀង ។
កើតគ្រោះធម្មជាតិគ្រប់តំបន់ ភ្លើងឱ្យអាសន្ន ទាំងរាំងភ្លៀង
ភ្លៀងខុសចំណាំទម្លាប់រៀង ទីខ្លះមានភ្លៀងខ្លះក្រៀមក្រោះ ។
ជន់លិចស្រែក្រុងលង់ដំណាំ សន្ទូងដោតដាំរលួយអស់
ភោគផលកើតឡើងពីអម្រស់ មិនគ្រប់គ្រាន់សោះរៀងរាល់ឆ្នាំ ។
រាស្ត្រខ្លះខ្វះស្រែខ្វះបាយទឹក រងគ្រោះទុរ្ភិក្សជាប្រចាំ
បញ្ហាវេទនានៅត្រែងត្រាំ នេះជាផលកម្មអយុត្តិធម៌ ។

ជំងឺមនុស្សសត្វសែនប្លែកៗ | បែងចែកពាសពេញដែននគរ
ហួសសមត្ថភាពពួកពេទ្យហ្ម | បញ្ហារីករាលសព្វទីឋាន ។
លួចប្លន់ចាក់កាប់ជាពួយ៉ាង | ពួកផ្ដើងឡើងចាងសែនហាវហាន
គ្នាខុសតិចតួចអត់មិនបាន | ហិង្សាជាត្រាណត្រើយពួកពាល ។
កើតចិត្តប្រចណ្ឌប្រពន្ធប្ដី | ជម្លោះអប្រិយ គ្ដី ជេរ ជៀល
បាញ់លែងចាក់កាប់ស្លាប់រង្គាល | ទូលពិតឆ្កឹះឆ្កៀលផ្ដាប់យកចិត្ត ។
ខ្លៅនិងអវិជ្ជាជាគ្រូធំ | ប្រជុំទៅរកកាយទុច្ចរិត
ដែលជាបាបធម៌ដ៏ឧក្រិដ្ឋ | ជីវិតសែនសង្រេងសង្រៃ ។
លោកយើងក្លាយជាទីពំនាក់ | នៃជម្រកអនាធិបតេយ្យ
មិនអាចទប់ទល់ឬកែខៃ | ស្ទើរមិនស្គាល់ថ្ងៃណាសប្បាយ ។
ឃើញតែក្ដីទុក្ខក្ដីកង្វល់ | រំបល់អកុសលគ្រោះអន្តរាយ
ដូចលោកិយកាច់ឥតបីណាយ | ឱ្យខ្វល់ដល់កាយចិត្តស្មារតី ។
ប្រជែងអាវុធយុទ្ធភណ្ឌ | សម្លាប់លួចប្លន់គ្មានប្រណី
អសន្តិសុខកើតពេញផែនដី | ស្ទើរគ្មានន័យអ្វីដល់ជីវិត ។
ចូរចៅ[១] ចាំទុកជាពាក្យស្លោក | នូវឃ្លាប្រយោគន័យល្អពិត
ដែលប្រាជ្ញចងទុកពីព្រេងព្រឹទ្ធ | ឱ្យជាប់នៅនិត្យជាសម្បត្តិ ។
ថា "កូនឆ្កួងដ្បិតម្ដាយឪពុក | ស្រុកកើតកលិយុគដ្បិតមហាក្សត្រ"
ន័យត្រង់មួយនេះចៅ[១] អាចកាត់ | យល់ជាបញ្ញត្តិបានដោយងាយ ។

១.ព្រះភីស្មៈត្រាស់ទៅយុធិស្ឋិរ ជាព្រះនត្តា (រឿងមហាភារតៈ) ។

ចៅអើយ! យុត្តិធម៌ត្រូវប្រតិបត្តិ ទាំងប្រុងប្រយ័ត្នពេលនិយាយ
និយមពាក្យសត្យកុំពាយងាយ កិច្ចការសម្ងាយរាយឱ្យពិត ។
អធិប្បាយកលិយុគត្រឹមប៉ុណ្ណេះ ប្រាជ្ញណាដែលចេះគួរគួរគិត
ជួយចងជាមេរៀនជីវិត យោងតាមគំនិតធម៌សច្ចៈ ។
ខ្ញុំតែងផ្សែផ្សំដោយលម្អិត ផ្អែកតាមក្រមក្រឹត្យព្រះភិក្ខុ
ដូចមានចារចែងតែងទុកដាក់ ក្នុងមហាភារតៈជំពូកមួយ ។
ស្តីពីក្រមសីលធម៌មហាក្សត្រិយ៍ ដែលត្រូវប្រតិបត្តិជាប់ជាត្រួយ
ជាទ្រឹស្តីទ្រព្យសម្រាប់ជួយ ឱ្យអស់ទុក្ខព្រួយពីពសុធា ។
សព្វថ្ងៃកលិយុគគ្រប់គ្រងលោក ទើបក្តីទុក្ខសោកមកនាំពៀរ
ព្រោះមានការក្បត់ប្រយោជន៍គ្នា រាស្ត្ររងវេទនារៀងរាល់ថ្ងៃ ។
មាននគរខ្លះសែនថ្កុំថ្កើង លូតលាស់លេចឡើងប្រសើរក្រៃ
គេលើកសច្ចធម៌ឱ្យថ្លាថ្លៃ យុត្តិធម៌មានន័យចម្រើនសុខ ។
សូមឧទ្ទិសកាព្យជូនកូនចៅ បងប្អូនញាតិផៅគ្រប់ភូមិស្រុក
ទុកជាសម្បត្តិដ៏ស្តុកស្តុក សូមជួបក្តីសុខគ្រប់ប្រការ ។
ក្នុងពុទ្ធសករាជរាប់មិនភ័ន្ត នៅឆ្នាំពីរពាន់ប្រាំរយហា-
សិប ថ្ងៃដប់ប្រាំពីរកញ្ញា គ្រិស្តសាសនាពីរពាន់ប្រាំមួយ ។
ខ្ញុំចងក្រងទុកគ្រាន់នឹងអាន ជាការកម្សាន្តនិងលើកស្ទួយ
ឡើងជាចំណេះទូទៅមួយ ជូនជាជំនួយប៉ុណ្ណេះហោង ។
សូមស្រង់គ្រងគ្រាប់យកគំនិត សែនល្អពេកពិតជាចំណង-
ដៃ ព្រោះជាវិជ្ជាចម្បង ដែលមនុស្សម្នាផងគួរផ្តេកផ្តិត ។

អម្រឹត

បទពាក្យ៧

យោងតាមទម្លាប់នៃភាសា ខ្មែរយើងតែងថា "ទឹកអម្រឹត"
អម្រឹតជាភេសជ្ជៈពិសិដ្ឋ ព្រោះត្បិតជាសុរាទេព្តា ។
ជាទឹកដមទ្រទ្រង់ជីវិត ឱ្យនៅនឹងនិត្យជាអមតា
តាមន័យនៃពាក្យផ្សេងគេថា ជាបិយោសាឬនិជ្ជរា ។
ទឹកអម្រឹតចេញមកពីណា នេះនឹងសូមចារចែងពណ៌នា
ចូរយើងនឹកទៅពាក្យមួយឃ្លា ថា "ការកូរសមុទ្រទឹកដោះ" ។
ដែលប្រារព្ធដោយពួកទេព្តា និងអសុរាយក្សហៀវហោះ
បុរាណនិទានគ្មានចន្លោះ សូមជ្រាបឱ្យអស់សព្វករណី ។
ថាក្នុងកល្បមួយកំបាំងបាត់ យ៉ាងយូរយាំងក្តាត់ហួសនឹងស្តី
មានចម្បាំងមួយខ្លាំងឥតបី លើសួគ៌ាល័យលោកនេះណា ។
នោះឯងជាចម្បាំងរាំងជល រវាងអសុរនិងទេព្តា
អសុរមានឫទ្ធិសែនអស្ចារ្យ វាយពួកទេព្តាឱ្យទន់ដៃ ។
ទេព្តាឃើញថាអស់រំពឹង ក៏ត្រឡប់រឹងទៅទាំងថ្ងៃ
គាល់ព្រះវិស្ណុឧត្តមក្រៃ ប្រាស្រ័យសុំពរល្អប្រសើរ ។
គឺឱ្យបានជីវិតអមតៈ ចាកផុតគ្រោះថ្នាក់តាមដំណើរ
ឱ្យមានកម្លាំងឥតប្រៀបស្មើ ដើម្បីបម្រើយកជោគជ័យ ។

ទេពាធិបតីទ្រង់ត្រាស់ថា ឱ្យពួកទេព្តាប្រឹងលកលៃ
ស្រុះស្រួលបបួលគ្នារំពៃ រវៀសរវៃនឹងសត្រូវ ។
កូរឱ្យលេចឡើងទឹកអម្រឹត ជាទឹកពិសិដ្ឋប្រសើរនួវ
វត្ថុថ្លៃថ្លាដែលបាត់ទៅ នោះត្រូវយកមកវិញឱ្យបាន ។
ដូច្នេះ ឱ! អស់ពួកទេវៈ យើងសុំបញ្ជាក់ជាដើមដាន
សូមអ្នករាល់គ្នាកុំខកខាន ធ្វើតាមលម្អានយើងបញ្ជា ។
សូមចូលរួមក្នុងសន្តិភាព រាក់ទាក់រាបទាបកុំរួញរា
ជាមួយសត្រូវនៃទេវា រួចត្រូវនាំគ្នាទៅស្វះស្វែង ។
បោចគាស់អស់ធញ្ញជាតិឱសថ នៅតាមជនបទសព្វកន្លែង
ព្រៃភ្នំជិតឆ្ងាយដាច់សង្វែង រួចរើកលីសែងត្រកងយក ។
ទៅបោះចូលសមុទ្រទឹកដោះ ហើយគាស់ខ្នែងភ្នំមន្ទរមក
ធ្វើចង្កឹះកូរទឹករលក វិលវង់ទៅមកកុំរឹករវ ។
យកវាសុកីជាស្តេចនាគ មករុំព័ទ្ធក្រៀកភ្នំមន្ទរ
ដូចពួរព័ទ្ធសសរបញ្ឈរ រួចកូរសាគរដោយរវាំង ។
ឱ្យកើតចេញជាភេសជ្ជៈ គឺទឹកអមតៈផ្តល់ពលំ
ជាប្រភពទ្រទ្រង់ជីវំ អាចលើកកម្លាំងឱ្យអស្ចារ្យ ។
យើងនឹងប្រឹងប្រែងជួយប្រាស្រ័យ ដុតជើងដុតដៃយកអាសា
យើងក្លែងខ្លួនជាជាតិមច្ឆា ដោយយករូបាជាអណ្តើក ។

រួចយើងក្រាបទប់ជាទម្រ នៅបាតសាគរមិនកម្រើក
ឱ្យមន្ទរវិលវង់កក្រើក រំពើកទៅបាននឹងហើយស្រាល ។
ទេព្តាតោងខាងកន្ទុយនាគ អសុរតោងភាគទៅខាងក្បាល
ត្រូវនាំគ្នាកូរត្រង់កណ្តាល សាគរនោះកាលណាត្រៀមហើយ ។
យើងរ៉ាប់រងឱ្យបច្ចាមិត្ត ប្រឹងជួយរួមរឹតមិនកន្តើយ
តែមិនឱ្យបានចំណែកឡើយ លើផលជាត្រើយនៃកិច្ចការ ។
មិនឱ្យសេពសោយភេសជ្ជៈ សុរាអមតៈនោះទេណា
ឥឡូវទៅចុះអស់ទេព្តា ធ្វើតាមវាចាយើងជម្រាប ។
ពួកពញ្ញាម្ចាស់ខ្លួនដូច្នោះ ទេវាក្រាបចុះ អង្គបន្ទាប
រួចទើបចាកចេញចរទៅត្រៀប សុំចងមិត្តភាពនឹងសត្រូវ ។
ប្រឹងប្រតិបត្តិតាមការណែនាំ ដ៏ល្អទន្ទាំមួយនោះទៅ
ព្រោះជាគំនិតអាចនាំផ្លូវ ត្រឹមត្រូវទៅរកឫទ្ធិបារមី ។
យក្សនិងទេព្តាចាប់ទាញនាគ រង្កៀកទៅមកដោយគប្បី
មិនគិតថាយូរឆាប់ឡើយនៃ ដ្បិតអីជាសេចក្តីត្រូវការ ។
មេគោទិព្វលេចឡើងមុនគេ ជាមេគោដែលពួកទេព្តា
ទុកជាទីគោរពសក្ការ និងទេពធីតាមួយអង្គដែរ ។
ទ្រង់ព្រះនាមថាសុរភី[១] ល្អឥតមានពីរជាព្រះម៉ែ
តែងផ្តល់ទឹកដោះជាប់ឥតល្ហែ ឱ្យថែថ្ងូនមនុស្សលើផែនដី ។

១. មានឈ្មោះផ្សេងទៀតថា កាមាធេនុ និង សពាល ។

លេចឡើងបន្ទាប់គឺអស្សតរ រាងសមរោមសដូចសំឡី
ស្រែកកញ្ជ្រៀវខ្ទរខ្ទ័រទឹកដី ចែងចាំងរស្មីនឹងសុរិយា ។
សេះសនោះឈ្មោះឧច្ចៃស្រព សឹងសមប្រកបគ្រប់លក្ខណា
ពាហនៈមួយទៀតល្អអស្ចារ្យ គឺមហាគជសារសូត្រិតលោក ។
ឈ្មោះប្រាកដថាឰរាវ័ណ ដូចដួងព្រះចន្ទដ៏មានជោគ
នៃថ្ងៃពេញបូណ៌មីរះមក ហោះកាត់ពពកទន្ទឹមគ្នា ។
ពាហនៈទិព្វទាំងពីរប្រាណ ត្រូវបានជាយានព្រះឥន្ទ្រា
ទ្រង់ប្រើប្រាស់ផ្ទាល់រាល់វេលា ទាំងជាកេតនភណ្ឌព្រះអង្គ ។
រួមទាំងវត្ថុទិព្វបីទៀត កៅទណ្ឌសរសៀតក្នុងបំពង់
ខ្សែងស័ង្ខលាន់ឮក្នុងរឿណរង្គ លន្លោចលន្លង់ខ្ទ័រទៅក្រៅ ។
បន្ទាប់មកគឺព្រះសិទ្ធស ល្អសមឥតមោះមៃហ្មងសៅ
ទាក់ទាញភ្នែកមនុស្សឱ្យចៅរ៉ៅ គន់មើលសំដៅស្មើរនឹងភ្លឹក ។
ជាទេព្តាមានបុណ្យបារមី អាចចរលើដីលើផ្ទៃទឹក
ហោះលើអាកាសសូរសន្ធឹក គគ្រេងគគ្រឹកលឿនមហិមា ។
មានចំនួនប្រាំបីម៉ឺនប្រាំ- បីពាន់អង្គតាមការគណនា
ទ្រង់ហោះលើអាកាសវេហាស៍ ពាសពេញមេឃាគួរផ្អើលភ្ញាក់ ។
បន្ទាប់មកព្រះវារុណី សុរាទេវីស្រស់វង់ភក្ត្រ
ជាទេពធីតាស្រាភេសជ្ជៈ លេចឡើងប្រត្យក្សបង្ហាញតួ ។

សព្ទានុក្រម (Lexicon)

កប្ប,កល្ប.- កាលដែលតាំងនៅយ៉ាងយូរ age, epoch, era ។

កម្ម.- អំពើដែលជនម្នាក់ធ្វើនិងផលនៃអំពើនោះដែលត្រូវធ្លាក់មកលើអ្នកធ្វើនោះវិញ ដោយមិនអាចចៀសផុតបាន deed, action, karma ។

កម្មវត្ថុនៃវិញ្ញាណ.- វត្ថុទាំងឡាយដែលទាក់ទាញ ឬ ដែលជាទីប៉ងប្រាថ្នារបស់វិញ្ញាណ objects of the senses ។

ករុណា.- សេចក្ដីអាណិតអាសូរ pity, mercy, compassion ។

កាម.- សេចក្ដីប្រាថ្នា, ចំណង់ passion, desire ។

កាមមុច្ឆា.- ការត្រាំអារម្មណ៍នៅក្នុងកាមគុណ lust ។

កំណាញ់.- ការកាញ់គ្នេរ, ការហួងហែង avarice, greed ។

កំហឹង.- ការខឹងសម្បា anger ។

ក្រអឺតក្រទម.- ដែលសម្ញែងឫកពា, ដែលមានអាកប្បកិរិយាមិនសមគួរ, ដែលបង្ហាញកិរិយាឃឹតយ៉ារ, ព្រហើន arrogant, rude ។

ក្សត្រិយ៍(ខត្តិយ).- ម្ចាស់ទឹកដី, ស្ដេច khshatriya, monarch, king ។

ខន្តី.- សេចក្ដីអត់ធន់, ការកាន់ចិត្តអត់ឱន patience, tolerance ។

ខឹង.- ដែលមានអារម្មណ៍មិនគាប់ចិត្ត, កម្រើកចិត្តដោយទោមនស្ស angry ។

ខ្លៅ.- ល្ងង់ព្រោះប្រាជ្ញាតិចពេក, ល្ងីល្ងើ ignorant, imbecile ។

គតិបណ្ឌិត.- ដំណើរគំនិតឬកិរិយារបស់អ្នកប្រាជ្ញ, ការចេះដឹង wisdom ។

គុរុ.- គ្រូ, ឧបជ្ឈា, រាជបណ្ឌិត (ក្លាយជា គរុ, គ្រូ) guru, teacher, scholar ។

ចក្ខុន្ទ្រិយ.- អារម្មណ៍របស់ភ្នែកដែលអាចប្រមើលឃើញ mind-eye ។

ចងគំនុំ.- ចិញ្ចឹមចិត្តចាំសងសឹក to wreak one's vengeance on ។

ចំណង.- ការជាប់ចិត្តជាប់អារម្មណ៍តាមមនោសញ្ចេតនា (ដូចជាគ្រួសារ, បងប្អូន, ញាតិសន្ដាន, ការងារ, ទ្រព្យសម្បត្តិ ជាដើម) bondage ។

ច្រណែន, ឈ្នានីស.- ដែលមិនចង់ឱ្យគេបានស្មើឬលើសខ្លួន jealous ។
ច្រឡោត.- ដែលខឹងយ៉ាងខ្លាំង, ក្តៅចិត្ត furious, irritated ។.
ច្រឡោងខាង.- ដែលព្រហើនតាមឥរិយាបថនិងសម្តី, ដែលវាយឬកពា សម្ដែងបែបព្រៃផ្សៃ arrogant, aggressive, harsh ។
ជិវ្ហិន្ទ្រិយ.- អារម្មណ៍ដែលឱ្យទឹកចង់ផ្ដាប់ជិវ្ហាវិញ្ញាណ sense of taste ។
ជ្រាប.- រីកសុសសាយសព្វទីកន្លែង to permeate, omnipresent ។
ញាណ.- សេចក្ដីដឹង, ប្រាជ្ញា knowledge, intelligence, self, ego ។
តណ្ហា.- ចំណង់, សេចក្ដីប្រាថ្នា, ការត្រេកត្រអាល passion, desire ។
តុស្នី[១] .- ដែលសម្ងំស្ងៀម, មិនបង្ហាញប្រតិកម្មលម្បៀង silent, quiet ។
តូចចិត្ត.- ទើសទាស់ចិត្ត, ដែលមិនឱ្យពេញចិត្ត shocked, depressed ។
ត្រួតត្រាអាត្មន.- ត្រួតត្រាខ្លួនឯងពោលគឺជម្នះឥន្ទ្រិយឬវិញ្ញាណទាំងប្រាំ ឱ្យបាន self-control, self-restraint ។
ទណ្ឌៈ.- ការធ្វើទោសទណ្ឌតាមច្បាប់ punishment, chastisement ។.
ទណ្ឌនីតិ.- ច្បាប់ដែលចែងពីបទធ្វើទោសទណ្ឌិត penal code ។
ទឡ្ហីករណ៍.- អ្វីៗជាសំអាង ឬជាភស្តុតាង argument ។
ទុក្ខសោក.- ការកើតអារម្មណ៍សង្រេងសង្រែ grief, sorrow ។
ទេវភាព.- ភាព ឬ ភាវៈ ជាទេវតា deity ។
ទ្រឹស្តិស្នូរ.- ដែលកំណាញ់ស្វិត, កំណាញ់ក្រៅតម្រា avarice ។
ធម្មៈ.- សភាវៈទ្រទ្រង់សត្វលោក ដូចជា បុណ្យ, បាប, សុចរិត, ទុច្ចរិត, ច្បាប់, គុណ, ធម្មជាតិ ។ល។ dharma, law ។.
ធុតង្គ.- អង្គរបស់ធមិដែលកម្ចាត់អស់នូវគ្រឿងកិលេស, អ្នកដែលបានកម្ចាត់ អស់នូវគ្រឿងកិលេស ascetic, sage ។
នីតិកម្ម.- ការតែងច្បាប់, សិទ្ធិខាងតែងច្បាប់ legislation, legislature ។

១- ពាក្យនេះមិនឃើញមានក្នុងវចនានុក្រមទេ ខ្ញុំឃើញនៅក្នុងសៀវភៅ ក្បួនរាជសព្ទ របស់ លោកឧកញ៉ាមហាមន្ត្រី ញ៉ុក ទូ . មានន័យព្រលាំគ្នានឹង ខន្តី (កុំច្រឡំនឹង តុស្តិ៍) ។

ពិរោធ(ភាជសព្ទ).- កំហឹងខ្លាំង, ការខឹងច្រឡោត fury ។

ព្យាបាទ.- ដំណើរចងចិត្តធ្វើឱ្យអ្នកដទៃវិនាស malice, malevolence ។

ព្រលឹង.- ដំណើរជីវិត, ស្រីសួស្តី, ធាតុអមតៈរបស់ជីវិត soul ។

ភន្តវិញ្ញាណ.- ការយល់ច្រឡំដោយសារការផ្តាច់វិញ្ញាណ delusion ។

មច្ឆរិយៈ.- សេចក្តីកំណាញ់ស្វិត avarice ។

មហិច្ឆតា.- សេចក្តីប្រាថ្នាធំ, ការចង់បានច្រើន, អំនួត ambition ។

មាយាការ.- ការសម្តែងបួកប្ញកាយវិការធ្វើជាកិច្ចកល illusion, maya ។

មុទិតា.- ដំណើររីករាយជាមួយនឹងសេចក្តីសុខរបស់គេ sympathy ។

មេត្តា.- អារម្មណ៍រាប់រក, អារម្មណ៍នៃមេត្រីភាព mercy, compassion ។

មោក្សៈ.- ការរំដោះខ្លួនចេញពីអ្វីជាលោកិយ, ការរួចរដោះ emancipation ។

មោទនភាព.- ការមានអារម្មណ៍ចង់លើកតម្កើងខ្លួនឯង, ការពេញចិត្ត pride ។

យុត្តិធម៌.- ភាពត្រឹមត្រូវ righteouness, justice, fairness ។

យោគ.- ការគួបប្រសព្វគ្នា, ដំណើរព្យាយាម, សមាធិ yoga, austerity ។

យោគី ឬ យោគិន.- អ្នកប្រតិបត្តិយោគ yogi or yogin, ascetic ។

ឫសី ឬ ឥសី.- សញ្ញាសី គឺអ្នកជម្រះអស់កិលេសស ascetic, rishi ។.

លោភលន់.- ដំណើរចង់បានឱ្យលើសគេ ឬចង់បានតែឯង envy, cupidity ។

លះបង់(ការ-).- ការអស់មានអារម្មណ៍ទៅលើអ្វីជាលោកិយ renunciation ។

ល្ងង់.-- ការមិនចេះ ឬមិនដឹង ព្រោះមិនបានរៀនសូត្រ ignorance ។.

វដ្តសង្សារ ឬ វាលវដ្តសង្សារ.- ដំណើរវិលកើតវិលស្លាប់នៅក្នុងលោក-សន្និវាសនេះ transmigration, evolution of the life cycle ។.

វិជ្ជា.- ការចេះ, ការដឹង, ញាណ (អ្វីជាកុសល) knowledge, science ។

វិញ្ញាណ.- ធម្មជាតិដែលឱ្យដឹងច្បាស់នូវអារម្មណ៍ sense ។

វិប្បដិសារៈ.- ការស្តាយក្រោយ remorse, repentance, regret ។.

វីរកថា.- រឿងនិទានពីវីរភាព គឺភាពអង់អាច របស់តួអង្គ epic ។.

វេទនារម្មណ៍.- ការប៉ះពាល់ត្រូវព្រមនៃអាយតនៈ ជាហេតុបណ្ដាលឱ្យកើតអារម្មណ៍ឡើង sensation, feeling, emotion, impression ។

សន្ដោស.- ការអត់ឱនឱ្យនូវទោសកំហុស forgiveness ។.

សប្បុរស.- ដែលប្រព្រឹត្តល្អត្រឹមត្រូវ, មានសន្ដានចិត្តទូលាយ generous ។

សុភាពរាបសា.- កិរិយារម្យទមដែលតែងមាននៅជាមួយបណ្ឌិត modest kind, gentle ។

ស្មោះត្រង់.- ទៀងត្រង់, កាន់ពាក្យសច្ចៈ, មិនភូតភរ honest ។.

សោកនាដកម្ម.- រឿងកម្សត់ tragedy ។

សោះអង្គើយ.- មិនអើពើ, ព្រងើយកន្តើយ indolence ។

ស្រុតិ.- ការស្ដាប់និងចាំតាមឡើងវិញ, ឈ្មោះគម្ពីរមួយ sruti ។

ហិង្សា.- ភាពកំណាច, ការបៀតបៀនដោយប្រើកម្លាំងកាយ violence ។

អចន្តិកនិយម.- ការយល់ឃើញនិងអនុវត្តជ្រុលហួសហេតុ extremism ។

អត្ថៈ.- ផលប្រយោជន៍ advantage, interest ។

អនត្តា.- ដែលមិនមែនជារបស់ខ្លួន, មិនមែនខ្លួន non-self ។.

អនន្តភាព.- ភាពឋិតនៅជារហូត គឺមិនប្រែប្រួល eternity ។.

អភិជន.- ជនក្នុងត្រកូលខ្ពស់, ជនខ្ពង់ខ្ពស់ aristocrat, noble ។.

អភិជ្ឈា.- ការសម្លឹងចង់បានអ្វីៗដែលមិនមែនជារបស់ខ្លួន covetousness ។

អភិញ្ញាណ.- សេចក្ដីដឹងពិសេសខាងផ្លូវធម៌ឬខាងសីលធម៌ គឺអារម្មណ៍ពិសេសដែលត្រួតពិនិត្យញាណ subconscience, super ego ។

អតិសមាចារ.- សីលធម៌ដ៏ឧត្តុង្គឧត្តម ethics, ideal conduct ។

អមតភាព.- ភាពមិនចេះស្លាប់ឬមិនចេះវិនាសបាត់បង់; immortality ។.

អម្រឹត.- ភេសជ្ជៈទ្រទ្រង់ជីវិតឱ្យនៅជាអមតៈ elixir of immortality ។.

អយុត្តិធម៌.- ភាពមិនត្រឹមត្រូវ unrighteousness ។
អវតារ.- ច្យុតិនៃទេវតា, ការចុះចាកឋានសួគ៌មកចាប់កំណើតជាមនុស្ស, ការបែងភាគនៃព្រះវិស្ណុ incarnation, avatar ។
អវិជ្ជា.- ការបាត់បង់ការពិចារណាលើអ្វីដែលខុសនិងអ្វីដែលត្រឹមត្រូវ, ការមិនយល់ឬមិនស្គាល់ពីករណីយកិច្ចរបស់ខ្លួន ignorance ។
អហិង្សា.- ដែលមិនប្រើហិង្សា ឬអាការៈសាហាវ non-violence ។
អាត្មា.- ខ្លួនប្រាណ, ញាណ, អង្គ self, ego, conscience ។
អាត្មានិយម.- ការគិតតែប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួន egoism, selfishness ។
អាថ៌កំបាំងនៃអាថ៌កំបាំង.- secret of the secrets, kingly secret ។
អារម្មណ៍.- ការដឹង, គ្រឿងទាក់ទាញចិត្ត feeling, impression ។
ឥន្ទ្រិយ.- សេចក្ដីដឹង, ប្រាជ្ញា, អារម្មណ៍ senses, knowledge, thought ។
ឧបាទាន.- ការភ្ជាប់អារម្មណ៍ទៅនឹងផលនៃការងារ attachment ។
ឧបេក្ខា.- ការតាំងចិត្តជាកណ្ដាល មិនមានលម្អៀង equanimity ។

សម្គាល់ :

ខ្ញុំដកស្រង់តែពាក្យមួយចំនួនតូចប៉ុណ្ណោះ គ្រាន់ជាជំនួយឱ្យយល់ន័យរបស់ពាក្យ ។ ដោយហេតុថាពាក្យស្ទើរតែទាំងអស់ជាពាក្យទស្សនវិជ្ជា សេចក្ដីពន្យល់និងការបកប្រែជាភាសាអង់គ្លេសក៏នៅក្នុងន័យនៃទស្សនវិជ្ជាដែរ ។ សូមកុំចាត់ទុកពាក្យអង់គ្លេសទាំងអស់ថាមានន័យត្រឹមត្រូវចំគ្នានឹងន័យរបស់ពាក្យខ្មែរនោះឡើយ វាគ្រាន់តែមានន័យប្រហាក់ប្រហែលគ្នាប៉ុណ្ណោះ ។ សូម្បីតែពាក្យខ្មែរ(ពាក្យវប្បធម៌)ក៏ជួនកាលមានការព្រលាំន័យ (nuance) ស្ទើរនឹងរកពន្យល់ឱ្យចំមិនបានដែរ ដូចជាពាក្យ "អារម្មណ៍, វេទនារម្មណ៍, វិញ្ញាណ, ឥន្ទ្រិយ, អាត្មន, ព្រលឹង", ពាក្យ "ចំណង, ចំណង់, តណ្ហា, ឧបាទាន, អភិជ្ឈា", ពាក្យ "ខ្លៅ, ល្ងង់, អវិជ្ជា" ជាដើម ។

សូមស្វែងយល់បន្ថែមដោយមើលក្នុងវចនានុក្រម ឬសួរវិញ្ញូជនដែលចេះប្រាកដ ។

ផ្សេងៗ

ទំព័រកាព្យ

ពេញដោយការចាប់ចុងចួនរណ្ដំ

បរិយាយអំពីច្បាប់ផ្សេងៗស្ដីពី

សីលធម៌ឧត្ដុង្គឧត្ដម

មានខ្លឹមសារនិងតម្លៃដ៏ខ្ពស់

មានន័យរស់រវើកជាប់ជានិច្ច

សម្រាប់ការអប់រំ ដើម្បី

កសាងខ្លួនឱ្យទៅជាមនុស្សពិតៗ

ជាកំណាប់ទ្រព្យមិនចេះរីងស្ងួត

នៃចំណេះទូទៅ ។